

“DysTRANS-Facilitarea tranziției elevilor dislexici din ciclul primar
în ciclul gimnazial”

Ghid pentru profesori

Produs intelectual al parteneriatului strategic Erasmus+ KA2:

***“DysTRANS - Supporting Dyslexic Individual in
Transition from Primary to Lower Secondary School /
Facilitarea tranziției elevilor dislexici din ciclul primar
în ciclul gimnazial”***

GHID PENTRU PROFESORI

2019

Cooordonator ghid la nivel internațional:

Terapeut Daniela Boneva - Asociația de Corectare a Dislexiei din Ruse, Bulgaria

Cooordonatori ghid la nivel național:

- Prof. Omer Faruk Metin - *Inspectoratul Școlar Regional din İstanbul, Turcia*
- Prof. Osman Hatun, Prof. Murat Akin - *Centrul de Orientare și Cercetare Fatih, Turcia*
- Prof. Agnieszka Duda, Prof. Boguslaw Klimczuk - *I Społeczna Szkoła Podstawowa im. Unii Europejskiej, Zamoc, Polonia*
- Prof. Emanuela Leto - *Institutul Comprehensiv "Baronesa Laura Lanza din Carini", Italia*
- Prof. Rosa Martins - *Grupul Școlar din Sines, Portugalia*
- Prof. Teodora Pantazi - *Asociația CES - Colaborăm Educăm Sprijinim, Oradea, România*

Grup de lucru - România:

- Profesori/terapeuți: Carmen Ilisie, Ramona Kiss, Lavinia Gorgan, Valeria Colesnicov, Paula Manole, Anca Tirla, Alina Cardoș, Temena Haios, Felicia Codoban-Luca, Luminița Oros, Ramona Vidican, Monica Dărăban, Mirela Floruț, Lector. univ. dr. Julien Kiss - *Asociația CES-Colaborăm Educăm Sprijinim/Centrul Școlar de Educație Incluzivă Nr.1 Oradea*
- Inspector școlar general, prof. Alin-Florin Novac-Iuhas; inspector pentru proiecte și programe comunitare, prof. Florin Negruțiu; inspector pentru învățământ special, prof. Alina Vese, prof. Claudiu Damian - *Inspectoratul Școlar Județean Bihor*
- Conf. univ. dr. Karla Barth, Conf. univ. dr. Daniela Roman, Lector univ. dr. Laura Bochiș, Lect. univ. dr. Raluca Răcășan - *Universitatea din Oradea*
- Prof. consilieri școlari: Simina Hinț-Miko, Ana Popa; prof. logopezi: Csilla Simo-Ritter, Liana Kiss, Katalin Olah - *Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Bihor*

Tehnoredactare și traducere în limba română: Teodora Pantazi, Temena Haios, Ramona Kiss, Paula Manole, Anca Tirla, Felicia Codoban-Luca, Monica Dărăban, Csilla Simo-Ritter, Paula Manole, Carmen Ilisie

Acest proiect este finanțat prin Programul Erasmus + al Uniunii Europene. Comisia Europeană și Agenția Națională din Turcia nu pot fi trase la răspundere pentru conținutul materialului și utilizarea informațiilor conținute de acesta.

CUPRINS:

Introducere	5
1. Dislexia în țările partenere	7
1.1. Înțelegerea dislexiei	7
TURCIA	7
BULGARIA	8
ROMÂNIA	8
POLONIA	8
ITALIA.....	8
PORTUGALIA	9
1.2. Legislație și sprijin legislativ	9
TURCIA.....	9
BULGARIA	9
ROMÂNIA.....	10
POLONIA	10
ITALIA	11
PORTUGALIA	11
2. Simptomele dislexiei	12
2.1. Cum se manifestă dislexia în mediul școlar	12
CITIRE ..	12
SCRIERE	13
MATEMATICĂ	14
ALTELE	14
2.2. Probleme emoționale și comportamentale ca și consecință a dificultăților de învățare.....	14
3. Pre-rechizite în dezvoltarea abilităților de citit/scriș	16
3.1. Percepția	16
3.1.1. Percepția vizuală	16
3.1.2. Percepția auditivă	17
3.1.3. Percepția fonologică și conștientizarea fonologică	17
3.2. Memoria	18
3.2.1. Memoria vizuală.....	18
3.2.2. Memoria auditivă	18

3.2.3. Memoria de scurtă și de lungă durată	19
3.2.4. Memoria semantică	19
3.3. Atenția	20
3.4. Orientarea spațială	21
3.5. Abilități de secvențiere	21
3.6. Abilități motorii – motricitate fină	22
CONCLUZII	22
4. Dificultăți de învățare cauzate de dislexie	23
4.1. Dificultăți în citire și scriere	23
4.2. La matematică	28
4.3. În învățarea unei limbi străine.....	28
4.4. La istorie/geografie/științe	29
4.5. La muzică/arte/sport	29
4.6. În organizarea și managementul timpului	30
5. Cum să ajuți?	31
5.1. Cum să pregătești materialele care să fie "prietenoase cu dislexia"	31
5.2. Rolul psihologului școlar/ profesorului de sprijin/logopedului în școală	33
5.3. Comunicarea cu părinții	34
6. Tehnologii de asistență	35
6.2. Beneficii pentru elevii cu TSI	35
6.3. Tehnologii disponibile în țările partenere	36
6.3.1. TURCIA	36
6.3.2. BULGARIA	37
6.3.3. ROMÂNIA	38
6.3.4. POLONIA	40
6.3.5. ITALIA	40
6.3.6. PORTUGALIA	41
6.3.7. Mai multe resurse în limba engleză	43
Bibliografie	46
Anexa 1: Studii de caz	50
Anexa 2: Activități	79
Anexa 2.1 Activități pentru clasă	79
Anexa 2.2 Activități pentru acasă	103

Introducere

În ultimele decenii termenul de dislexie a devenit familiar el denumind o serie de dificultăți pe care unii oameni le întâmpină. Multe publicații încearcă să explice originea condițiilor și motivele apariției acesteia.

Începând cu anul 1881 când Oswald Berkhan a identificat pentru prima dată simptomele dislexiei și 1887 când a numit termenul „dislexie” generații de cercetători au investigat această problemă încercând să afle cauzele biologice ale acestei condiții. Există zeci de teorii care se dezvoltă cu fiecare nouă generație de cercetători în domeniul dislexiei.

De asemenea pe parcursul timpului și definițiile dislexiei s-au modificat .

Înainte de secolul XX copiii care aveau dificultăți de exprimare erau considerați a avea probleme medicale, constituție limitată sau a fi slab motivați. În acele timpuri termenul de “word blindness” era folosit pentru a descrie un grup de adulți sau de copii cu probleme de citire. Pe la mijlocul anilor 1930 termenul de „dislexie” a început să înlocuiască vechiul termen în literatură. Cam tot în această perioadă dificultățile de învățare, în special dislexia au început să fie văzute în primul rând ca și probleme educaționale. Doar din a doua jumătate a secolului XX copiii cu dificultăți de alfabetizare nu au mai fost considerați a fi sub jurisdicția medicinei, specialiștii au căzut de acord ca această problemă să fie gestionată într-un mediu educațional.

În anul 2009 raportul lui Sir Jim Rose despre „Identificarea și predarea la copiii și tinerii cu dislexie și dificultăți de alfabetizare”¹ a dat următoarea descriere a dislexiei: „Dislexia este o dificultate de învățare ce afectează în primul rând abilitatea implicată în citirea și ortografierea corectă și fluentă.”

El adaugă că aceste dificultăți pot fi observate în aspecte ale limbii vorbite, în coordonarea motorie, calculul mintal, în concentrare și organizare personală, dar aceștia nu sunt markerii dislexiei. Caracteristicile dislexiei sunt conștientizarea fonologică, memoria verbal și viteza de procesare verbală, dificultățile de procesare audio și vizuale. Persoanele dislexice au o combinație de abilități și dificultăți care le afectează învățarea. În plus unii dintre ei au puncte forte în alte domenii (nu lectură și scriere), cum ar fi rezolvarea problemelor, abilități creative, design, etc.

Dislexia ca termen poate fi dificil de definit deoarece cauzele care stau la baza manifestărilor sale pot fi variabile. Complexitatea problemei este sporită de faptul că dislexia și dificultățile de citire - scriere pot varia în funcție de contextul cultural și lingvistic. Nu este posibil să vorbim despre un „dislexic tipic”. Fiecare individ trebuie să fie înțeles și ajutat în funcție de caracteristicile lui specifice.

Conform ultimelor statistici² aproximativ 15% din populația lumii are dislexie ceea ce înseamnă mai mult de un miliard de oameni. Cei maimulți dintre ei nu știu că sunt dislexici. Dacă considerăm că același procentaj este valabil și în Europa, înseamnă că 100 de milioane de oameni sunt afectați de dislexie. Și aceasta înseamnă că sunt practic elevi dislexici în fiecare clasă.

¹Rose, J. “Identifying and Teaching Children and Young People with Dyslexia and Literacy Difficulties”, disponibil la <http://www.thedyslexia-spldtrust.org.uk/media/downloads/inline/the-rose-report.1294933674.pdf> (ultima accesare la 4 iulie 2018)

²Dyslexia Statistics: <https://www.dyslexia-reading-well.com/dyslexia-statistics.html>(ultima accesare la 7 iulie 2018)

Dislexia apare la oamenii din toate mediile sociale și se găsește la vorbitori din orice țară, deși procentul și condițiile demonstrate pot varia în funcție de limba vorbită. Din păcate, în realitatea înconjurătoare mulți dintre copiii care au dificultăți de citire/scriere/învățare la școală fără a avea probleme intelectuale sunt considerați a fi leneși sau că nu depun destul efort, în timp ce apariția dificultăților lor ar putea fi de fapt cauzate de dislexie. Dacă nu este recunoscută la timp și nu este acordat un suport adecvat în toate stagiile educației mulți dintre acești elevi își termină studiile cu rezultate academice slabe, cu o stimă de sine scăzută, anxietate, lipsă de motivație și de angajare vis-a-vis de învățare și școală.

În zilele noastre când toate țările europene depun eforturi de implementare a principiilor educației incluzive, problema identificării și intervenției timpurii în dislexie devine din ce în ce mai importantă.

Cel dintâi principiu al pilonului european al drepturilor sociale³ prevede că orice persoană are dreptul la calitate și incluziune educațională, formare și învățare pe tot parcursul vieții cu scopul de a menține și a dobândi abilități care să îi permită să participe pe deplin în societate și să gestioneze cu succes tranziția spre piața muncii. La summit-ul social din Gothenburg din anul 2017, șefii de stat și de guvern au discutat despre modalitatea de valorificare a întregului potențial al educației și culturii ca și conductorii pentru crearea de locuri de muncă, creștere economică și echitate socială precum și despre un mijloc de exprimare a identității europene în toată diversitatea sa.

Cercetările arată că singura soluție viabilă pentru dislexie este o intervenție continuă și de lungă durată, care sprijină dezvoltarea diferitelor competențe și abilități afectate de aceasta. Cu cât este identificată problema mai devreme cu atât mai rapide vor fi rezultatele pozitive ale intervenției. Atât psihologii cât și educatorii sunt de acord că evaluarea factorilor de risc și îmbunătățirea dezvoltării preșcolară și elevilor în stadiul de achiziție al alfabetizării inițiale reprezintă o prevenire crucială a posibilelor cerințe educative speciale, inclusiv a dislexiei⁴ (e.g. Nicolson, Fawcett 2008).

Chiar dacă problema este clar vizibilă în majoritatea țărilor, cercetătorii avertizează că aceasta devine din ce în ce mai gravă cu timpul (motive care nu sunt subiect de discuție în acest document), nu sunt destui specialiști în școli care să poată susține elevii dislexici și pe familiile lor pe de o parte, iar pe de altă parte pentru a oferi asistență și sprijin profesorilor ce au elevi dislexici în clasele lor și trebuie să găsească modalități adecvate de a preda.

De aceea este extrem de important ca profesorii să înțeleagă natura dislexiei, a manifestărilor și a consecințelor acesteia pentru a putea fi conștienți de modalitățile în care ar putea ajuta și sprijini acești elevi pentru a-și depăși dificultățile. Din păcate, multe școli sunt încă "neechipate pentru diversitatea în învățare care se desfășoară în sălile de clasă [...]. Când elevilor li se predă într-un mod incompatibil cu modul în care ei învață, capacitățile naturale ale minții lor sunt neglijate"⁵.

136 de cadre didactice din învățământul primar și gimnazial au participat la un sondaj organizat în șase țări partenere (Turcia, Bulgaria, România, Polonia, Italia și Portugalia), iar

³European Pillar of social rights, available at https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en (Last accessed on 5 July 2018)

⁴Nicolson, R. and A.Fawcett, *Dyslexia, Learning and the Brain*, MITT Press, 2008

⁵*Barringer et al., 2010 pag. XVII.*

marea majoritate au confirmat că nu se simt suficient de competenți pentru a oferi sprijin adecvat elevilor lor dislexici și au nevoie de o pregătire specială pe această temă⁶.

O altă problemă serioasă se datorează faptului că mulți părinți refuză să accepte că copilul lor întâmpină dificultăți sau amână căutarea unui sprijin calificat, în speranța că copilul va „trece” peste problemă și își va ajunge din urmă colegii. Există, de asemenea, îngrijorarea că evaluarea și diagnosticul oficial vor „eticheta” copilul, iar profesorii și ceilalți copii își vor schimba atitudinea față de el. Din păcate, lipsa unui număr suficient de specialiști în școli, pregătiți să lucreze cu copiii dislexici, ridică întrebări de tipul: „Ce se va schimba dacă copilul este diagnosticat?”, „Va primi copilul sprijinul de care are nevoie?” Părinții înșiși, necunoscând esența dislexiei, dificultățile pe care le generează și consecințele lor (sociale și comportamentale) îi învinuiesc adesea pe copii că sunt leneși și ca resping ideea de a învăța.

O mare parte dintre părinții intervievați spun că petrec mult timp încercând să-i ajute pe copii să facă față temelor și lecțiilor, dar își dau seama că nu au cunoștințele necesare pentru a face acest lucru în mod eficient. Ca și profesorii intervievați, părinții exprimă, de asemenea dorința și nevoia de a obține cunoștințe mai aprofundate cu privire la acest subiect, pentru a-i înțelege pe copii și pentru a-i ajuta.

1. Dislexia în țările partenere

O mare diversitate poate fi observată în Europa în ceea ce privește problemele legate de dislexie. În multe țări, specialiștii au adoptat și utilizat definiții diferite. Fiecare țară și-a stabilit propriile norme privind procedurile de evaluare și diferite reglementări privind sprijinirea elevilor cu dislexie la niveluri educaționale diferite.

În paginile următoare sunt prezentate scurte observații și definiții folosite de țările partenere, procedura lor de evaluare și legislația privind dislexia.

1.1. Înțelegerea dislexiei

Termenul de dislexie este definit de Asociația Internațională a Dislexiei: „Dislexia este o dizabilitate de învățare specifică de origine neurobiologică. Ea este caracterizată prin dificultăți de recunoaștere precisă și/sau fluentă a cuvintelor și prin abilități slabe de ortografie și decodare. Aceste dificultăți rezultă în mod obișnuit dintr-un deficit al componentei fonologice a limbii, care este adesea neașteptat în raport cu alte abilități cognitive și prin furnizarea unor instrucțiuni eficiente în clasă. Consecințele secundare pot include probleme de înțelegerea citirii și o experiență redusă de citire care pot împiedica creșterea vocabularului și a cunoștințelor de bază.” (Consiliul de administrație al IDA, 2012, 12 noiembrie)⁷.

TURCIA

În Turcia dislexia (dizabilitatea de citire, care-i determină pe copii să aibă dificultăți în înțelegerea relației dintre litere și sunete), disgrafia (care se referă la scriere implicând probleme cu ortografia, alegerea cuvintelor, formarea literelor, gramatica și punctuația), discalculia (dificultăți de a rezolva probleme matematice simple și de înțelegere a conceptelor

⁶DysTRANS: International Need Analysis, 2018. Disponibil la: https://issuu.com/emanuelaeto9/docs/international_analysis (ultima accesare la 5 iulie 2018)

⁷International Dyslexia Association. Definition of Dyslexia. Disponibil la: <https://dyslexiaida.org/definition-of-dyslexia/> (ultima accesare la 15 iulie 2018)

matematice) și dispraxia (împiedică abilitățile motorii) sunt considerate ca fiind tipuri de tulburări specifice de învățare(TSI), fiind astfel clasificate ca handicap^{8,9} (Baydık, 2011; Korkmazlar, 2003).

BULGARIA

În Bulgaria, dislexia este, de asemenea, considerată a fi una dintre dificultățile specifice de învățare. Potrivit prof.V.Matanova "Dislexia este o categorie generală de tulburări de învățare specifice, care se referă la abilitatea în șapte domenii specifice de funcționare: limbaj pasiv, limbaj expresiv, abilități de citire de bază, înțelegerea citirii, abilități de scriere de bază, înțelegerea scrisului, abilități matematice de bază și gândire matematică"¹⁰ Cu alte cuvinte, termenul "dislexie" este folosit pentru a acoperi o gamă largă de dificultăți specifice de învățare. Termenii disgrafia, discalculia și dispraxia sunt, de asemenea, folosiți de specialiști pentru a numi dificultățile în anumite domenii specifice de învățare.

ROMÂNIA

În România, termenul "dislexie" acoperă doar dificultățile de citire. Dislexia face parte din tulburările specifice de învățare și acest ultim concept este văzut ca un concept umbrelă pentru o mare varietate de dificultăți de învățare (citire, scriere, calcul și raționament matematic). TSI nu este văzută ca o boală sau deficiență, ci ca o modalitate specifică de prelucrare a informațiilor, datorită dezvoltării și funcționării diferite a sistemului nervos central.

POLONIA

Potrivit Asociației Poloneze de Dislexie, definiția dislexiei ca tulburare acoperă o dificultate specifică de învățare care afectează în principal abilitățile de literație, adică lectura și scrierea și alte competențe lingvistice¹¹. Aceasta se caracterizează prin dificultăți în abilitatea de recunoaștere și decodare a cuvintelor care nu se potrivesc cu alte abilități cognitive ale unui individ. Celelalte caracteristici sunt: întârzieri în dezvoltarea vorbirii, performanțe orale slabe, abilități de citire incorecte, ortografie incorectă, erori gramaticale etc. Uneori este asociată cu tulburări emoționale și comportamentale, gândire conceptuală, tulburări de atenție și concentrare, probleme de percepție vizuală și memorie.

ITALIA

În Italia, dislexia este considerată ca parte a conceptelor mai largi de tulburări de învățare (TSI), împreună cu discalculia, disgrafia și disortografia. Conform legii 170/2010, TSI sunt tulburări care apar „în prezența unor abilități cognitive adecvate, în absența patologiilor

⁸Baydık, B.(2011) Study of Usage of Reading Strategies of Students with Reading Difficulties and Teaching Practices of Teachers on Understanding Reading. Education and Science, 6(162).

⁹Korkmazlar, O. (2003). Öğrenme bozukluğu ve özel eğitim [Learning disabilities and special education]. *Farklı gelisen çocuklar*, 147-171

¹⁰Матанова В., Дислексия, Софи-Р, 2001

¹¹PolskieStowarzyszenieDysleksji (PolishDyslexiaAssociation). Accesat la: <https://www.ptd.edu.pl/cotojest.html>

neurologice și a deficitelor senzoriale, dar pot constitui o limitare importantă pentru unele activități ale vieții de zi cu zi"¹².

PORTUGALIA

În Portugalia, termenul de dislexie este definit de Asociația Portugheză de Dislexie ca fiind "o disfuncție neurologică, care se manifestă în gradul de dificultate al citirii la persoanele cu inteligență normală sau superioară. Această dificultate cronică nu este legată de nivelul intelectual, oportunitățile socio-culturale sau schimbările senzoriale, are o bază neurobiologică, cu modificări în structura și funcționarea neurologică și poate prezenta o influență genetică"¹³. Deși este legată de învățarea citirii, dislexia poate avea consecințe în alte domenii academice și la nivel emoțional și comportamental.

1.2. Legislație și sprijin legislativ

TURCIA

Turcia a început să includă elevii cu dizabilități în învățământul de masă după 1997 când Legea 573 a fost ratificată. Ca urmare a acestei legi, incluziunea a devenit obligatorie. În conformitate cu Instrucțiunile privind Educația Specială (SEG, 2000) în școlile incluzive, se recomandă ca în fiecare clasă să existe același număr de elevi cu dizabilități. Mai mult, doar doi elevi cu același tip de dizabilitate pot fi integrați în aceeași clasă (MEB, 2000). Deși Ministerul Educației (MEB) a recunoscut TSI din 1997, stabilirea normelor și utilizarea PIP-urilor a început abia în 2006. Profesorii trebuie să primească sprijin din partea consilierilor școlari și a Centrelor de Cercetare și Orientare de stat (RAM). Începând cu anul 2009, odată cu implementarea Programului de educație pentru TSI, sistemele de sprijin au fost organizate mai bine și mai intens pentru a răspunde nevoilor persoanelor dislexice și a profesorilor acestora.

În Turcia, evaluarea oficială pentru dislexie sau tulburări specifice de învățare (SLD/TSI) poate fi realizată numai de către psihiatrii specializați în psihiatria copilului și adolescentului. Apoi, responsabilitatea de a lucra cu elevii diagnosticați cu dislexie este a centrelor de orientare și cercetare, a centrelor de consultanță privată, a consilierilor școlari, a psihologilor și a experților în educație specială. Programul de sprijin pentru TSI (dislexia este inclusă) are 3 module și 750 de ore de curs (pregătire pentru învățare, citire și scriere, matematică). Acest program de sprijin poate fi urmat de două ori de fiecare elev, în cazul în care este necesar, cu condiția ca procedurile necesare să fie finalizate anual.

BULGARIA

Deși primele articole despre dislexie au fost publicate în anii 1980, în Bulgaria nu există încă o politică guvernamentală generală în ceea ce privește dislexia și nici legi care să fie obligatorii. Până recent, principala reglementare privind dislexia a fost Ordonanța 1 pentru educația copiilor și a elevilor cu cerințe educative speciale, dar chiar și așa, până în 2015 nici acolo nu s-a menționat termenul "dislexie". În septembrie 2015, Parlamentul a ratificat modificările la Ordonanța nr. 1 și pentru prima dată printre nevoile educaționale specifice au

¹² Legge 170/2010: "Nuove norme in materia di disturbi specifici di apprendimento in ambito scolastico" (Law 170/2010: "New rules on specific learning disabilities in the school environment"). Accesat la: <https://www.aiditalia.org/it/dislessia-a-scuola/legge-170-2010>

¹³ Associação Portuguesa de Dislexia (Portuguese Dyslexia Association). Accesat la: <http://www.dislex.co.pt/>

fost enumerate dislexia, disgrafia și discalculia. În decembrie 2017, Ordonanța nr. 1 a fost înlocuită de un nou document intitulat „O Ordonanță pentru Educația Incluzivă”. Practica este încă nouă și, în absența unei proceduri de monitorizare, implementarea este lăsată la inițiativa individuală a angajatorilor, a directorilor de școli și a administrației universităților.

De obicei, evaluarea este inițiată de părinți. Dacă un profesor suspectează că dificultățile de învățare ale elevului pot fi cauzate de dislexie, el poate sfătui părinții să solicite o evaluare, dar fără acordul părinților nu se poate face evaluarea. Evaluarea poate fi efectuată în centre medicale de specialitate de către psihiatrii, psihologii clinicieni, în colaborare cu logopezi și neurologi atunci când este necesar. Nu există un test standardizat pentru dislexie în Bulgaria. Teste diferite sunt folosite de specialiști diferiți. Rămâne la latitudinea specialiștilor să decidă măsura în care abilitățile de citire, scriere și matematică ale unui elev se potrivesc vârstei acestuia.

Sprijinul pentru copiii și adulții cu dislexie precum și pentru profesorii care se ocupă de copiii cu dislexie, este în prezent, în Bulgaria limitat la ONG-uri, specialiști privați și grupurile academice din unele universități.

ROMÂNIA

Existența categoriei de copii cu dislexie, disgrafie și discalculie a fost recunoscută pentru prima dată de Legea 6/2016 privind educația persoanelor cu dificultăți de învățare care completează Legea Educației Naționale Nr.1/2011. Ordinul MEN nr.3124/2017 aprobă Metodologia pentru asigurarea suportului necesar elevilor cu tulburări de învățare; reglementează procedurile de evaluare adecvate pentru dislexie, disgrafie și discalculie, precum și tipul de intervenție pentru a le oferi o educație individualizată și personalizată acestor copii.

Evaluarea complexă este realizată de specialiști: psihologi, consilieri școlari, logopezi, psihiatri, medici, etc. acreditați conform legii pentru stabilirea diagnosticului și se desfășoară în conformitate cu prevederile manualelor de diagnosticare ICD-10 și DSM-5, determinând tipul de învățare specifică tulburării, precum și severitatea/nivelul de severitate: ușoară, moderată, severă, care este legată de amploarea tulburării și intensitatea suportului, respectiv de reacția la intervenție¹⁴ (David, Roșan, 2017).

Intervenția primară poate fi efectuată de către psihologul clinician în limita a 5 sesiuni și, dacă este necesar, intervenția logopedică pentru prevenire și reabilitare poate fi efectuată de către un psiholog cu atestat de liberă practică în psihopedagogie specială. Suport gratuit pentru copiii cu TSI este oferit la școală prin logopezii Centrului Județean de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE), o instituție care funcționează din 2003 și este subordonată Inspectoratului Școlar Județean. Există, de asemenea, diferite tipuri de ONG-uri sau asociații profesionale care oferă activități de reabilitare elevilor cu TSI, de obicei în diferite proiecte cu sau fără costuri.

POLONIA

În Polonia, problemele de dislexie sunt reglementate de Actele Ministerului Educației (2007) privind evaluarea și promovarea elevilor și programul guvernamental al „Oportunităților egale

¹⁴David, C., Rosan, A. (2017). Repere diagnostice bazate pe dovezi științifice în tulburările specifice de învățare. Cluj Napoca: Argonaut & Limes.

de educație pentru copiii școlari" (2008). Conform reglementărilor poloneze, dislexia este o tulburare diagnosticată cel mai devreme după clasa a treia a școlii primare.

Instituția responsabilă pentru diagnosticarea dislexiei este Centrul de Consiliere Pedagogică și Psihologică. Elevii cu risc de dislexie pot fi evaluați în cadrul acestui centru, la cererea părinților, de către specialiști acreditați, în special psihologi, prin intermediul Scalei de risc a dislexiei. Evaluarea cuprinde: diagnosticul psihologic, diagnosticul logopedic, evaluarea neurologică și consultarea oftalmologică.

Modelul polonez de sprijin pentru elevii diagnosticați cu dislexie include: sesiuni "corective-compensatorii" oferite de un profesor de sprijin; terapia individuală în centrele de consiliere psihologică și pedagogică; cursuri terapeutice/suport organizate de școală; abordarea personalizată în timpul lecțiilor și cooperarea cu părinții. Elevii cu dislexie pot obține mai multe avantaje (în special pentru examenele naționale) în funcție de nevoile lor: timp suplimentar, folosirea unui computer, ajutor de la un profesor în scrierea răspunsurilor, întrebări citite cu voce tare, utilizarea unor criterii speciale de evaluare detaliate pentru ortografie.

ITALIA

În Italia, evaluarea și sprijinul acordat elevilor cu dificultăți specifice de învățare (inclusiv dislexie) sunt reglementate de Legea 170 emisă în 2010. Aceasta protejează dreptul copiilor dislexici la educație și le oferă școlilor posibilitatea de a reflecta asupra metodelor care trebuie implementate astfel încât să încurajeze toți elevii, dând spațiu adevăratului lor potențial pe baza nevoilor lor specifice.

Ministerul Educației din Italia a introdus, cu titlu de obligativitate, la nivelul fiecărui nivel de învățământ un cadru didactic cu atribuții în domeniul TSI pentru a ajuta echipele educaționale să facă față elevilor cu dificultăți de învățare și să le ofere sprijinul necesar. În plus, recent, au fost introduse o serie de acțiuni de suport de natură economică pentru familiile persoanelor dislexice, cum ar fi scăderea impozitării în achiziționarea de tehnologii de asistență.

În Italia, diagnosticul de dislexie și disgrafie se poate pune de la sfârșitul clasei a II-a a școlii primare, iar în cazul discalculiei este necesară finalizarea clasei a treia. Diagnosticarea se poate face în centrul local al Health National Care, la cererea părinților, susținută de o evaluare școlară. Dacă un elev este diagnosticat cu dislexie (disgrafie, discalculie), o echipă dedicată, împreună cu profesorii de la clasă, elaborează un plan educațional personalizat pentru el, care include un profil funcțional al elevului și toate strategiile de predare și instrumentele compensatorii necesare, precum și criteriile de evaluare.

PORTUGALIA

Din 2008 până în 2018, suportul legislativ pentru nevoile educaționale speciale din Portugalia s-a bazat pe Legea DL nr. 3/2008. Acest document legislativ a protejat drepturile elevilor de a primi anumite facilități în funcție de dificultățile și nevoile lor specifice. Până acum câțiva ani, elevii cu dislexie au fost considerați ca având dificultăți de învățare fără specificarea dislexiei și nu au putut beneficia mereu de sprijin specializat. Lucrurile s-au schimbat și după ce evaluările confirmă că dificultățile de învățare se datorează dislexiei, elevii sunt considerați elevi cu CES și pot beneficia de tot sprijinul în conformitate cu Legea 3/2008. În iulie 2018, Legea 3/2008 a fost abrogată și a fost creată o nouă lege, DL 54/2018 din 6 iulie, care reglementează educația incluzivă pentru toți elevii. Această nouă lege, care s-a finalizat cu sisteme de clasificare a elevilor, inclusiv "nevoi educative speciale", oferă o viziune mai

largă, gândindu-se la școală în ansamblul său și se concentrează asupra răspunsurilor educaționale.

Diagnosticul și evaluarea formală se pot face numai după doi ani de școlarizare de către logopezi, psihologi sau medici. Cu toate acestea, în fața indicatorilor care sugerează că poate apărea dislexia, copilul trebuie monitorizat (chiar și fără diagnosticare) pentru a preveni agravarea acestor dificultăți.

În Portugalia, majoritatea școlilor au clase speciale de sprijin pentru copiii cu dislexie. Unele școli au proiecte care vizează sprijinirea elevilor care prezintă indicii ale unor posibile dificultăți viitoare în citire și scriere, dificultăți socio-educaționale sau de învățare.

2. Simptomele dislexiei

Dislexia este o condiție cu care o persoană se naște și care o va acompania pentru tot restul vieții. Nu este un virus, și nici o boală care poate fi tratată cu medicație costisitoare. Dislexia este un mod diferit de a gândi și de a percepe, care, fără îndoială, are ca aspect pozitiv că nu este nici mai bun și nici mai rău decât alte modalități tradiționale de a gândi. Dar când vine vorba de învățare și reușită academică într-un sistem educațional non-dislexic unde tot ce iese din tipar este considerat deviant, dislexia cauzează dificultăți și devine o problemă necesitând a lungă și sistematică muncă zi de zi pentru a depăși consecințele condiției.

Simptomele dislexiei se schimbă odată cu vârsta. Primele semne la copil apar cu mult înainte de începerea școlii. În acest punct se poate vorbi despre risc de dislexie. În acest moment, trebuie pus accentul pe identificarea deficiențelor în aptitudinile descrise în partea următoare a ghidului ca și criterii de dezvoltare ale unor bune aptitudini de scriere și citire și de formare și dezvoltare pentru a pregăti copilul pentru încercările care îl așteaptă. Dislexia poate fi diagnosticată doar după ce copilul a depășit perioada inițială de achiziționare a aptitudinilor de alfabetizare.

2.1 Cum se manifestă dislexia în mediul școlar

Nu există doi elevi cu dislexie care să prezinte absolut aceleași simptome sau să aibă absolut aceleași probleme. Cei mai mulți dintre aceștia, au totuși aproximativ 10-15 din trăsăturile enumerate mai jos. Aceste caracteristici pot varia chiar de la o zi la alta, în funcție de mediul înconjurător, nivelul de stres, starea de sănătate etc. De aceea specialiștii afirmă că cel mai relevant fapt privind dislexia este faptul că, caracteristicile ei nu sunt consecvente.

CITIRE

- ✓ citește cuvântul într-o propoziție, dar are dificultăți în a citi același cuvânt în următoarea propoziție;
- ✓ poate pronunța fiecare literă dintr-un cuvânt, dar are dificultăți în a decoda unele cuvinte în mod corect;
- ✓ are dificultăți în a citi cuvinte nefamiliare în afara contextului/când nu poate fi ghidat de context sau nu sunt poze care să îl ajute să înțeleagă sensul. Când un cuvânt nu este decodat corect, este posibil ca elevul să pronunțe un cuvânt care începe asemănător sau care este aproximativ de aceeași mărime; poate sări peste litere sau adăuga litere sau să

confunde ordinea literelor în cuvinte mici ("ai" în loc de "ia", "care" în loc de "cere", etc.);

- ✓ când citește cu voce tare o face încet, cu multe greșeli și pauze lungi; adesea ignoră semnele de punctuație;
- ✓ obosește ușor chiar după o perioadă scurtă de citit;
- ✓ nivelul de înțelegere al textului este scăzut, mai ales datorită efortului depus în procesul de citire (decodare). Nivelul de înțelegere al mesajului pe care îl aude este mai ridicat;
- ✓ înlocuiește cuvinte din text cu altele asemănătoare, chiar dacă schimbă înțelesul textului ("carte" în loc de "care", "spate" în loc de "sate", "serios" în loc de "serie");
- ✓ înlocuiește unele cuvinte cu altele cu înțeles asemănător, chiar dacă arată complet diferit ("plecare" în loc de "pornire", "răspuns" în loc de "replică");
- ✓ citește incorect – omite sau inserează cuvinte mici – prepoziții sau conjuncții (și, sau, în ..); schimbă finalul unor cuvinte (citește "camera" în loc de "camere", "frumos" ca și "frumoși");

SCRIERE

- ✓ prezintă o manieră diferită de a ține stiloul în mână;
- ✓ elevii mai mici adesea țin capul pe bancă pentru a putea urmări vârful stiloului / creionului atunci când scriu;
- ✓ copilul ține stiloul în mână atât de strâns încât de multe ori resimte oboseală în mână;
- ✓ scrie încet, cu mult efort, fără mișcări cursive și automate;
- ✓ copilul scrie literele într-un mod neobișnuit, punctele de început și de final ale literelor sunt diferite față de poziția recomandată;
- ✓ copilul are dificultăți în a scrie literele păstrând aceeași linie și spațiere;
- ✓ are dificultăți în a copia de pe tablă. Copilul se uită la tablă, vede câteva litere, le scrie în caiet, apoi iar se uită la tablă pentru a mai vedea câteva litere. Procesul se repetă de multe ori. Copilul pierde des rândul, greșește litere, nu folosește litere de tipar sau semnele de punctuație;
- ✓ are probleme în a alinia textul pe pagină atunci când scrie. Poate lipi cuvintele unele de altele sau să le scrie la distanță mare unele de altele. Lipsesc marginile la text și paragrafele;
- ✓ copilul are mari dificultăți în a învăța să scrie de mână și adesea confundă literele care se aseamănă, cum ar fi *m-n*, *l-t-f*, etc.;
- ✓ scrie foarte greu după dictare;
- ✓ scrie în mod repetat unele cuvinte greșit, chiar dacă acele cuvinte se repetă de mai multe ori într-un text;
- ✓ face greșeli de ortografie chiar și când copiază de la tablă;
- ✓ scrisul denotă nesiguranța copilului;
- ✓ încearcă să evite sarcini care implică scris;
- ✓ cunoaște regulile de punctuație dar nu poate să le aplice atunci când scrie;

- ✓ atunci când este rugat să își verifice scrisul nu reușește să identifice greselile – citește textul așa cum ar trebui să fie scris, nu așa cum este scris.

MATEMATICĂ

- ✓ Poate înlocui cifre care arată similar, cum ar fi 6 și 9; sau poate să scrie cifrele invers (52 în loc de 25);
- ✓ Poate să facă o adunare atunci când i se cere să facă o scădere;
- ✓ Dificultăți în a rezolva probleme scrise cu cuvinte – din cauza tehnicii de citire slabe, nivelul de înțelegere a textului este scăzut;
- ✓ Dificultăți în a respecta ordinea operațiilor;
- ✓ Dificultăți în a memora tabla înmulțirii, formule, concepte, și dificultăți de a opera cu ele.

ALTELE

- ✓ Dificultăți în a organiza și a planifica evenimente;
- ✓ Chiar dacă cunoaște ceasul poate avea dificultăți în a estima timpul necesar finalizării unei sarcini;
- ✓ Are nevoie de mai mult timp pentru a finaliza o sarcină;
- ✓ Se descurcă mai bine la teste atunci când este evaluat oral;
- ✓ Încearcă să amâne sarcinile pe care le găsește dificile;
- ✓ Poate finaliza sarcina cu succes, dar are adesea nevoie de indicații în plus;
- ✓ Obosește ușor (atunci când face teme care necesită să scrie sau să citească);
- ✓ Are probleme de atenție (ușor de distras);
- ✓ Îi e frică să facă greșeli;
- ✓ Are o stimă de sine scăzută, nu are încredere în forțele proprii;
- ✓ Are aptitudini sociale și de comunicare scăzute.

2.2. Probleme emoționale și comportamentale ca și consecință a dificultăților de învățare

Dislexia este o condiție care ține toată viața și cu care este frustrant de trăit. Pentru copii este greu de înțeles motivul pentru care întâmpină aceste dificultăți și această frustrare continuă cauzează mult stress emoțional ca rezultat al naturii descurajante a dislexiei.

Samuel T. Orton a fost unul dintre primii care a acordat atenție aspectelor emoționale ale dislexiei. Cercetările sale arată că majoritatea aprenșcolarilor care prezentau semne de dislexie erau fericiți și bine integrați. Problemele emoționale începeau când copiii ajungeau la școală și întâmpinau primele probleme de a citi și a scrie.

În învățământul de masă elevii dislexici au dificultăți în acele activități pe care profesorii și alți elevi le apreciază cel mai mult – reușitele academice. Ei nu pot citi repede, nu pot scrie, nu pot ține minte suficiente informații, au probleme la matematică, alții nu se descurcă la sport... În același timp, mulți copii cu dislexie au o inteligență peste medie. Ei văd cum colegii lor se

descurcă mai bine la școală cu mai puțin efort, în timp ce ei nu pot recupera, indiferent cât de mult încearcă. Toate acestea cu siguranță provoacă un sentiment de eșec, iar emotional un astfel de sentiment este dificil de gestionat. Prin urmare mulți elevi dislexici pot ajunge să aibă simptome depresive.

Adesea frustrarea acumulată de un copil dislexic e rezultatul incapacității lui de a se ridica la nivelul așteptărilor părinților sau ale profesorilor. Adulții văd un copil inteligent, care se descurcă bine în tot, mai puțin la școală. Adesea parinții îi aud pe profesori spunând că copilul lor este foarte inteligent, darcă trebuie să lucreze mai mult. Dar părinții știu că copilul lor dyslexic muncește mult mai mult decât colegii lui și tot nu reușește să obțină aceleași rezultate.

Copiii dislexici au adesea probleme cu aptitudinile lor sociale; uneori se comportă imatur comparativ cu colegii lor; au dificultăți în a-și face prieteni și în a menține relațiile de prietenie, ceea ce duce de multe ori la izolare de grup.

Faptul că elevii dislexici și problemele lor sunt de multe ori neînțelese de profesori, părinți sau colegi adaugă și mai multă frustrare cu care ei trebuie să trăiască. Pentru a-i înțelege pe acești copii e nevoie de o mai mare conștientizare a dislexiei, dar și a sentimentelor pe care copiii dislexici le au.

Ce simte o persoană dislexică ?

Anxietatea este cel mai des întâlnit simptom – este o reacție a frustrării constante a copilului și a confuziei pe care acesta o simte în școală. *Anxietatea* îi face pe copii să evite ceea ce ei găsesc ca fiind dificil sau înspăimântător (și asta este normal pentru orice ființă umană). Adesea profesorii interpretează greșit această evitare de sarcini și dau vina pe copilul dyslexic spunând că este leneș.

Un alt sentiment este *furia*. Este evident că copii dislexici își vor manifesta furia față de profesori și părinți (mai ales își vor direcționa furia înspre mame, pentru că ele sunt mai active în viața academică a copiilor). De multe ori copilul va ascunde furia sa când este la școală, până în punctul în care va părea foarte pasiv, dar acasă unde se simte în siguranță furia va erupe și de obicei va fi direcționată înspre părinți, oamenii care îl iubesc cel mai mult. Aceste reacții vor fi greu de înțeles pentru părinți, care fac tot posibilul să își ajute copiii.

Imaginea de sine a unei personae dislexice este extrem de *vulnerabilă* din cauza anxietății și a furiei. Coformlul lui Erik Erikson¹⁵, în timpul primului an de școală, fiecare copil trebuie să își rezolve conflictul dintre o imagine de sine pozitivă și sentimente de inferioritate. Dacă un copil nu are problem serioase la școală, are rezultate academice bune, se adaptează ușor la mediul de învățare și la clasă / comunitate, el va dezvolta sentimente pozitive despre el și va crede că va avea succes în viață. Dar dacă copilul va experimenta eșec și frustrare, el se va simți lipsit de putere și incompetent, controlat de către mediu. Acest sentiment va fi întărit de faptul că copilul nu va vedea cum eforturile sale sunt însoțite de rezultate.

¹⁵ Psiholog German-America, cunoscut pentru Teoria dezvoltării psihologice; Accesat la: https://en.wikipedia.org/wiki/Erik_Erikson#Theories_of_development_and_the_ego

Sunt foarte muți dislexici care au succes în viață. Anii școlari nu au fost ușori pentru ei, și ei nu își aduc aminte cu plăcere de acei ani. Ceea ce i-a ajutat să “supraviețuiască” a fost faptul că au găsit foarte repede ceva la care erau foarte buni – sport, muzică, gătit, etc. și asta i-a ajutat să compenseze performanțele scăzute de la școală cu rezultate bune în afara școlii.

3. Pre-rechizite în dezvoltarea abilităților de citit/scriș

Procesul achiziționării citirii și scrierii cere coerența tuturor proceselor psihice de bază. Fiecare copil, pentru a învăța să citească și să scrie, trebuie să treacă printr-o serie succesivă de pași desfășurați în timp. La fiecare stadiu, copilul trebuie să dobândească o nouă abilitate care să îi faciliteze atingerea ultimului țel - să învețe să citească și să scrie. Citirea nu înseamnă doar recunoașterea formală a literelor și cuvintelor ci consolidarea abilității de a înțelege și interpreta informația citită. Scrierea nu înseamnă doar asocierea sunetelor cu literele, ci abilitatea de a-ți pune gândurile în scris într-un mod structurat, cu implementarea tuturor regulilor gramaticale și de ortografie. Un criteriu important pentru nivelul de succes în acest proces este măsura în care copilul folosește ceea ce a învățat și cum aplică această abilitate (citire și scriere), în mod independent, în afara situațiilor de activitate în comun cu adulții.

Există anumite abilități pe care un copil ar trebui să le dezvolte pentru a reuși să citească și să scrie.

3.1. Percepția

3.1.1. Percepția vizuală

Percepția vizuală începe să se dezvolte încă de la naștere. Însă, este nevoie de timp pentru a permite ochilor să se concentreze, pentru a exercita mișcările oculare, pentru a forma viziune binoculară, percepția perspectivei (adâncime), coordonarea ochi-mână și așa mai departe.

Când vorbim despre percepție vizuală, nu ne referim la cât de bine vede o persoană ci cât de acurată este percepția unui obiect. Aceasta înseamnă abilitatea de a recunoaște o formă, indiferent de mărime sau culoare, sau din ce material e, sau care e locația lui; de a distinge acea formă dintre alte forme; de a memora (a stoca în memorie) informația vizuală și de a accesa când este necesar.

O altă abilitate foarte importantă este așa-numita urmărire vizuală (capacitatea de a urmări un obiect în mișcare cu ochii); aceasta afectează dezvoltarea abilităților de învățare sub orice aspect.

Procesul achiziționării cititului include abilitatea de a recunoaște literele - forma și orientarea lor, memorarea vizuală a secvenței de litere care formează fiecare cuvânt, și capacitatea de a urmări structura liniară a textului. De aceea, orice deficit în dezvoltarea percepției vizuale poate conduce la dificultăți de citire.

Stocarea informațiilor percepute vizual este deosebit de importantă în dezvoltarea abilităților de scriere/ortografie, de asemenea.

3.1.2. Percepția auditivă

Percepția auditivă este abilitatea de „a structura auditiv lumea, de a selecta acele sunete care sunt imediat pertinente pentru ajustare”¹⁶ (Myklebust, 1954, p.158). Copiii cu deficiențe de percepție auditivă pot să audă sunetele însă nu sunt în măsură să recunoască înțelesul / sensul lor¹⁷ (Berry and Eisenson, 1956).

Percepția auditivă este abilitatea de a recunoaște și interpreta ceea ce se aude și joacă un rol important în citire, la fel ca percepția vizuală.

Când vorbim despre percepția auditivă trebuie să menționăm patru aspecte importante ale acesteia:

- ✓ Discriminarea auditivă – abilitatea de a auzi similarități și diferențe între sunete;
- ✓ Diferențierea auditivă - abilitatea de a selecta și a participa la stimulii auditivi relevanți și a-i ignora pe cei irelevanți;
- ✓ Amestecul / mixul auditiv (cunoscut și ca analiza și sinteza auditivă) - abilitatea de a sintetiza sunetele individuale care formează un cuvânt;
- ✓ Secvențierea auditivă – este abilitatea de a-ți aminti ordinea sunetelor individuale într-un stimul dat;

3.1.3. Percepția fonologică și conștientizarea fonologică

Percepția fonologică este procesarea cognitivă inconștientă a sunetelor limbii în anumite zone specifice ale creierului. Pe de altă parte, conștientizarea fonologică este abilitatea conștientă de a observa diferențele unice care există între cuvinte vorbite (de exemplu dacă două cuvinte diferă unul față de altul cu un sunet „fișă” și „fisă”). Conștientizarea fonologică este o componentă a unui amplu sistem de procesare fonologică pentru vorbire și ascultare. De aceea este atât de important în achiziția procesului de citire/ scriere.

Există un al treilea concept- conștientizarea fonematică, care este mai specifică și cuprinde abilitatea de a percepe segmentele de sunet mai mici din cuvinte rostite, și de a conștientiza diferențele dintre aceste foneme, care pot fi manipulate și substituite pentru a forma cuvinte diferite.

Să privim puțin cuvintele „test” și „vest”. Conștientizarea fonematică ne ajută să recunoaștem sunetele din aceste două cuvinte [t] sau [v], [e], [s], [t] și să identificăm că primul fonem este sunetul care face diferența. Dar faptul că știm că litera „t” reprezintă sunetul „t” nu este suficient să evaluăm conștientizarea fonematică ca fiind bună. Este necesar să înțelegem că „t” este primul sunet din cuvântul „test”, și este la fel ca ultimul sunet al acestui cuvânt și ca ultimul sunet din cuvântul „vest”. Așadar, pentru a învăța să citească și să scrie un copil trebuie să fie capabil să identifice fiecare sunet din cuvânt, să știe locul unui anumit sunet situat în cuvânt și să fie capabil să compare sunetele și pozițiile acestora în diferite cuvinte.

Procesorul fonologic în creierul nostru funcționează de obicei inconștient, când ascultăm și vorbim. Este menit să extragă sensul a ceea ce spunem, nu să observe sunetele vorbirii în cuvinte. Acesta este conceput pentru a-și face treaba în mod automat în slujba unei

¹⁶Myklebust, H.R. Auditory disorders in children. New York: Grune & Stratton, Inc., 1954

¹⁷Berry, M.F. and J.Eisenson. Speech Disorders: Principles and Practices of Therapy. Appleton-Century-Crofts Inc., 1956

comunicări eficiente. Dar citirea și ortografia necesită un nivel de exprimare metalingvistică, care nu este dobândită natural sau cu ușurință¹⁸. (Moats and Tolman, 2009)

3.2. Memoria

3.2.1. Memoria vizuală

Memoria vizuală este capacitatea de a ne aminti pentru revocare imediată a caracteristicilor unui obiect dat sau a unei forme. Aceasta descrie relația dintre procesarea perceptivă și codarea, stocarea și revocarea reprezentării neuronale rezultate¹⁹ (Berryhill, 2008). Același autor definește memoria vizuală ca o formă a memoriei care păstrează unele caracteristici ale simțurilor noastre referitoare la experiențele vizuale. Datorită acestui fapt noi suntem capabili să stocăm în memorie informații vizuale ale unor obiecte, locuri, fețe, etc. într-o imagine mentală iar mai apoi, când avem nevoie de ea, putem accesa aceste imagini mentale din memorie.

Memoria vizuală este foarte importantă când o persoană învață să citească și să scrie, deoarece ne ajută să reproducem o secvență a stimulilor vizuali (ca literele într-un cuvânt) pe care noi îi mixăm într-un cuvânt în mod corect, sau scriem cuvântul, astfel încât toate literele cuvântului să fie într-o ordine corectă; amintindu-ne aspectul general vizual al cuvintelor, putem apoi să le recunoaștem fără decodare, iar cu timpul acest fapt duce la automatizarea citirii și scrierii.

3.2.2. Memoria auditivă

Memoria auditivă reprezintă abilitatea de a procesa informația care este prezentată oral, de a o analiza și de a o stoca pentru a o folosi mai târziu.

Memoria auditivă este una din „magazinele” senzoriale umane ale memoriei. Este o componentă special concepută să stocheze informația care vine prin percepția auditivă. Diferă de memoria vizuală întrucât atunci când privim stimuli vizuali, ochii noștri îi pot scana de câte ori e nevoie, dar acest lucru este imposibil atunci când vorbim de stimuli auditivi. Amintirile auditive sunt stocate puțin mai mult decât cele vizuale²⁰ (PsychologicalGlossary). Stimulii auditivi sunt percepuți de ureche, câte unul pe rând, înainte de a fi prelucrați și înțeleși. Procesul prin care percepem informația spusă de profesor este complet diferit față de cel prin care noi citim aceeași informație în manual. Noi auzim informația transmisă verbal o singură dată. Când este o formă scrisă o putem citi de câte ori vrem sau avem nevoie. Când suntem expuși stimulilor vizuali, memoria noastră auditivă reține primul sunet, îl stochează până când următorul sunet este auzit, le mixează împreună, așteaptă ca următorul sunet să fie adăugat la primele două, și tot așa până când tot cuvântul este complet. Doar atunci înțelesul / însemnătatea a ceea ce s-a auzit poate fi înțeles²¹ (Clark, 1987). Acest „magazin” senzorial specific este capabil să stocheze un volum mare de informație auditivă într-o perioadă scurtă

¹⁸Moats, L., & Tolman, C. Language Essentials for Teachers of Reading and Spelling (LETRS). Sopris West, Boston 2009

¹⁹Berryhill, M. (2008, May 09). Visual memory and the brain. Disponibil la: http://www.visionciences.org/symposia2008_4.html (Ultima accesare 8 iulie 2018)

²⁰Psychology Glossary. [Echoic Memory Defined](http://www.alleydog.com/glossary/definition.php?term=Echoic%20Memory). Disponibil la: <http://www.alleydog.com/glossary/definition.php?term=Echoic%20Memory>

²¹Clark, Terry (1987). "Echoic memory explored and applied". Journal of Consumer Marketing 4 (1): 39–46.

de timp (3-4 secunde). Aceste sunete rezonază în creier și sunt reproduse într-un timp scurt după receptarea stimulilor auditivi²² (Radvansky, 2005).

3.2.3. Memoria de scurtă și de lungă durată

Ideea divizunii memoriei în memorie de scurtă și de lungă durată datează încă din secolul al XIX-lea. Un model clasic de memorie dezvoltat în anii 1960 presupunea că toate amintirile trec din memoria de scurtă durată în cea de lungă durată după o scurtă perioadă de timp. Acest model cunoscut ca „modelul modal” a fost faimos și a fost detaliat de către Atkinson și Shiffrin²³ (Atkinson and Shiffrin, 1968).

Memoria de scurtă durată reprezintă abilitatea de a stoca informații în minte, în mod activ, imediat valabile, pentru o perioadă limitată de timp (până la câteva secunde), ca imagini vizuale (ex: forma unui obiect) și / sau informații auditive (ex: un nume, o dată pe care cineva o spune). Acest tip de aducere aminte nu implică un efort conștient de a ne aminti, dar păstrează posibilitatea ca această informație să fie revocată ulterior.

În memoria de scurtă durată sunt stocate doar elemente esențiale ale imaginilor sau ale cuvintelor percepute. Capacitatea memoriei de scurtă durată este limitată dar și foarte personală. Când este plină, informația stocată este parțial înlocuită de alta nouă. Acest lucru ne oferă oportunitatea de a procesa un volum mare de informații, stocarea aceleia pe care mintea noastră o consideră folositoare, uitând restul.

Memoria de lungă durată, pe de altă parte, determină capacitatea unei persoane de a reține informații pentru perioade lungi de timp (de la câteva zile până la câțiva ani). Începe să funcționeze la un anumit interval de timp după ce informația a fost percepută. Mecanismul revocării și reproducerii sunt complet diferite, așadar mintea noastră trebuie să finalizeze un proces (al revocării) pentru a-l începe pe următorul (al reproducerii).

Teoretic, capacitatea memoriei de lungă durată este nelimitată, dar capacitatea unui individ de a-și aminti în mod intenționat sau neintenționat, depinde de cât de bine este organizată memoria de lungă durată. O caracteristică importantă este așa numita „helpfulness of the memory/întrajutorare a memoriei” - ceea ce se referă la cât de ușor poate o persoană accesa informația stocată în memoria de lungă durată, când este nevoie de aceasta.

Există forme diferite ale amintirilor de lungă durată, nu toate sunt formate și păstrate într-o singură parte a creierului ci sunt răspândite prin mai multe zone ale acestuia. Sunt două mari subdivizii ale memoriei de lungă durată - memoria explicită (amintiri pe care le revocăm în mod conștient) și memoria implicită (amintiri pe care le folosim pentru a efectua acțiuni fără a ne mai gândi la ele - ca înotul sau mersul pe bicicletă).

3.2.4. Memoria semantică

În unele clasificări memoria semantică este văzută ca fiind unul dintre aspectele memoriei de lungă durată. Noi o catalogăm separat deoarece are un rol special când vorbim despre citire și scriere.

²²Radvansky, Gabriel (2005). Human Memory. Boston: Allyn and Bacon. pp. 65–75

²³Atkinson, R. C., & Shiffrin, R. M. (1968). Chapter: Human memory: A proposed system and its control processes. In Spence, K. W., & Spence, J. T. The psychology of learning and motivation (Volume 2). New York: Academic Press. pp. 89–195

Psihologul canadian Endel Tulving distinge trei tipuri de memorie - procedurală, episodică și semantică²⁴ (Tulving, 1985). Memoria procedurală sprijină activități ca legatul șireturilor sau ciclismul - activități pe care nu învățăm de foarte multe ori cum să le facem - dacă am învățat să mergem pe bicicletă reținem acest lucru toată viața noastră, indiferent de cât timp a trecut și nu am mai făcut-o. Memoria episodică păstrează experiențele noastre personale și secvențialitatea acestora în timp. Datorită acesteia ne putem aminti prima zi de școală, ziua nunții, nașterea copilului nostru.

Memoria semantică este diferită - este capacitatea de a ne aminti fapte / întâmplări în afara contextului. De exemplu, ne amintim că apa fierbe la 100 grade celsius, sau că soarele este o stea sau că Amazonul este cel mai lung râu din lume, dar nu trebuie să știm când anume am auzit / citit aceste lucruri pentru prima dată. Memoria semantică reprezintă de asemenea cunoștințele noastre privind cuvinte, simboluri și concepte pe care le folosim într-o conversație dirijată sau când învățăm la o materie. Folosim memoria semantică pentru a revoca definiții ale cuvintelor și conceptelor. Datorită acesteia, putem înțelege informația audiată, textele pe care le citim, instrucțiunile, orice materie școlară.

3.3. Atenția

Atenția este o altă componentă importantă a capacității unei persoane de a finaliza o sarcină într-un timp adecvat și de o calitate corespunzătoare.

J. R. Anderson definește atenția ca un proces cognitiv și comportamental al focusării selective asupra unui aspect particular al informației, ignorând restul, partea inutilă.

Atenția mai poate fi definită și ca distribuția resurselor limitate pentru procesarea informației disponibile unei persoane²⁵ (Anderson, 2004).

Atenția constă în mai multe componente principale: concentrare, durabilitate, distribuție, comutare și volum. Este posibil ca la o persoană una din aceste componente este foarte bine dezvoltată în timp ce altele nu sunt la un nivel adecvat.

Când ne referim la achiziția citit/scrișului și învățarea acestora, cele mai importante componente sunt: concentrarea, durabilitatea și comutarea.

Concentrarea reprezintă abilitatea de a ne concentra în mod conștient atenția către un obiect, componentele acestuia, abilitatea de a înțelege sarcina. O persoană cu o concentrare foarte bună are și spirit de observație bun dar și organizare bună. Invers, o persoană care nu a dezvoltat o capacitate bună de concentrare a atenției este de regulă împrăștiată și ușor de distras.

Dezvoltarea deprinderii de concentrare cere efort conștient și afectează abilitatea persoanei de a percepe, înțelege și învăța noi informații.

Capacitatea persoanei de a se concentra depinde de implicarea sa în sarcină, de motivație, de abilitatea de a face față sarcinii, de emoții, de condiția fizică și psihică de moment, dar și de mediu.

Durabilitatea pe de altă parte este o caracteristică de timp a atenției și se referă la durata și fixarea atenției spre același subiect / obiect. Este legată de durata atenției conștiente (pentru cât timp o persoană poate să își mențină îndreptată atenția spre același obiect, dar la același

²⁴Tulving, Endel (1985) How many memory systems are there? American Psychologist, Vol 40(4), Apr 1985, 385-398. Preluat de la: <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.40.4.385>

²⁵Anderson, J. R. (2004). *Cognitive psychology and its implications (6th ed.)*. Worth Publishers. p. 519

nivel). Durabilitatea depinde de condiția fizică, interesul către o temă, motivație (observăm des un copil focusat pe activitatea preferată mult timp, dar același copil are probleme în a-și menține focusul pe o sarcină de învățare; sau pentru unii oameni este mai ușor să stea focusați pe o sarcină dimineața decât seara sau viceversa).

Comutarea sau redirecționarea atenției este capacitatea de a schimba focusul de la un obiect la altul când este nevoie. Acest lucru se poate întâmpla inconștient când atenția noastră este atrasă spre ceva dincolo de ceea ce facem în acel moment. Dar în procesul citirii și scrierii mult mai important este deprinderea de a ne comuta în mod deliberat atenția de la un stimul la altul. În acest caz, persoana realizează o evaluare conștientă a stimulului în curs și constată că într-o nouă situație, noul stimul este mai important decât cel precedent, și persoana își redirecționează atenția către acesta din urmă. Fiecare comutare cere efort. Nivelul de efort pe care îl folosim pentru a ne comuta atenția depinde de o serie de condiții, inclusiv mobilitatea congenitală a procesului neurologic de activare (excitabilitate) și dezactivarea (terminarea procesului). Cu cât e mai ridicat nivelul mobilității - cu atât mai ușor ne vom comuta atenția.

3.4. Orientarea spațială

Creierul uman este un organ remarcabil. Are capacitatea de a rezona, a crea, a analiza și de a procesa un volum mare de informații în fiecare zi. Ne oferă abilitatea de a ne mișca în mediu folosind sensul nostru înăscut de direcție. Această deprindere este numită orientare spațială și este folosită în viața noastră de zi cu zi. Orientarea spațială este crucială pentru adaptarea la un nou mediu, de a ajunge dintr-un punct în altul. Fără ea, am merge în cercuri nesfârșite, ne-am rătăci și am avea și alte probleme pe care nu le bănuim²⁶ (Maxwell, 2013).

În copilăria timpurie, copiii acceptă tot ceea ce îi înconjoară în raport cu corpul lor, mișcările corpului, locația sa în raport cu obiectele. Modelele mișcărilor din copilăria timpurie ca rostogolirea, târârea, legănatul, mai târziu mersul, alergatul, cățărutul, balansatul - toate construiesc o hartă senzorială în creierul copilului de unde el poate accesa orientarea spațială în orice moment²⁷ (Murphy, 2013). Orientarea spațială este una din abilitățile cheie care trebuie dezvoltată la un anumit nivel întrucât copilul să poată trece cu ușurință prin procesul achiziționării citirii/scrierii. Este necesar pentru copil - să poată să recunoască litere, cifre, alte simboluri grafice - cum se diferențiază în spațiu și să fie atent la caracteristicile distincte - formă, elemente componente, locația și direcția în spațiu.

Altfel, dacă orientarea spațială nu este dezvoltată la un nivel corespunzător, poate duce la reversiuni ale literelor, memoria săracă a formelor și cuvintelor, probleme la citit, scris și ortografie. Alt minus ar fi o coordonare slabă (inclusiv ochi-mână - care este foarte importantă pentru scrierea de mână), stângăcie, probleme de echilibru.

3.5. Abilități de secvențiere

Abilitățile de secvențiere - spunem că sunt capacitatea de a percepe vizual și / sau auditiv, itemi într-o anumită ordine, de a stoca în memorie această secvențialitate și de a o putea revoca mai târziu. Aceste abilități ne ajută să învățăm zilele săptămânii, lunile anului, literele alfabetului, o rețetă, și așa mai departe.

²⁶Maxwell, R. (2013) Spatial Orientation and the Brain: The Effects of Map Reading and Navigation. Available online. Accesat la: <https://www.gislounge.com/spatial-orientation-and-the-brain-the-effects-of-map-reading-and-navigation/>

²⁷Murphy, R. (2013) Spatial orientation: Which way is up? Disponibil online. Preluat de la: <http://www.developlearning.co.nz/blog/spatial-orientation-which-way>

De aceeași abilitate avem nevoie să ne amintim sau să reconstruim ordinea sunetelor în cuvânt, pentru a citi și scrie corect. Dacă un copil are probleme cu secvențialitatea, ar putea pronunța sau scrie cuvântul „elefant” ca „efelant” sau „tevelizor” în loc de „televizor”.

O altă legătură între secvențialitate și scris este deprinderea specifică de a controla mișcarea ochilor de la stânga la dreapta, urmărind rândurile textului. Pe durata acestui proces, ochii noștri trebuie să perceapă literele în fiecare cuvânt, una câte una, de la stânga la dreapta, să le recunoască, să combine într-o ordine corectă, pentru ca, creierul nostru să poată citi cuvântul corect. Doar în acest fel putem înțelege sensul cuvintelor, propozițiilor, paragrafelor, etc. Abilitatea de secvențiere este foarte importantă și când trebuie să reproducem ceea ce am citit, într-o ordine corectă, logică.

3.6. Abilitățile motorii - motricitate fină

Mulți copii cu dislexie au dificultăți privind scrierea de mână, coordonarea și echilibrul, nivelul dezvoltării abilităților motorii este unul din cele mai importante prerechizite pentru formarea unor deprinderi corecte de scris.

Deficiențele motorii la copiii cu dislexie de dezvoltare au fost semnalate de mult timp²⁸. Oricum, frecvența acestora variază între studii. Nicolson și colab. au raportat probleme cu abilitățile motorii grosiere și fine în aproximativ 80% dintre cazurile copiilor dislexici pe care i-au studiat, și aproape toți dintre ei prezentau dificultăți de echilibru, tonus muscular sau de coordonare²⁹.

Kaplan și colab.. au arătat un grad înalt de comorbiditate între dislexie și deficiențe de coordonare (63% din copiii dislexici au dificultăți motorii)³⁰.

Probleme cu scrisul de mână au fost remarcate la majoritatea elevilor care nu și-au dezvoltat abilitățile motorii fine suficient de mult înainte de începerea școlii. Coordonarea ochi-mână care este foarte importantă pentru scrierea de mână este aceeași de care este nevoie pentru ca copilul să poată colora în contur, să taie urmărind un tipar, să deseneze sau să prindă o minge.

Aceeași coordonare este necesară pentru controlul mâinii. Dacă un elev are probleme cu echilibrul și motricitatea grosieră este foarte probabil să aibă mai apoi dificultăți în a păstra literele pe spațiu, literele lui vor avea mărimi diferite, scrisul lui se va înclina în diferite direcții și va părea stângaci și neclar. Și atâta timp cât scrisul va fi un proces dificil și laborios pentru elev, el va încerca să evite, să refuze să facă o sarcină care cere scriere de mână.

CONCUZII

Pentru a obține o bună (precizie și viteză) și eficientă (nivel ridicat de înțelegere) citire; o corectă (scriere de mână, ortografie și gramatică) și un scris bine structurat (în cazul scrierii creative), este necesar ca oricare dintre abilitățile menționate mai sus să fie dezvoltate la un nivel adecvat. Deficiența în oricare dintre aceste abilități conduce la dificultăți de citire și / sau scriere.

²⁸Denckla MB, Rudel RG, Chapman C, Kreger J. Motor proficiency in dyslexic children with and without attentional disorders. Arch Neurol 1985;43:228–31.

²⁹Nicolson RI, Fawcett AJ, Dean P. Developmental dyslexia: the cerebellar deficit hypothesis. Trends Neurosci 2001;24: 508–11.

³⁰Kaplan BJ, Wilson NB, Dewey D, Crawford SG. DCD may not be a discrete disorder. Hum Mov Sci 1998;17:471–90

4. Dificultăți de învățare cauzate de dislexie

4.1. Dificultăți în citire și scriere

După cum s-a menționat mai sus, există multe abilități pe care un copil trebuie să le dezvolte la un nivel suficient de ridicat, cu mult înainte de a începe școala și de a începe să învețe să citească și să scrie.

Achiziția citirii este o sarcină complexă care necesită coordonarea mușchilor oculari astfel încât să poată urmări liniile din text; o bună orientare spațială pentru interpretarea literelor și a cuvintelor și o memorie vizuală bine dezvoltată pentru amintirea semnificației literelor și a cuvintelor văzute. Procesul necesită capacitatea de a lucra cu secvențe, înțelegerea structurii propoziției și a gramaticii și capacitatea de a clasifica și de a analiza. În plus față de toate aceste abilități, creierul trebuie să fie capabil să integreze stimuli vizuali percepuți (litere și combinații de litere) cu informațiile stocate în memorie și să asocieze acești stimuli cu sunetele corespunzătoare. Sunetele trebuie apoi asociate cu semnificațiile specifice. Pentru a obține o mai bună înțelegere, cititorul trebuie să-și amintească semnificația cuvintelor pe care le citește până când ajunge la sfârșitul propoziției sau a paragrafului. O problemă în oricare etapă a acestui proces, duce la dificultăți de citire.

Orice problemă privind percepția, orientarea spațială, memoria și / sau atenția pe care o poate avea un tânăr educabil duce într-o anumită măsură la problemă în dobândirea unei bune tehnici de citire și cauzează dificultăți de înțelegere. Dacă unui elev i se pare dificil cititul, dacă nu înțelege ce citește, este evident că nu va simți nici o plăcere să citească. Dacă în plus copilul nu poate vedea o îmbunătățire a tehnicii sale de citire sau a nivelului de înțelegere, în ciuda eforturilor sale, își va pierde foarte repede interesul și motivația de a citi.

Când se vorbește despre alfabetizare, se face referire la fundamentarea și dezvoltarea citirii și scrisului. Dificultățile înregistrate la citire sunt adesea însoțite de dificultăți de scriere.

Profesioniștii folosesc termeni diferiți pentru a descrie aceste dificultăți, iar disgrafia (dificultatea de scriere) este doar una dintre ele. Indiferent ce definiție este folosită, este important să se înțeleagă că scrierea lentă și săracă nu înseamnă că copilul nu încearcă destul de mult. Pentru mulți copii cu disgrafie, chiar să țină corect creionul în mână și să "păstreze" literele pe o linie poate fi o mare provocare.

Scrisul de mână (lent, "stângaci" și de multe ori greu de citit) nu este singura problemă atunci când vine vorba de dificultățile pe care elevii cu dislexie le întâmpină, privind scrierea.

Deși în momentul în care un elev cu dislexie ar trebui să "se mute" de la școala primară la cea gimnazială, se presupune că a reușit să-și însușească cititul și scrisul, foarte des multe dintre problemele cu care aceștia se confruntă în procesul de citire și scriere sunt încă observate, ceea ce face ca citirea și scrierea lui să fie departe de nivelul de vârstă / clasă.

Cum afectează subdezvoltarea unora dintre abilitățile descrise în Partea 3 abilitățile de citire și scriere, în etapa în care elevul este pe punctul de a începe ciclul gimnazial?

ÎN CITIRE

Nedezvoltarea în...	Cum afectează achiziția citirii?
Percepția vizuală	<ul style="list-style-type: none"> - Recunoașterea literelor - dificultăți de a vedea asemănările și diferențele în forma și orientarea literelor ("m" - "n"; "b" - "d" etc.); - Probleme cu fonturi diferite - un copil poate recunoaște "g" (de tipar), dar nu "g" (de mână), sau poate recunoaște litera mare și în același timp să aibă dificultăți în recunoașterea literei mici (D - d, M - m, Q - q, etc.).
Percepția auditivă	<ul style="list-style-type: none"> - Dificultăți legate de percepția textului prezentat auditiv; - Dificultăți în a împărți cuvântul în sunetele din care este compus sau de a pune sunetele împreună pentru a forma un cuvânt; - Dificultăți de identificare a primului și a ultimului sunet al unui cuvânt; - Dificultăți de diferențiere a cuvintelor asemănătoare fonetic (nu poate "auzi" diferența între "mare" și "tare" sau "copii" și "copii"); - Probleme cu înțelegerea citirii.
Percepția fonologică / conștientizarea fonologică	<ul style="list-style-type: none"> - Probleme cu identificarea sunetelor individuale într-un cuvânt, cum ar fi "c-o-t". (Copilul poate cunoaște fonemele individuale, dar pur și simplu nu le poate pune împreună); - Probleme în despărțirea unui cuvânt necunoscut în silabe și pronunțarea lui, cum ar fi "te-le-fon"; - Dificultăți în decodificarea și fluența citirii; - Probleme cu înțelegerea a ceea ce citește din cauza tehnicii slabe de citire.
Memoria vizuală	<ul style="list-style-type: none"> - Dificultăți de reproducere a unei secvențe de stimuli vizuali (cum ar fi literele într-un cuvânt); - Dificultăți în amintirea aspectului vizual general al cuvintelor sau succesiunii literelor cuvintelor în vederea citirii și pronunțării corecte; - De fiecare dată trebuie să decodifice orice cuvânt, chiar și pe cele mici (lipsa recunoașterii modelului).

Memoria auditivă	<ul style="list-style-type: none"> - Probleme în a înțelege ce înseamnă cuvintele (poate arăta o înțelegere întârziată a limbajului). - Probleme în înțelegerea și respectarea instrucțiunilor verbale.
Memoria de scurtă durată	<ul style="list-style-type: none"> - Probleme cu decodificarea - Dificultatea de a procesa suficient ideile sau informații în timp ce le citește; - Dificultăți de a ține cont de ceea ce se citește (adesea uită începutul unei propoziții sau al unui paragraf până la sfârșitul acestuia; în unele cazuri se poate întâmpla chiar și cu cuvinte mai lungi); - Probleme cu stocarea informațiilor spațio-vizuale (cum ar fi secvența de litere într-un cuvânt).
Memoria de lungă durată	<ul style="list-style-type: none"> - Imposibilitatea de a stoca și / sau de a recupera informații după citirea textului; - Dificultăți de a recupera secvențele de grafeme și foneme; - Dificultăți de a înțelege ceea ce citește.
Memoria semantică	<ul style="list-style-type: none"> - Probleme cu înțelegerea cuvintelor și a conceptelor care au ca rezultat un nivel scăzut de înțelegere a textului citit.
Secvențiere	<ul style="list-style-type: none"> - Probleme cu mișcarea globilor oculari și urmărirea structurii liniare a textului (linii lipsă; "saltul" înainte și înapoi peste text); - Lacune în percepția textului și ca urmare, înțelegerea slabă a ceea ce se citește; - La nivel tehnic - probleme cu decodificarea – înlocuirea și omisiunea literelor, sau schimbarea locurilor, ghicind cuvintele în loc să le citească. Drept rezultat, citirea lentă, încurcată, incorectă, schimbarea sensului cuvintelor/propozițiilor și nivelul scăzut al înțelegerii.
Atenție	<ul style="list-style-type: none"> - Probleme cu decodificarea și respectarea punctuației; - Probleme cu fluența citirii; - Probleme cu înțelegerea citirii; - Oboseală rapidă; - Pierderea motivației și a interesului.

ÎN SCRIERE

Probleme cu....	Cum afectează achiziția scrierii?
Deprinderile de motricitate fină	<ul style="list-style-type: none"> - Priza creionului incorectă sau neobișnuită; - Dificultăți de a "păstra" scrisul pe linie; - Scrierea incorectă a unora dintre elementele literei (pornind dintr-un punct de vedere neobișnuit sau în direcția incorectă); - Unele litere sunt scrise greșit – elemente adăugate sau lipsă; - Este dificil să distingă unele litere asemănătoare optic (m-n-u; a-d; t-f, etc); - Scrisul de mână este greoi și greu de citit.
Percepția și memoria vizuală și auditivă	<ul style="list-style-type: none"> - Dificultăți în a discrimina sunete similare – înlocuirea literelor care reprezintă sunete similare ("sare"- înlocuit cu "zare"); - Scrierile după dictare sunt provocatoare; - Incapacitatea de a lua notițe;
Percepția fonologică/ conștientizarea fonologică	<ul style="list-style-type: none"> - Un proces foarte lent de "codificare" (adesea se pare că copilul nu-și mai aminteste cum să scrie litera care reprezintă sunetul "s" de exemplu); - Probleme semnificative la scrierea unei dictări; - Ordinea incorectă a literelor într-un cuvânt, care uneori schimbă sensul (pot scrie "mare" în loc de "rame"); - Omiterea sau adăugarea de litere la scriere.
Orientarea spațio-vizuală	<ul style="list-style-type: none"> - Înlocuirea literelor asemănătoare optic (d-b, p-q; u-n, etc.); - Dificultăți în reamintire a modului în care arată un cuvânt sau succesiunea literelor dintr-un cuvânt, care constituie un obstacol pentru scrierea de mână și care poate cauza probleme de ortografie; - Scrierea nu este un proces automat chiar și atunci când vine vorba de cuvinte uzuale; - Scrierea de mână arată "stânjenitoare", neuniformă și ilizibilă; textele scrise sunt prost organizate pe hârtie.
Reguli gramaticale și	<ul style="list-style-type: none"> - Dificultăți în reamintirea regulilor gramaticale și excepțiile

de punctuație	acestora; <ul style="list-style-type: none">- Este posibil să cunoască regulile, dar să nu le poată aplica atunci când scriu;- Nu cunosc semnificația semnelor de punctuație și rolul lor în textele scrise; nu le pot folosi corect;- Dificultăți de împărțire a cuvântului în silabe pentru a trece corect de pe un rând pe altul;- Dificultăți în utilizarea formei corecte a verbului, atunci când își prezintă gândurile în scris;- Dificultăți în definirea corectă a părților discursului și a părților din propoziție;- Dificultăți de a-și exprima structurat, gândurile în scris.
Scrierea creativă	<ul style="list-style-type: none">- Dificultăți de a face un plan pentru un eseu;- Dificultăți de a urma ordinea corectă a secvențelor dacă trebuie să repovestească o poveste în scris;- Vocabular limitat, încercarea de a folosi cuvinte simple de a căror scriere sunt siguri;- Folosirea în principal a frazelor simple, scurte în scris; se observă lipsa aproape completă de adjective și adverbe.

Desigur, nici profesorii, nici părinții nu ar trebui să aștepte până la perioada de tranziție dintre școala primară și gimnaziu pentru a observa problema și a căuta ajutor profesionist. Cu cât problema este identificată mai devreme, cu atât mai devreme începe intervenția – și cu atât sunt mai multe șansele ca acel copil să-și dezvolte abilitățile necesare și să depășească dificultățile sale de citire și scriere.

4.2. La matematică

Dificultățile de citire (dislexia) sunt destul de frecvent însoțite de dificultăți de numerație și matematică – diferite studii arată că 30-70% dintre elevii cu dislexie se confruntă și cu probleme de matematică ([Badian, 1999](#); [Kovas et al., 2007](#); [Landerl & Moll, 2010](#); [White, Moffitt, & Silva, 1992](#)).

Cele mai frecvente probleme la matematica pentru un elev dislexic sunt: amestecarea numerelor, a cantităților, a semnelor matematice; amestecarea operațiilor; confuzii în relațiile secvențiale și de orientare în spațiu; dificultăți în înțelegerea și reamintirea conceptelor matematice. Pentru elevii cu dislexie (chiar dacă nu au discalculie), matematica poate fi o problemă, în măsura în care abilitățile lor slabe de citire și nivelul scăzut de înțelegere a lecturii îi împiedică să citească corect și să înțeleagă instrucțiunile și cuvintele din problemele matematice. Subdezvoltarea competențelor de secvențiere din celălalt domeniu, cauzează probleme privind capacitatea de a se desprinde și de a urma instrucțiunile scrise în mai multe trepte sau de a efectua operațiile aritmetice în ordinea corectă.

4.3. În învățarea unei limbi străine

Când vine vorba de dislexie și de relația dintre aceasta și învățarea limbilor străine, pot apărea multe dificultăți cu care se confruntă un elev dislexic. Cele mai grave sunt:

- ✓ Discriminarea sunetelor;
- ✓ Pronunția unor sunete;
- ✓ Morfologia și sintaxa;
- ✓ Achiziția vocabularului;
- ✓ Reguli gramaticale și modul de aplicare a acestora;
- ✓ Citirea și scrierea (structura propoziției și ortografia).

Când un elev învață o nouă limbă, el va afla că există sunete în limba străină care nu există în limba maternă. Este posibil ca elevii cu dislexie să aibă probleme să perceapă aceste sunete și să le pronunțe în mod corect, din cauza dificultăților fonologice pe care le au.

“Competența într-o limbă vorbită constă în capacitatea de a folosi sunetele care formează cuvinte și propoziții, pentru a transmite sensuri. Pentru a vorbi, trebuie să putem articula, prin mișcări particulare ale organelor fono-articulatorii sunetele limbii noastre și pentru a înțelege limba vorbită, trebuie să recunoaștem aceleași sunete în toți stimulii auditivi pe care noi îi percepem în mediul înconjurător³¹”. (Nespor, M. & Bafîle, L., 2008).

De exemplu, sunetul primei silabe a cuvântului englezesc "think" nu este prezent în majoritatea celorlalte limbi europene, astfel încât un vorbitor nativ al altei limbi, va avea probleme în a distinge între acest sunet ([θ]) și sunetul [t] (deoarece "locul" unde acest sunet consonant este articulat, este foarte aproape de sunetul englez [θ]) și de sunetul [t] (deoarece consoana din altă limbă împărtășește același "mod de articulare").

Aspectele morfologice și morfo-sintactice ale limbii sunt problematice pentru majoritatea elevilor dislexici în prima lor limbă, iar aceste probleme, în majoritatea cazurilor, sunt transferate la învățarea limbilor străine.

³¹Nespor, M. & Bafîle, L. (2008). I suoni del linguaggio” Bologna: Il Mulino

O altă dificultate serioasă întâmpinată de elevii dislexici atunci când învață o limbă străină, este să-și amintească cuvintele noi – atât pronunția, cât și semnificația lor și să le recupereze din memorie când este necesar. Foarte adesea se observă o mare diferență între mărimea vocabularului receptiv și expresiv în limba străină.

Limbile diferă în funcție de gradul de corespondență dintre grafeme-foneme. Limbile finlandeză, italiană și turcă se află în grupul de limbi "transparente" în care decalajul dintre numărul de foneme și numărul de grafeme nu este atât de mare (în italiană, de exemplu, 25 foneme sunt reprezentate de 33 de grafeme sau de combinații de grafeme). Pe de altă parte, unele limbi precum limba franceză (35 foneme reprezentate de 190 de grafeme sau combinații de grafeme) și mai ales limba engleză (40 foneme reprezentate de 1120 de grafeme sau combinații de grafeme), au așa-numita ortografie "profundă". Deci, dacă un student turc cu dislexie are dificultăți în a citi și a scrie în limba maternă "transparentă", cum va fi pentru el să învețe să citească și să scrie în limba engleză, cu ortografia ei profundă?

4.4. La istorie/geografie/științe

De fapt, toate aceste subiecte necesită multă citire și scriere. Prin urmare, este de înțeles că dislexia va afecta procesul de învățare și rezultatele obținute de elevii dislexici. Deficiențele în citirea fluentă, înțelegerea textului citit, memoria, procesarea vizuală și auditivă, organizarea și gestionarea timpului, secvențierea, afectează învățarea la diferite subiecte, în diferite grade.

Când vine vorba de istorie și geografie, dificultățile sunt cauzate de lectura slabă și respectiv, de nivelul scăzut de înțelegere a citirii care, la rândul său, conduce la o incapacitate de a înțelege lecția, de a extrage ideile principale ale textului, de a învăța aceste idei și de a le reproduce mai târziu, când este necesar. Mulți elevi dislexici nu pot să facă legătura între cunoștințele acumulate anterior și noile cunoștințe, este dificil pentru ei să extragă esențialul, imaginea de ansamblu din multitudinea de detalii și să facă o legătură între ele. Deficiențele la nivelul capacității de secvențiere cauzează, de asemenea, dificultăți.

Științele (fizică / chimie / biologie) pot fi, de asemenea materii problematice pentru elevii cu dislexie. Problemele care apar aici sunt similare cu cele specific învățării istoriei / geografiei, dar aici sunt observate, de asemenea, dificultăți în decodificarea și învățarea vocabularului specific materiei, precum și utilizarea unei abordări sistematice pas cu pas a învățării, în ceea ce privește aceste subiecte înțelegerea și dobândirea noilor cunoștințe bazându-se pe cele anterioare.

4.5. La muzică/arte/sport

Majoritatea părinților și profesorii împărtășesc opinia că orele de muzică, artă și sport contribuie la dezvoltarea personalității copilului și la îmbunătățirea abilităților de viață. Aceste subiecte sunt considerate de majoritatea ca fiind cele mai ușoare și un fel de oportunitate pentru elevi de a se relaxa între alte ore. Și este adevărat, dar nu pentru elevii cu dislexie.

Cercetările au arătat că abilitățile musicale și lingvistice sunt legate, în măsura în care ambele se bazează pe percepțiile fonologice, ceea ce, după cum s-a explicat deja, este unul dintre premisele dezvoltării unor bune abilități de citire. De cealaltă parte - notele precum și literele sunt imagini grafice, iar procesele cognitive implicate în achiziția lor sunt similare, astfel încât copiii cu dislexie vor avea mai multe dificultăți în a învăța note, semne muzicale și toate combinațiile lor. Și ca o consecință – citirea notelor (ceea ce este de așteptat ca elevii să fie

capabili să facă până la sfârșitul școlii primare) poate fi o mare provocare pentru un elev dislexic. Cu toate acestea, este necesar și foarte important pentru studenții dislexici să învețe muzica. Intervenția muzicală consolidează abilitățile de bază ale percepției fonologice și auditive, care vor afecta în mod pozitiv competențele de vorbire / citire a copiilor.

Desenul și colorarea influențează dezvoltarea abilităților motorii fine, care este deosebit de importantă pentru scrierea de mână. Foarte adesea un copil, ale cărui desene sunt destul de simple, cu detalii lipsă, proporții greșite, prea mari sau prea mici – are probleme cu scrierea de mână. De asemenea, atunci când un copil desenează, coordonarea ochi-mână are aceeași importanță ca atunci când scrie. Poate fi afectată și capacitatea copilului de a desena figuri geometrice.

Este foarte benefic pentru copiii cu dislexie nu doar să participe în mod activ la cursurile de educație fizică la școală, ci să fie implicați în activități sportive și în afara școlii. Adesea copiii cu dislexie (mai ales dacă dislexia este "însoțită" de dispraxie) se simt stânjeniți, prezintă probleme de coordonare și echilibru. Acest lucru le provoacă dificultăți considerabile în a se descurca bine în orele de educație fizică, în special la sporturile de echipă, cum ar fi baschet, fotbal etc. De multe ori, din cauza performanței slabe, aceștia sunt scoși din aceste activități, deoarece nimeni nu îi dorește în echipă. Oricum, indiferent de dificultățile cu care se confruntă, copiii dislexici ar trebui încurajați să facă sport. Acest lucru va contribui la dezvoltarea abilităților lor motorii generale, a orientării spațiale, a abilității de a înțelege instrucțiunile date pe cale orală și de a le urma, a competențelor de secvențiere, a aptitudinilor organizatorice, de disciplină și de gestionare a timpului. În același timp, sportul le oferă elevilor dislexici șansa de a reuși în ceva care nu necesită citire și scriere.

4.6. În organizare și managementul timpului

Aproape toți elevii dislexici au probleme cu organizarea activităților și cu gestionarea timpului. Acestora le ia maimult timp și trebuie să muncească mai mult decât colegii lor non-dislexici pentru a-și îndeplini sarcinile, în special acelea care necesită citire și scriere. Dar aceste dificultăți sunt adesea ignorate de către profesori și părinți și, prin urmare, e mult mai probabil ca elevii dislexici să fie judecați ca fiind leneși, imaturi, neglijenți sau submotivați.

Elevii cu dislexie au dificultăți în așa-numita funcționare executivă, ceea ce le afectează abilitățile organizatorice și de management al timpului. Pentru a finaliza o sarcină, este necesar ca elevii să fie capabili să realizeze un plan de îndeplinire a sarcinii; să facă modificări / ajustări de-a lungul drumului; să rămână motivați, să rămână persistenți și să respecte calendarul și termenul limită.

La unii elevi, deficitul de memorie de scurtă durată, nu le afectează doar abilitățile de citire și scriere, ci face dificilă și organizarea timpului. Mulți elevi dislexici (în special în timpul școlii primare), nu reușesc să-și finalizeze toate sarcinile de învățare (să pregătească lecțiile, să scrie temele) și foarte des folosesc ca scuză expresiile "Am uitat caietul acasă", sau "Nu știam că avem teme".

Aptitudinile de gestionare a timpului nu sunt inerente, dar este de așteptat ca o persoană să-și dezvolte și să-și îmbunătățească aceste abilități în procesul de creștere și dezvoltare. Cu toate acestea, copiii dislexici au o percepție diferită a timpului și trebuie să se gândească în mod intenționat cum să facă acest lucru.

5. Cum să ajuți?

5.1. Cum să pregătești materiale care să fie ”prietenoase cu dislexia”?

Accesul la informație este esențial în responsabilizarea oamenilor pentru a reuși în societatea modernă. A obține acces la informație este important pentru că înseamnă o educație de calitate, ceea ce va juca un rol important în devenirea profesională și socială a unei persoane.

În vremurile în care trăim informația sub forma textului este omniprezentă; prin urmare cititul este foarte important pentru toți oamenii prin faptul că permite însușirea de cunoștințe, învățarea, munca și permite omului să aibă activități zilnice normale. Textul scris este încă predominant în școli, iar elevii folosesc cărți tipărite în locul cărților audio sau în format electronic, iar acest lucru nu se va schimba în viitorul apropiat.

Creierul uman nu a fost creat pentru citit, așa că noi trebuie să îl învățăm în mod explicit cum să facă asta. Pentru majoritatea oamenilor cititul devine o activitate automată la un moment dat, dar nu este la fel pentru toți. Elevii cu dislexie se luptă cu problemele de citit mulți ani după ce au terminat școala. Au probleme în a citi corect și repede, ceea ce determină o capacitate de înțelegere a textului redusă. Aceste aspecte trebuie luate în considerare atunci când profesorul pregătește materialele didactice (a urma acest principiu simplu va fi benefic pentru toți elevii, nu doar pentru cei cu dislexie).

Texte

- Fiți concisi și scrieți propoziții scurte. Sunt mai ușor de urmărit și de înțeles. Asta nu înseamnă că textul nu va avea un mesaj complex.
- Nu începeți o propoziție nouă la finalul rândului și evitați să despărțiți cuvintele în silabe atunci când este posibil.
- Evitați negațiile duble în întrebări și în instrucțiuni / indicații de muncă.
- Părțile importante ale textului ar trebui evidențiate (îngroșate sau puse chenar).
- Evitați să subliniați părți din text sau să folosiți litere inclinate: acestea fac textul mai greu de citit.
- Evitați textul cu litere de tipar: este mult mai greu de citit.

Prezentări

- Folosiți un fundal simplu.
- Folosiți un font lizibil și caractere nu mai mici de 24.
- La început inserați un slide care să indice structura prezentării – asta ajută la înțelegerea tabloului general / contextului.
- Fiecare slide trebuie să aibă un titlu.
- Folosiți enumerări în loc de text simplu.
- Folosiți poze, diagrame, dar atenție – prea multe pot distra, ele trebuie să ilustreze și să fie suport pentru text.
- Explicați abrevierile folosite în prezentare (dacă există).
- Oferiți elevilor copii tipărite ale prezentării care să poată fi revizuite mai târziu.

Teste

- Folosiți un aspect bine structurat.
- Folosiți același font și mărime de text pentru toate elementele testului (instrucțiuni, întrebări, etc.).
- Întrebările și spațiile pentru răspuns trebuie să fie pe aceeași pagină.
- Unde este posibil folosiți întrebări cu răspuns tip grilă – pentru elevii dislexici este mult mai greu să răspundă la întrebări deschise.
- Dacă sunt întrebări cu răspuns tip grilă, răspunsurile trebuie să fie scurte și cât mai simple, pentru a fi mai ușor de ținut minte, comparat și de pus în contrast.
- Nu folosiți cuvinte care pot induce cititorul în eroare.
- Nu folosiți duble negații în întrebări (ex: ”Nu știi dacă nu vin?” – este mai bine să întrebi ”Știi cumva dacă vin?”)
- Nu folosiți întrebări negative (ex: ”Care din următoarele întrebări nu este adevărată ?”).
- Nu utilizați carduri de scanare - acest lucru este dificil pentru persoanele dislexice și chiar dacă știu răspunsul, pot face o greșeală atunci când le transferă pe card.

Instrucțiuni

- Este dificil pentru elevii dislexici să urmeze instrucțiuni, dacă ele sunt succesive și fac parte dintr-o propoziție mai lungă (ex: ”Sunt 6 clovni în poza cu eșarfe; potrivește clovni cu pălăriile, astfel încât design-ul pălăriei să fie identic cu design-ul eșarfei; apoi găsește 2 clovni care să fie identici și colorează pălăria primului cu roșu, iar pălăria celui de-al doilea cu albastru” – un copil dislexic va trebui să citească instrucțiile de foarte multe ori înainte să înțeleagă ce trebuie să facă și de unde trebuie să înceapă).
- Este mult mai bine să ”tai” instrucțiunile lungi în instrucțiuni mai scurte și mai simple (ex: 1. Sunt 6 clovni în poza cu eșarfe. 2. Potrivește clovni cu pălăriile (pălărie trebuie să arate la fel ca eșarfa). 3. Găsește doi clovni care sunt identici. 4. Colorează eșarfa și pălăria primului clovn cu roșu. 5. Colorează pălăria și eșarfa celui de-al doilea clovn cu albastru.)
- Nu folosiți negații duble în instrucțiuni (ex: Nu fi neatent atunci când treci strada).

5.2. Rolul psihologului școlar / profesorului de sprijin / logopedului în școală

Rolul psihologului școlar s-a schimbat în ultimii douăzeci de ani. Dacă la finalul secolului trecut principal sa responsabilitate era să evalueze psihologic copii pentru a identifica elevii cu probleme de învățare, acum rolul său este de a urma un model colaborativ și sistematic, ceea ce înseamnă că el trebuie să lucreze în colaborare cu toate părțile interesate – elevii, profesorii și școala ca instituție, părinții și familia, comunitatea și alți profesioniști care lucrează cu elevul.

Psihologul școlar/profesorul de sprijin/logopedul (în funcție de situație) trebuie să se focalizeze în munca sa pe identificarea caracteristicilor cognitive ale copilului, pe starea lui emoțională, să îi găsească punctele forte, nu doar cele slabe. O astfel de abordare îi permite să seteze obiective pozitive, în loc de a se concentra pe aspecte deficitare sau probleme ale copilului. Intervenția trebuie fundamentată pe capacitățile de dezvoltare ale elevului și trebuie să îi sprijine nevoile, trebuie să fie atent planificată, bine structurată, monitorizată frecvent, evaluată periodic și ajustată în funcție de nevoi.

Rolul psihologului școlar / profesorului de sprijin / logopedului în școală poate fi privit din mai multe perspective:

- ✓ Oferirea de sprijin psihologic direct elevului – intervenția trebuie să se focalizeze pe a-i crește copilului stima și încrederea în sine, prin a-i menține motivația, prin a-l încuraja să participe la multiple activități extra-școlare (sport, artă, etc.); specialistul trebuie să-i îmbunătățească capacitățile de comunicare socială, felul în care depășește situațiile frustrante, cum își gestionează emoțiile, etc.
- ✓ Oferirea de support colegilor elevului dislexic – acestora trebuie să li se explice de ce colegul lor întâmpină dificultăți, cum se simte colegul lor și de ce se comportă în felul în care o face. Copiii trebuie să învețe că toți oamenii sunt diferiți și că nimeni nu este bun la

absolut orice. Dacă văd că colegul lor are probleme, dar și puncte forte, ei vor fi mai înțelegători, toleranți și își vor sprijini colegul (toți copiii dislexici intervievați în vederea realizării Analizei de Nevoi au declarat că atitudinea colegilor este foarte importantă pentru ei).

- ✓ Oferirea de support profesorilor – să înțeleagă problema cu care se confruntă elevul, să învețe mai multe despre dislexie (și alte probleme de învățare); să fie pregătiți pentru provocarea de a lucra cu un copil dislexic; profesorul de la clasă trebuie să știe că tot timpul se poate baza pe sprijinul și intervenția specialistului în cazul unei probleme la clasă;
- ✓ Oferirea de suport părinților / familiei – profesorul este primul care informează familia de problemele cu care se confruntă elevul și care informează familia de nevoia de a căuta sprijin și o evaluare profesionistă, dar psihologul școlar / profesorul de sprijin / logopedul este cel care trebuie să explice situația mai bine părinților, să îi ajute să accepte faptul că copilul lor are probleme de învățare (nu este ușor pentru părinți să accepte că copilul lor are probleme), să îi ajute să găsească cel mai bun ajutor pentru copil și să le ofere sprijin în tot acest proces;
- ✓ Psihologul școlar / profesorul de sprijin / logopedul trebuie să fie un mediator în comunicarea dintre școală și familie, trebuie să știe drepturile educaționale ale copilului, trebuie să poată să le apere, astfel încât elevul să primească cel mai bun sprijin și support în vederea acomodării și integrării, care să îi ofere șansa de a atinge adevăratul său potențial.

5.3. Comunicarea cu părinții

Atât părinții cât și profesorii joacă un rol important; rolul lor nu este de a se înlocui unul pe celălalt ci mai degrabă de a lucra în echipă, astfel oferind elevului un mesaj congruent despre citire și învățare. Dacă profesorii și părinții lucrează în echipă ca și ”parteneri” atunci ei vor depune un effort comun înspre atingerea aceluiasi obiectiv. De asemenea, implică responsabilitatea comună a părinților și profesorilor pentru sprijinirea elevilor care învață³².

Pentru un copil cu probleme de învățare, o bună comunicare între părinți și profesori este foarte importantă pentru succesul său. Este dovedit faptul că un număr mare de copii care au dislexie nu sunt diagnosticați în mod oficial, ceea ce înseamnă că aceștia nu au dreptul să beneficieze de suport din partea logopedului, profesorului de sprijin sau a psihologului. Acest fapt face comunicarea dintre profesori și părinți să fie și mai importantă.

Realitatea ne spune că adesea atunci când un elev are probleme de învățare și rezultatele sale academice nu sunt pe măsura așteptărilor sau când se comportă nepotrivit (ca urmare a problemelor de învățare), profesorii și părinții ajung să își paseze responsabilitatea și vina. Acest lucru este în dezavantajul copilului pentru că în astfel de situații copilul nu primește support nici de la părinți nici de la profesori.

În relația dintre școală – familie – elev toți cei implicați pot doar beneficia dintr-o comunicare constantă și pozitivă. Felul în care școala comunică cu părinții determină implicarea părinților în activitatea școlară a copilului. Dacă școala trimite constant doar informații negative despre rezultatele școlare ale copilului către părinți, atunci copilul nu va mai fi motivat să încerce, iar părinții vor fi descurajați în a se implica pentru că se vor simți incompetenți în a ajuta copilul în mod eficient. Și foarte probabil părinții vor începe să dea vina pe profesori pentru

³²Christenson, S.L. and S.M.Sheridan. School and families: Creating essential connections for learning. [Guilford Press](#), NY, 2001

că au o atitudine ”specială” (negativă) față de copilul lor și vor ajunge să îi considere responsabili pentru rezultatele școlare slabe ale copilului. Din acest motiv este important ca profesorul să se focalizeze pe progresele făcute de copil (chiar dacă aceste progrese sunt mult sub cele ale altor elevi), să scoată în evidență progresele și realizările – asta va da elevului un sentiment de reușită și îl va motiva să lucreze și mai mult.

Comunicarea eficientă dintre profesori și părinți îi va ajuta pe profesori să înțeleagă mai bine nevoile elevului și detalii legate de mediul familial, iar pe părinți să ofere mai mult support elevului acasă în realizarea sarcinilor pentru școală.

6. Tehnologii de asistență

6.1. Ce sunt tehnologiile de asistență?

Tehnologia generală de asistență este orice dispozitiv, echipament sau sistem care îi ajută pe oameni să facă față dificultăților, astfel încât aceștia să poată comunica mai bine, să învețe și să facă față mai bine oricăror provocări ale vieții.

În conformitate cu Legea privind tehnologiile de asistență din Statele Unite din 2004, tehnologia de asistență (denumită și tehnologie adaptativă) se referă la orice "produs, dispozitiv sau echipament achiziționat comercial, modificat sau personalizat, care este folosit pentru a menține, a crește sau a îmbunătăți capacitățile funcționale ale persoanelor cu dizabilități"³³.

Definiția oferită de Asociația Tehnologilor de Asistență Britanice (BATA) este următoarea: "Tehnologia de asistență este orice produs sau serviciu care ajută persoanele cu dizabilități să-și mențină sau să-și îmbunătățească capacitatea de a comunica, de a învăța și de a trăi o viață independentă, deplină și productivă"³⁴.

Tehnologia de asistență în sine nu poate îmbunătăți cunoștințele sau abilitățile. Tehnologia de asistență ajută la facilitarea învățării și poate fi utilizată cu o varietate de conținuturi de învățare.

6.2. Beneficii pentru elevii cu TSI

Tehnologia de asistență are un mare potențial pentru elevii cu TSI în învățământul de masă. Beneficiile sale includ creșterea performanțelor școlare la citire, scriere și ortografie; matematică; îmbunătățirea abilităților organizatorice etc. În plus, elevii cu TSI au adesea un succes mai mare atunci când li se permite să-și folosească abilitățile (potențialul) pentru a-și depăși dizabilitățile (provocările). Mijloacele de asistență tehnologică combină cele mai bune dintre cele două practici. Potrivit lui Lewis³⁵, tehnologia de asistență deservește două scopuri majore: de a crește potențialul individului contrabalansând efectele dizabilității și de a asigura un mod alternativ de realizare a unei sarcini. Astfel, utilizarea tehnologiei permite elevilor să-și compenseze dificultățile sau să le depășească în întregime.

Când elevilor le este oferită posibilitatea de a se adapta la provocările de a citi și de a scrie, aceștia ar putea înregistra un mai mare succes școlar.

Tehnologia ajută elevii cu TSI la mai multe nivele; îi poate ajuta să realizeze sarcini precum:

³³ Assistive Technology Act (2004)

³⁴ British Assistive Technology Association <http://www.bataonline.org/further-assistive-technology-definition>

³⁵

- ✓ **Masterarea conținutului la nivel de clasă.** Tehnologia ajută la prezentarea materialului în diferite forme (vizual, auditiv, etc.)
- ✓ **Dezvoltarea abilităților de citire.** Există numeroase jocuri de învățare pe calculator, care pot fi folosite pentru a ajuta tinerii să învețe să scrie scrisori, să realizeze corespondența prin mesaje vocale sau să învețe ortografia cuvintelor.
- ✓ **Dezvoltarea abilităților de scriere și organizare.** Tehnologia permite elevilor cu dislexie să dezvolte o hartă a minții (sau o hartă a conceptului), care va ajuta la scrierea unui eseu utilizând un vocabular la nivelul clasei sau cuvinte pe care altfel nu le-ar folosi fără un computer, datorită abilităților slabe de ortografie. O astfel de hartă îi ajută pe elevii dislexici să învețe cum să structureze scrierea creativă, care este în general un punct slab pentru ei.
- ✓ **Îmbunătățirea abilităților de luare a notițelor** (care este foarte utilă în învățământul gimnazial și liceal / profesional). Este una dintre cele mai mari provocări pentru elevii cu dislexie, în special în ciclul gimnazial, când cantitatea de material didactic crește dramatic. Mulți elevi care se luptă cu dislexia nu reușesc să-și noteze tot, din cauza abilităților slabe privind ortografia, scrierea și / sau coordonarea oculo-motorie.
- ✓ **Masterarea unor concepte educaționale** care altfel ar fi fost depășite. Elevii ar putea folosi tehnologia pentru a experimenta concepte abstracte cum ar fi accelerația sau gravitația, de exemplu, prin simulări 3D.

Rolul tehnologiei pentru persoanele cu TSI, în special în ceea ce privește educația, este puternic recunoscut. Când elevii au acces la tehnologii eficiente și sunt însoțite de instrucțiuni adecvate, performanța lor generală se îmbunătățește. Tehnologia permite elevilor cu dislexie să aibă șanse egale în experiențele de învățare școlare cu toți ceilalți elevi.

6.3. Tehnologii disponibile în țările partenere

6.3.1. Turcia

Tehnologii de asistență utilizate în Turcia pentru studenții cu TSI:

Aceste programe sunt destinate utilizării pe telefoane mobile, tablete și table interactive.

- ✓ Text-în-vorbire:
 - "Teknoses" Descărcare gratuită de la <http://www.teknoses.com/tr/>
 - "Google Translate", care permite discursurilor să se transforme în texte sau textelor în discursuri, precum și traduceri.
- ✓ "Atinge și scrie" - pentru a preda litere, numere și chiar cuvinte în limba turcă care oferă redimensionarea fontului și 28 de fundaluri diferite. Descărcare gratuită de la <https://itunes.apple.com/us/app/touch-and-write/>
- ✓ "LetterShaker" - pentru predarea în special a limbilor străine. Descărcare gratuită de la <https://play.google.com/.../apps/details?...WordShakerAndroid>
- ✓ "Open dyslexic" este un font în programul Office. Descărcare gratuită de la <https://www.opendyslexic.org/>
- ✓ Freeplane: programul de cartografiere a conceptului - care este un program gratuit și ușor de utilizat. Descărcare gratuită de la <https://freeplane.en.softonic.com/>

- ✓ Google Chrome - Utilizarea browserului Google Chrome este, de asemenea, o altă tehnologie de asistență utilizată pentru că are caracteristici utile pentru persoanele cu dislexie. În fila "Extensii" din Google Chrome există trei caracteristici care pot fi atinse:
 - Open Dyslexic,
 - DyslexiaFriendly,
 - Dyslexia Reader Chrome.

Acestea sunt toate concepute pentru persoanele dislexice pentru a le ajuta să citească cu ușurință.

- ✓ "Microsoft Word" - folosit cu facilitățile sale de citire.
- ✓ "Sticky Notes" - o caracteristică a sistemului de operare Windows,
- ✓ "Wise Reminder" - un software de memento personal. Descărcare gratuită de la <https://wise-reminder.en.softonic.com/>
- ✓ "Auto Train Brain" - oferă suport pentru copiii dislexici care au dificultăți în învățarea școlară și învățare prin jocuri vizuale și auditive. Pentru mai multe informații, <http://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2017/12/22/disleksik-cocuklar-icin-mobil-uygulama-auto-train-brain/>

6.3.2. Bulgaria

- ✓ PC cu verficator de ortografie
- ✓ Cititor de ecran (în limba bulgară) Descărcare gratuită de la <http://www.screenreader.net/index.php?pageid=15>
- ✓ Text-în-vorbire:
 - SpeechLab 2.0 (gratuit pentru persoanele cu deficiențe de vedere, distribuit în mod comercial) O versiune gratuită de test poate fi descărcată de la <http://www.bacl.org/speechlabbg.html>
 - Balabolka (bulgară) - descărcare gratuită de la <http://www.cross-plus-a.com/bg/balabolka.htm>
- ✓ Software-ul de scanare OCR:
 - FineReader (folosește limba bulgară) Descărcare gratuită de la <http://finereader.bg.softonic.com/>
 - OCR CuneiForm 12 (folosește limba bulgară) Descărcare gratuită de la <http://www.download.bg/?cls=program&id=456656>
- ✓ Învăță să tastezi:
 - în bulgară - gratuit online. Poate fi accesat la <http://www.sense-lang.org/typing/tutor/keyboardingBG.php>
 - în engleză - gratuit online. Poate fi accesat la <https://www.typingclub.com/typing-qwerty-en.html> (Acesta poate fi folosit pentru a scrie în limba bulgară folosind așa numita tastatură fonetică)

- ✓ Cartografiere:
 - FreeMind (folosește limba bulgară) Descărcare gratuită de la <http://sourceforge.net/projects/freemind/>
 - Xmind (folosește limba bulgară) Descărcare gratuită de la <https://www.xmind.net/>
- ✓ Cărți audio (disponibile online, unele gratuite)
 - <http://www.avtori.com/>
 - <http://www.audioknigi.bg/>
- ✓ Cărți electronice (disponibile online, multe dintre ele gratuite)
 - <http://chitanka.info/>
 - <http://virtualnabiblioteka.com/>
 - <http://readbg.com/>
 - <http://www.booksbg.org/>
 - http://www.ciela.com/ciela_ebooks/bezplatni-knigi/bezplatni-knigi-na-blgarski-ezik.html?p=5
 - <http://www.slovo.bg/>
- ✓ RoboBraille - un serviciu de e-mail și web capabil să transforme automat documentele într-o varietate de formate alternative, inclusiv fișiere audio, cărți electronice, cărți DAISY etc. Disponibil în 16 limbi, inclusiv în bulgară. Gratuit. Poate fi accesat la www.robobraille.org
- ✓ Adysfont - fonturi concepute pentru cititorii dislexici. Descărcare gratuită de la: <http://www.adysfont.com/>

6.3.3. România

- ✓ Aplicații:

Aceste programe sunt destinate utilizării pe telefoane mobile, tablete și table interactive:

 - Teste gramaticale:
<https://play.google.com/store/apps/details?id=ro.paha.intrebarigramatica>
 - DEX pentru Android:<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.dex>
 - Gramatica limbii române:
<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.exceda.gramaticaromana>
 - Calculator foto - Smart Calculator & Solver Math:
<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.photomath.smart.study.learn>
- ✓ Software:
 - Dyslexia Software - Able Tech România - Tehnologii de asistență
<http://www.abletech.ro/en/dyslexia-software.html>

- Plan educațional personalizat elaborat conform Ordinului nr.3124 / 10.02.2017 privind aprobarea Metodologiei de asigurare a suportului necesar pentru elevii cu dizabilități de învățare:
<https://drive.google.com/file/d/1VntBuuLbdXlnqcIAZyBQRZetVQvgN7G/view?usp=drivesdk>
- ✓ Învăță să tastezi:
 - Învăță să scrii singur:
<http://www.invatasingur.ro/tutoriale/dactilografie/qwerty.php>
 - Curs de tipărire pentru orbi: <https://www.typingstudy.com/ro/>
 - Degete agile: <https://agilefingers.com/ro>

6.3.4. Polonia

- ✓ Exerciții, sarcini și idei de la:
 - www.cmppp.pl, www.dardysleksji.pl, www.dysleksja-poradnik.org, www.ptd.edu.pl,
 - www.dysleksja.pl, www.niepelnosprawni.pl, www.radzialow.net/publikacje,
 - <http://dysleksja.univ.gda.pl>, www.bpp.com.pl/ptd/index.htm,
 - www.cmpp.edu.pl www.men.waw.pl/prawo/rozphttp://edusek.ids.pl/nauczyciel/porady
 - www.terapiapedagogiczna.republika.pl,
 - www.dyslektykwszkole.pl
- ✓ Programulterapeutic "ORTOGRAFFITI" www.ortograffiti.pl
- ✓ Software "Ortografie pentru învățământul primar"
- ✓ Galeria de abilități - cutie de dispozitive didactice practice
- ✓ PUS - Pomóż-Ułóż-Sprawdz - setul de blocuri pentru tinerii dislexici
- ✓ RoboBraille - www.robobraille.org - un serviciu de e-mail și web capabil să transforme automat documente într-o varietate de formate alternative, inclusive fișiere audio, cărți electronice, cărți DAISY etc. Disponibil în 16 limbi.

6.3.5. Italia

- ✓ Vorbire:
 - Facilitoffice - www.facilitoffice.org—gratuit
 - Clip claxon - <https://sites.google.com/site/clipclaxon/home>- gratuit
 - Epico - www.anastasis.it – cu abonament
 - Carlo mobile pro - www.anastasis.it – doar cu abonament
 - Cititor personal - www.anastasis.it - doar cu abonament
 - Cititorul Alfa - www.erickson.it - doar cu abonament
 - Leggixme - <https://sites.google.com/site/leggixme/> - gratuity

- Superquaderno - www.anastasis.it - doar cu abonament
- Geco - www.anastasis.it - doar cu abonament
- ✓ Scris:
 - Google docs gratuity
 - Abonament "Microsoft Word" cu verificare ortografică
- ✓ Instrumente pentru studiu: crearea câmpului minim
 - CMAP - <https://cmap.ihmc.us/> - gratuit
 - Freemind - <https://sourceforge.net/> - gratuit
 - Supermappe - www.anastasis.it - cu abonament
 - Ipermappe - www.erickson.it - cu abonament
 - Mindmaple - <http://www.mindmaple.com/> - cu abonament
 - Mindomo.com

6.3.6. Portugalia

- ✓ Dicționarul electronic și encyclopedia electronică - O colecție de cărți sau informații disponibile pe un site web <https://www.dicio.com.br/enciclopedia/>
- ✓ Carte electronică - carte digitală - https://pt.wikipedia.org/wiki/Livro_digital
- ✓ Verificarea ortografiei – Verificarea ortografiei portugheze:
https://tecnologia.uol.com.br/album/use_corretor_automtico_a_seu_favor_Word_alb_um.htm
- ✓ Eu Sei (Eu știu) - Activități pedagogice interactive pentru învățământul preșcolar, primar și secundar inferior: <http://nonio.eses.pt/eusei/>
- ✓ Cărți electronice – Planul național de citire – Biblioteca digital: <http://www.planonacionaldeleitura.gov.pt/bibliotecadigital/>
- ✓ Jocuri didactice - Jocuri pentru copii despre anotimpurile anului, tabelul de multiplicare, diftongi, numere, reguli de trafic, etc.: <http://jogosdidacticos.blogspot.pt/>
- ✓ OpenDyslexic – Sursă gratuită. Tip de font care permite persoanelor cu dizabilități să citească mai ușor: <https://www.opendyslexic.org/>
- ✓ Easy Reader: Pentru cititorii dislexici, cu vedere redusă sau orbi: <https://yourdolphin.com/easyreader>
- ✓ Site-ul Ministerului Educației pentru școli - Un număr mare de resurse educaționale pentru toate disciplinele și anii școlari: https://www.portaldasescolas.pt/portal/server.pt/community/00_recursoeducativos/259
- ✓ Software-ul și resursele gratuite pentru nevoile speciale, include mai multe categorii, cum ar fi accesibilitatea, aplicații și widgeturi, dislexie, cititor de ecran, amplificator, sintetizator (sintetizator de voce, recunoaștere vocală și narator pentru a face comunicarea, citirea și scrierea mai ușoară): <https://freewarenesite.wordpress.com/>
- ✓ ECR e LEXICON - ECR pentru menținerea atenției și combaterea dificultăților de concentrare, coordonarea motorizată vizuală, abilitățile psihomotorii fine, memorarea și

vocabularul. Lexiconul previne dificultățile de învățare și lectură și îmbunătățește aceste abilități; include diferențierea vizuală și transcrierea fonologică a unor litere asemănătoare: <http://cercifaf.org.pt/cerci/index.php/gratuito/cercifaf-recursos-download>

- ✓ Kit Nevoi speciale - Software gratuit pentru nevoi speciale: <http://www.acessibilidade.net/at/kit2004/educativo.htm>
- ✓ WordTalk - Adăugat pentru diferitele versiuni de MS Word, util împotriva dificultăților de citire. Acționează ca un "cititor de text" și creează o versiune de sunet vorbită a textului pe care îl citiți sau scrieți și îl citește înapoi în timp ce evidențiază cuvintele. Conține un dicționar de vorbire. Este posibil să ajustați culorile evidențiate, să modificați viteza vorbirii, să modificați textul în vorbire și să înregistrați un fișier mp3.: <http://www.wordtalk.org.uk/Download/> <https://youtu.be/SicL4gkIR5g>
- ✓ Tutoriale: Prezentare general WordTalk: <https://youtu.be/SicL4gkIR5g>
- ✓ Utilizarea Wordtalk: <https://youtu.be/AHPeeI4CAo>
- ✓ Microsoft Speak Command - Sintetizatorul de voce al sistemului operativ Microsoft poate fi de asemenea ajustat pentru a fi vizibil în barele de instrumente Word, Outlook, Powerpoint și OneNote; instrucțiunile sunt pe paginile de asistență ale MS Office (bara de instrumente pentru acces rapid): https://support.office.com/en-us/article/using-the-speak-text-to-speech-feature-459e7704-a76d-4fe2-ab48-189d6b83333c#_toc282684835
- ✓ Philips FreeSpeech 2000 - Acest software permite recunoașterea vocii în portugheză și se pot crea texte fără a utiliza tastatura. În timp ce utilizați microfonul, puteți dicta cuvinte care sunt convertite în text: <https://www.dictation.philips.com/products/>
- ✓ Puteți descărca gratuit de la <http://uploaded.net/file/33brpy>
- ✓ Vezi site-ul Brazilian: <http://distrofico.amplarede.com.br/2010/02/philips-freespeech-2000-em-portugues/>
- ✓ Dictare (Microsoft) - Microsoft gratuit APP care recunoaște vocea / dictare pe Word, Powerpoint și Outlook. Recunoaște limba portugheză, printre alte limbi. Puteți, de asemenea, să traduceți din alte limbi. Descărcați - <http://dictate.ms/>; Întrebări frecvente - <http://dictate.ms/FAQ>; Tutorial «Unboxing MS Dictate» - <https://youtu.be/OdVvo3c4uDQ>
- ✓ Tehnologii audio - software de reproducere și înregistrare vocală: <https://play.google.com/store/apps/details?id=vr.audio.voicerecorder&hl=pt> (de exemplu: Audacity, Wavosaur, Vocaroo, Soundcloud, etc).
- ✓ Organizare de idei și tehnologii informaționale - hărți conceptuale, diagrame, organizatori de colecții și altele (de exemplu: Pinterest, Livebinders, Symbaloo, Bubbl.us: <https://bubbl.us/>)
- ✓ Mind42 (creează hărți mintale, o diagramă specială care permite organizarea vizuală a informațiilor): <https://mind42.com/>, Popplet (Popplet este un iPad și instrument web care permite captarea și organizarea ideilor. /popplet.com/ (etc)
- ✓ Tehnici de scriere – există funcții asupra procesoarelor de text care ajută persoanele cu dificultăți de scriere, cum ar fi predictorii de cuvinte sau verificatorii de ortografie: pot fi instalate unele aplicații APPS. Tastatură virtuală - puteți introduce un text pe computer utilizând alte mijloace diferite de cele ale tastaturii convenționale: <https://www.youtube.com/watch?v=ziOP0yWF5k>.

- ✓ Text-în-vorbire: Convertește un text într-un fișier audio. Acesta diferă de cititorul de ecran deoarece acesta este integrat în sistemul operativ și citește nu numai textul ci toate celelalte operații efectuate pe computer
- ✓ Predictor de cuvinte: Eugénio, o génio das palavras (Eugenio, geniul cuvintelor) : <http://www.l2f.inesc-id.pt/~lco/eugenio/> - pe măsură ce scrieți, prezice cuvintele posibile utilizând prime lelitere. Îi ajută pe cei cu dificultăți de scriere mai mari. Există, de asemenea, un predictor de cuvinte disponibil în Word.
- ✓ Tastatură virtuală - (Google): <https://www.baixaki.com.pt/download/teclado-virtual-do-google-.htm>
- ✓ Recunoașterea vocii – Scrierea în Word folosind voce cu funcție de dictare: <https://www.techtudo.com.br/dicas-e-tutoriais/2018/06/como-escrever-no-word-usando-a-voz-com-un-funcao-ditado.ghml>
- ✓ Tehnologii de citire, pentru cei cu probleme de vedere, sintetizatoare de voce - <https://youtu.be/Hf663--0544>,
- ✓ Recunoașterea caracterelor, citirea optică, documente privind aspectul alternativ (de ex.: SlideTalk - <http://youtu.be/ZOYI9SJSyWI>, Balabolka: <https://youtu.be/Hf663--0544>, Readspeaker - <https://youtu.be/Hf663--0544>, Philips Free Speech 2000, Daisy Reader etc.).
- ✓ OCR - Recunoașterea optică a caracterelor - convertește imagini PDF și imagini digitalizate în WORD
- ✓ Tehnologii mobile
- ✓ Datorită portabilității, interfeței simple, vitezei de procesare și a capacităților de comunicare și informare, computerele, tabletele și smartphone-urile oferă tuturor elevilor, inclusive celor cu nevoi speciale, o gamă largă de oportunități de învățare.
- ✓ PDF accesibil (Clear SW) - citire PDF gratuită APP (sintetizator de voce), cu funcții de amplificare și contrast color <https://www.clarosoftware.com/>
- ✓ Fonturi text care maximizează citirea literelor
- ✓ Alte tipuri de suport pot fi foarte utile pentru elevii cu anumite nevoi, de exemplu: birouri de citire înclinate pentru o poziție de citire ergonomică corectă sau lucrul la calculator, scrierea echipamentului adaptiv, hârtie tipografică imprimabilă, grilă pentru tastatură, tabele de simboluri / imagini:
- ✓ Software comercial "Zoom Ex": <http://www.woodlaketechnologies.com/Zoom-Exp/abi500.htm>
- ✓ /Site-ul Dyslexia <https://dislexia.pt/blog/fontes-de-texto/>

6.3.7. Mai multe resurse în limba engleză:

- ✓ **Aplicații:**
 - Sticky Notes + Widget
 - <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.symcoding.widget.stickynotes>
 - Planificator școlar
 - <https://play.google.com/store/apps/details?id=daldev.android.gradehelper>

- Alphabets ABC Sunete Phonic
<https://play.google.com/store/apps/details?id=abc.alphabet.phonic.sounds.app.kids>
- ABC Song - Videoclipuri Rhymes, Jocuri, Învățare Phonics
- <https://play.google.com/store/apps/details?id=kidzooly.rhymes>
- iWordQ US este o aplicație ușor de scris și de citit pentru a ajuta scriitorii și cititorii care se luptă: <https://itunes.apple.com/ca/app/iwordq-us/id557929840?mt=8&ign-mpt=uo%3D4>
- ✓ **Software:**
 - Software de citire și scriere pentru dislexici: <https://www.texthelp.com/en-us/products/read-write/assistive-technology-dyslexia-software/>
 - Software-ul educativ pentru alfabetizare și dislexie: <https://www.texthelp.com/en-us/sectors/education/>
 - Software-ul de scriere și ortografie Co:Writer, acest software este ușor de utilizat, el corectează și oferă sugestii pentru greșeli de ortografie și gramatică de bază atunci când utilizatorul introduce cuvinte în pagini web, e-mailuri și aplicații precum Microsoft Word. Acest software se integrează cu ușurință cu Write Out Loud: <https://learningtools.donjohnston.com/product/cowriter/>
- ✓ **Text-în-vorbire:**
 - Verbose este un convertor text-în-vorbire ușor și convenabil care poate citi cu voce tare sau salva textul vorbit în fișiere mp3: <https://www.nch.com.au/verbose/index.html>
 - Write Out Loud, acest program text-în-vorbire are instrumentele esențiale pentru a ajuta utilizatorii să scrie și să aleagă corect cuvintele. Programul permite utilizatorilor săi să creeze cu ușurință documente de cuvinte fără erori și se integrează ușor cu Co:Writer: <http://donjohnston.com/writeoutloud/>
- ✓ **Cărți audio:**
 - Povești de adormit copii în format audio: [Miette's Bedtime Story Podcast](#)
 - Câteva sute de cărți audio selectate cu atenție: [Podio Books](#)
 - O selecție de cărți cu conținut educațional în format audio: [Oculture Free Audio & Podcasts](#)
 - Povești și lecturi educaționale în format audio: [StoryNory](#)
 - O secțiune bogată de materiale educaționale în format audio: [Learn Out Loud](#)
 - Povești și lecturi educaționale în format audio: [StoryLine Online](#)
 - Resurse gratuite, inclusiv audiobook-uri: [FreelyEducate.com](#)
 - Peste 7000 de cărți electronice gratuite și audiobook-uri: [Books Should Be Free](#)
 - Materiale vechi dedicate copiilor: [Kiddie Records Weekly](#)
- ✓ **Învăță să tastezi:**
 - Învăță să tastezi gratuit: <https://www.typingclub.com/>
 - Predați și învățați să tastați gratuit! <https://www.typing.com/>

- ✓ **RoboBraille**– convertor de documente capabil să transforme automat documentele într-o varietate de formate alternative, inclusiv fișiere audio, cărți electronice, cărți DAISY etc. <http://www.robobraille.org/ro>
- ✓ **PC cu verificador de ortografie**
- ✓ **Instrumente de cartografiere mintală:**
 - MindView: <http://www.matchware.com/en/default.htm>
 - Mindjet: <https://www.mindjet.com/>
 - MindGenius: <http://www.mindgenius.com/>
 - iMindMap: <http://imindmap.com/>
 - Spark Space: <http://www.spark-space.com/>
 - Inspiration: <http://www.inspiration.com/>
 - Claro Ideas: <https://www.clarosoftware.com>
 - Xmind: <http://www.xmind.net/> - gratuit
 - Freemind: <http://sourceforge.net/projects/freemind/> - gratuit
- ✓ **Dicționare online:**
 - <http://www.thefreedictionary.com/>
 - <http://dictionary.reference.com/>
 - <http://www.eurodict.com/>
- ✓ **Cele mai bune enciclopedii online:**
 - <http://www.refseek.com/directory/encyclopedias.html>
- ✓ **Procesoare de text vocale:**
 - <http://www.donjohnston.com>
 - <http://www.intellitools.com>
 - <http://www.readingmadeeasy.com>
 - <http://www.wordtalk.org.uk>
 - <https://www.enablemart.com/talking-word-processor>
 - <https://www.texthelp.com/en-gb>
 - <http://www.premierathome.com/products/TalkingWordProcessor.php>
- ✓ **Calendare online:**
 - https://calendar.google.com/calendar/render?pli=1#main_7
 - <https://www.zoho.com/calendar/>
 - <http://whichtime.com/>
 - <https://www.keepandshare.com/>
 - <https://doodle.com/online-calendar>
- ✓ **Crearea unei săli de clasă prietenoasă pentru elevii dislexici:**
<https://www.thoughtco.com/creating-a-dyslexia-friendly-classroom-3111082>

Bibliografie:

[Anderson, J. R.](#) (2004). [Cognitive psychology and its implications \(6th ed.\)](#). Worth Publishers. p. 519

Assistive Technology Act (2004) ‘To amend the Assistive Technology Act of 1998 to support programs of grants to States to address the assistive technology needs of individuals with disabilities, and for other purposes((Online) Available:

<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-108publ364/html/PLAW-108publ364.htm> (accessed November 10, 2015)

Associação Portuguesa de Dislexia (Portuguese Dyslexia Association). Retrieved from:
<http://www.dislex.co.pt/>

[Atkinson, R. C., & Shiffrin, R. M.](#) (1968). Chapter: Human memory: A proposed system and its control processes. In Spence, K. W., & Spence, J. T. *The psychology of learning and motivation* (Volume 2). New York: Academic Press. pp. 89–195

[Bahr, C. M., Nelson, N. W., & VanMeter, A. M.](#) (1996) ”The effects of text-based and graphics-based software tools on planning and organizing of stories”, *Journal of Learning Disabilities*, vol. 29, pp. 355-370.

[Baydık, B.](#)(2011) Study of Usage of Reading Strategies of Students with Reading Difficulties and Teaching Practices of Teachers on Understanding Reading. *Education and Science*, 6(162).

[Berryhill, M.](#) (2008, May 09). [Visual memory and the brain](#). Available at: http://www.visionosciences.org/symposia2008_4.html (Last accessed on 8 July 2018)

[Beukelman, D. R., Hunt-Berg, M. and Rankin, J. L.](#) (1994) Ponder the possibilities: Computersupported writing for struggling writers. *Learning Disabilities Research & Practice*, vol. 9, pp. 169-178

British Assistive Technology Association (Online) Available:
<http://www.bataonline.org/further-assistive-technology-definition> (accessed Oct. 21, 2015)

[Bryant, D. P. & Bryant, B. R.](#) (1998) ’Using assistive technology adaptations to include students with learning disabilities in cooperative learning activities”, *Journal of Learning Disabilities*, vol. 31, 41-54

[Buzan, T.](#) (1974). *”Use your head”*. London: BBC Books.

[Christenson, S.L. and S.M.Sheridan.](#) (2001) ”School and families: Creating essential connections for learning”. [Guilford Press](#), NY,

[Clark, Terry](#) (1987). "Echoic memory explored and applied". *Journal of Consumer Marketing* 4 (1): 39–46.

David, C., Rosan, A. (2017). *Principles of Diagnosis Based on Scientific Evidence in Specific Learning Disorders*, Cluj Napoca, Argonaut; Limes

DAISY Consortium (Online) Available: <http://www.daisy.org> (accessed October 9, 2015)

DAISY Digital Talking Book (Online) Available: http://www.ask-it.org/documents/best_practices/bp_daisy_digital.doc (accessed October 9, 2015)

Denkla MB, Rudel RG, Chapman C, Kreger J. (1985) *Motor proficiency in dyslexic children with and without attentional disorders*. Arch Neurol;43:228–31.

Dictionary24. Free online dictionary. (Online) Available: www.dictionaries24.com (accessed November 5, 2015)

Dyslexia Statistics: <https://www.dyslexia-reading-well.com/dyslexia-statistics.html> (last accessed 7 July 2018)

Dyslexia Style Guide <http://www.bdadyslexia.org.uk/about-dyslexia/further-information/dyslexia-style-guide.html>

DysTRANS: International Need Analysis, 2018. Available at https://issuu.com/emanuelaeto9/docs/international_analysis (Last accessed on 5 July 2018)

Европейския стълб на социалните права https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_bg

Fleisch, J. (1989). *Assistive Technology: A Parent's Perspective*, *Nichy News Digest*, No. 13, pp. 1-11.

Google Calendar (Online) Available at: https://calendar.google.com/calendar/render?pli=1#main_7

International Digital Publishing Forum (Online) <http://idpf.org/> (accessed Sept.16, 2015)

Kaplan BJ, Wilson NB, Dewey D, Crawford SG. (1998) *DCD may not be a discrete disorder*. Hum Mov Sci;17:471–90

Korkmazlar, O. (2003). *Öğrenme bozukluğu ve özel eğitim [Learning disabilities and special education]*. *Farkli gelisen cocuklar*, 147-171

Legge 170/2010: “Nuovenorme in materia di disturbispecifici di apprendimento in ambito scolastico” (Law 170/2010:

"Newrulesonspecificlearningdisabilitiesintheschoolenvironment"). Retrieved from: <https://www.aiditalia.org/it/dislessia-a-scuola/legge-170-2010>

Lewis, L. B. (1998) ‘Assistive technology and learning disabilities: Today's realities and tomorrow's promises’, *Journal of Learning Disabilities*, vol. 31, pp. 16-26

- Levin, J., & Scherfenberg, L. (1990). *Breaking barriers: How children and adults with severe disabilities can access the world through simple technology*. AbleNet: Minneapolis, MN.
- MacArthur, C. A., Graham, S., & Schwartz, S. S. (1991). A model for writing instruction: Integrating word processing and strategy instruction into a process approach to writing. *Learning Disabilities Research & Practice*, 6, 230-236.
- Матанова, В. Дислексия. (2001) СОФИ-Р. София.
- Maxwell, R. (2013) *Spatial Orientation and the Brain: The Effects of Map Reading and Navigation*. Available online. Retrieved from <https://www.gislounge.com/spatial-orientation-and-the-brain-the-effects-of-map-reading-and-navigation/>
- Melnick, S.A. (1991) 'Electronic Encyclopedias on Compact Disk (Reading Technology)', *Reading Teacher*, vol. 44, no. 6, pp. 433.
- Murphy, R. (2013) *Spatial orientation: Which way is up?* Available online. Retrieved from <http://www.developlearning.co.nz/blog/spatial-orientation-which-way>
- Nespor, M. & Bafile, L. (2008). *I suoni del linguaggio*” Bologna: Il Mulino
- Nicolson, R. and A.Fawcett. (2008) *Dyslexia, Learning and the Brain*, MITT Press,
- Nicolson RI, Fawcett AJ, Dean P. (2001) *Developmental dyslexia: the cerebellar deficit hypothesis*. *Trends Neurosci*;24: 508–11.
- Barringer et al., 2010 pag. XVII.
- Oxford Dictionaries. April 2010. Oxford Dictionaries. April 2010. Oxford University Press. (Online) Available: http://www.oxforddictionaries.com/us/definition/american_english/e-book(accessed September 2, 2015).
- Parr, M. (2013) 'Text-to-speech technology as inclusive reading practice: Changing perspectives, overcoming barriers, Learning Landscapes', *Living in the Digital World: Possibilities and Challenges*, vol. 6, no. 2, pp. 303-322, Available at: <http://www.learninglandscapes.ca/images/documents/ll-no12/parr.pdf> (accessed December 29, 2015)
- Psychology Glossary. [Echoic Memory Defined](http://www.alleydog.com/glossary/definition.php?term=Echoic%20Memory). Available at: <http://www.alleydog.com/glossary/definition.php?term=Echoic%20Memory>
- Radvansky, Gabriel (2005). *Human Memory*. Boston: Allyn and Bacon. pp. 65–75
- Rose, J. Identifying and Teaching Children and Young People with Dyslexia and Literacy Difficulties, available at <http://www.thedyslexia-spldtrust.org.uk/media/downloads/inline/the-rose-report.1294933674.pdf>(accessed July 4, 2018)
- Techopedia (Online) Available: <https://www.techopedia.com/definition/23767/speech-to-text-software> (accessed October 21, 2015)

The Individuals with Disabilities Education Act (IDEA) (Online) Available:

<http://idea.ed.gov/> (accessed December 28, 2015)

Tulving, Endel (1985) [How many memory systems are there?](#). American Psychologist, Vol 40(4), Apr 1985, 385-398. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.40.4.385>

Wise, M. (1997) 'Participating in High School and Beyond: AT Strategies for Learners with Significant Disabilities', Paper presented at Charting the C's, Brainerd, MN.

Wikipedia. The Free Encyclopedia (Online) Available at:

https://en.wikipedia.org/wiki/Open_eBook (accessed September 16, 2015).

ANEXA 1: STUDII DE CAZ

Studiu de caz 1³⁶

D. are 10 ani și este în clasa a IV-a când a fost în clasa I, a avut dificultăți în înțelegerea literelor și să înceapă să citească. A lucrat cu un tutor privat timp de doi ani - de trei ori pe săptămână, câte o oră - pentru a-și îmbunătăți abilitățile de citire. Acum nu mai are probleme cu decodificarea, citește majoritatea cuvintelor în mod corect și cu o viteză relativ bună. Dar citirea ei sună "robotic" - fără intonație, fără expresii. Pentru ascultători este imposibil să înțeleagă sensul, deoarece D. nu respectă semnele de punctuație. Nivelul propriu de înțelegere nu este bun și foarte des nu poate reproduce conținutul textului pe care tocmai l-a citit. De asemenea, se pot observa probleme cu punctuație și în scrierea lui D. - nu numai când trebuie să scrie după dictare, dar și în compuneri. D. nu poate explica toate regulile de punctuație la cerere, dar în timp ce citește și scrie D. nu se poate gândi la punctuație - toate eforturile ei sunt legate de decodificare și ortografie.

Cum ar putea ajuta profesorul?

În măsura în care mulți copii (nu doar cei cu dislexie) au probleme cu punctuația (atât în lectură, cât și în scriere), o atenție specială ar trebui acordată acestui aspect mult mai devreme - la sfârșitul clasei I - începutul clasei a II-a.

- ✓ Pentru elevii mici nu este necesar doar să știm că "ne oprim complet la sfârșitul propoziției" - ei trebuie să știe de ce și ce înseamnă cu adevărat această oprire completă. Deci, acordați o atenție deosebită semnificației semnelor de punctuație. Explicați-le elevilor de ce este important să respecte punctuația în timp ce citesc. Se poate face asociere cu semnele rutiere - ce se va întâmplă dacă șoferii nu le respectă.
- ✓ Explicați diferența între semnele de oprire (punctul, semnul exclamării, semnul întrebării etc.) și semnele de întrerupere (virgulă, punct și virgulă, liniuță etc.).
- ✓ Faceți o demonstrație a importanței semnelor de punctuație: citiți un text fără a respecta semnele de punctuație; apoi citiți din nou textul cu o exprimare adecvată. Întrebați elevii care le place mai mult. Verificați nivelul de înțelegere în ambele cazuri.
- ✓ Acordați o anumită perioadă de timp în timpul orelor de curs pentru a instrui elevii cu așa-numita lectură expresivă, unde pauzele și intonația sunt foarte importante (se poate folosi lectura în roluri).
- ✓ Faceți dictări. La început, pornind de la semnele de punctuație spun numele semnelor; înlocuiți ulterior numele semnelor cu cuvintele "stop" și "pauză" și permiteți-le elevilor să decidă (bazându-se pe semnificație și pe intonația dvs.) care dintre semne sunt potrivite. Cu timpul ei vor învăța să "audă" când vă opriți sau doar vă întrerupeți în timpul dictării, astfel încât ei vor fi pregătiți să scrie dictări fără "sugestii".
- ✓ Lecții scurte despre punctuație și lectură

<https://learnzillion.com/resources/72239-using-punctuation-to-read-fluently-1>

Cum ar putea ajuta părinții?

Activitatea desfășurată de profesor în sala de clasă ar trebui să fie sprijinită de părinți în timp ce îi ajută pe copiii să lucreze la teme.

- ✓ Părinții pot face de asemenea asocieri cu indicatoarele rutiere - ce se va întâmpla dacă șoferii nu le respectă. În timp ce conduce copilul la școală, părintele își poate îndrepta atenția asupra indicatoarelor rutiere și poate face o paralelă cu semnele de punctuație

= Când vedem acest semn, trebuie să ne oprim, indiferent dacă există altă mașină pe drumul cu prioritate. Același lucru se întâmplă atunci când vedem semnele "stop" de punctuație (punctul, semnul exclamării, semnul întrebării; ...)

= Când vedem acest semn, trebuie să reducem viteza, să ne apropiem încet de drumul cu prioritate și să ne uităm în ambele sensuri; dacă nu sunt alte mașini pe drumul cu prioritate, putem trece. Se întâmplă la fel și atunci când vedem semnele de „pauză” (virgulă, punct și virgulă, liniuță etc.).

- ✓ Alegeți un text cu multe semne de punctuație diferite și cereți-i copilului să citească doar semnele (treceți peste cuvinte și denumirea lor, doar semnele de punctuație) - urmăriți cu atenție copilul și de fiecare dată când ratează un semn de punctuație sau face o greșeală, opriți-l, indicați-i semnul pe care l-a omis sau l-a numit greșit și cereți-i să înceapă din nou, din acel loc.
- ✓ Furnizați un alt text și de această dată cereți-i copilului să citească din nou numai semnele de punctuație, dar în loc de numele lor să spună cuvintele "stop" și "pauză". Urmăriți copilul cu atenție și, de fiecare dată când ratează un semn sau greșește un semn, opriți-l, indicați semnul pe care îl ratează sau numește greșit și cereți-i să înceapă din nou din acel loc.
- ✓ Furnizați un alt text și cereți-i elevului să citească textul "în mod normal" – să citească cuvintele, respectând toate semnele de punctuație. Pentru a ajuta copilul sugerați-i la început ca de fiecare dată când întâlnește un semn de punctuație să pronunțe în minte "stop" sau "pauză" în funcție de semnul pe care îl vede.
- ✓ Chiar dacă copilul dumneavoastră poate citi deja, găsiți timp să-i citiți. Aveți grijă la semnele de punctuație. Încercați să citiți expresiv – acest lucru va crește interesul copilului și îi va servi drept model.
- ✓ Când îi cereți copilului să citească cu voce tare, el trebuie atât să decodeze corect cuvintele, cât și să citească corect semnele de punctuație – ceea ce îi va crește nivelul de înțelegere.

Lecții scurte despre punctuație și lectură (pentru cei care folosesc limba engleză):

<https://learnzillion.com/resources/72239-using-punctuation-to-read-fluently-1>

Lecții scurte despre punctuație și lectură:

<https://learnzillion.com/resources/72239-using-punctuation-to-read-fluently-1>

Studiu de caz 2³⁷

A. are 12 ani și este în clasa a V-a (școala gimnazială). Avea dificultăți în a învăța literele și suntele, numerația ritmică și culorile când era în clasa I. La cererea părinților și cu aprobarea școlii, a repetat clasa I. A. a fost diagnosticat cu dislexie în clasa a II-a. El a lucrat cu un tutore privat - două ore pe săptămână - într-un centru de reabilitare timp de 3 ani de când a fost diagnosticat.

Cum poate profesorul ajuta?

Dificultățile de scanare vizuală și secvențierea acțiunilor din poveste este frecventă la elevii cu dislexie, deși apare și la alți elevi, iar aceste probleme sunt, în general, legate de memoria de scurtă durată. Pentru a rezolva problemele mai sus menționate, este în primul rând necesară dezvoltarea memoriei de scurtă durată a elevilor cu dislexie. Din acest motiv, următoarele sugestii pot fi utile:

- ✓ Pentru elevii cu dislexie este important ca literele de pe tablă să fie simple și ușor de înțeles. O cretă sau un creion de culoare diferită poate fi folosit pentru fiecare rând al tablei
- ✓ În loc să scrieți temele la tablă, se poate utiliza calculatorul și să se evidențieze părțile importante cu creioane colorate.
- ✓ Un elev cu dislexie poate fi așezat alături de un elev cu bune deprinderi de luare a notițelor, astfel încât acesta poate lua notițe mai bine și mai corect datorită colegului său.
- ✓ Notițele pot fi plasate în locurile importante evidențiate în culori diferite.
- ✓ Efectuați o listă a cuvintelor pe care elevii cu dislexie le scriu în mod regulat greșit sau cuvintele asemănătoare pe care le încurcă între ele, apoi cereți-le elevilor să scrie sensul fiecărui cuvânt.
- ✓ Evitați utilizarea unui creion roșu pentru a verifica sarcinile realizate de elev. Există posibilitatea de a exista multe greșeli, iar marcarea tuturor acestora în roșu poate scădea motivația elevului.
- ✓ Apoi, elevului i se pot pune întrebări despre poveste, cum ar fi "cine, ce, unde, cum, când și de ce".

³⁷Studiu de caz 2 este oferit de İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü and Fatih Rehberlik ve Arastırma Merkezi, Turkey

Cum pot ajuta părinții?

Părinții trebuie să aibă cunoștințe privind dislexia /TSI pentru a-și putea ajuta copiii într-un mod funcțional și corect și este esențial să colaboreze cu profesorii.

- ✓ Este dificil pentru elevii cu dislexie să se bucure de lectură. Îți poți ajuta copilul cu exerciții regulate acasă.
- ✓ Dacă copilul dumneavoastră citește greșit, nu vă supărați pe el și nu îl pedepsiți. Ar trebui să știți că este normal ca un copil să facă greșeli în timp ce citește, ajutați-l să conștientizeze atunci când face greșeli, să se corecteze.
- ✓ Când copilul dumneavoastră greșește, spuneți-i "atenție" și arătați-i cuvântul pe care îl citește greșit. Ajutați-l să despartă cuvântul în silabe.
- ✓ Dacă îi permiteți copilului dumneavoastră să aleagă cartea pentru a citi, va fi mai dispus să o citească. De asemenea, este important ca lui să îi placă acea carte și subiectul său.
- ✓ Faceți exerciții de citire cu voce tare și citire "în gând" împreună cu copilul dumneavoastră, acasă. Pentru a îmbunătăți obiceiurile de lectură ale copilului, organizați ore de lectură pentru întreaga familie. Pentru a-și îmbunătăți abilitățile de atenție, pot fi jucate jocuri cum ar fi, spânzurătoarea, scrabble etc.
- ✓ Puneți întrebări despre fiecare carte pe care o citește copilul dumneavoastră, cum ar fi: cine sunt eroii, care este locul și ora evenimentului, finalul povestirii etc. Puteți, de asemenea, să îi cereți copilului dumneavoastră să realizeze un desen al povestirii pe care a citit-o. În acest mod, contribuiți la dezvoltarea înțelegerii citirii de către copilul dumneavoastră.

Studiu de caz 3³⁸

J. are 11 ani și este clasa a V-a. El este diagnosticat cu tulburări specifice de învățare încă din clasa a IV-a, când a avut limitări serioase în abilitatea de citire și scriere. El a avut probleme cu ortografia - în amintirea și aplicarea regulilor gramaticale. După ce a intrat în ciclul gimnazial, au apărut grave probleme emoționale și comportamentale, care i-au afectat achizițiile în plan academic. Școala și activitățile de învățare par să fie surse de stres și de frustrare constante pentru el, ducând la absențe de la ore și la o stimă de sine scăzută. Anxietatea de lungă durată și sentimentele de eșec au dus la apariția unor comportamente de evitare și la o atitudine pasivă față de activitatea școlară.

Cum poate profesorul ajuta?

- ✓ Oferiți-i elevului ajutor psihologic, axat pe construirea încrederii în sine, menținere amotivației, controlul frustrărilor și gestionarea emoțiilor;
- ✓ Oferiți-i asistență specializată - clase de remediere și instruire cu elemente de compensare;
- ✓ Profesorii de la clasă pot folosi abordări axate pe dezvoltarea competențelor emoționale și sociale și reducerea stresului;
- ✓ Intervenția individuală a profesorului de limbă maternă se poate axa pe îmbunătățirea ortografiei – dictare și exerciții adaptate nevoilor elevului;
- ✓ Progresul elevului la scriere și citire trebuie să fie monitorizat și evaluat în mod regulat;
- ✓ Elevul trebuie încurajat să participe la activitățile din afara școlii și învățat să aprecieze succesul în domenii non-academice.
 - www.ortograffiti.pl
 - www.dyslektykwszkole.pl

³⁸Studiul de caz 4 este oferit de I Społeczna Szkoła Podstawowa, Polonia.

Cum pot ajuta părinții?

- ✓ Este în beneficiul elevului dacă se menține o comunicare regulată cu profesorii de la școală, fiți siguri că și aceștia își doresc tot ce e mai bun pentru copilul dumneavoastră.
- ✓ Urmați recomandările specialiștilor/psihologilor care lucrează cu copilul dumneavoastră – munca lor va fi eficientă doar dacă dumneavoastră colaborați cu ei;
- ✓ Pentru a-i putea oferi copilului dumneavoastră sprijinul de care are nevoie, informați-vă și dumneavoastră despre dislexie și dificultățile pe care le implică. Există o mulțime de cărți de specialitate și resurse online.
- ✓ Ajutați-vă copilul să își depășească dificultățile prin stabilirea de obiective pozitive și realiste, în loc să se concentreze doar pe dificultățile pe care le are
- ✓ Învățați-vă copilul să utilizeze un dicționar de ortografie acasă, în mod independent, astfel încât să își poată verifica lucrarea scrisă și să se autocorecteze;
- ✓ Dacă faceți dictări acasă, alegeți texte care corespund abilităților de citire și scriere ale copilului dumneavoastră. (dacă textul este prea dificil, ar fi descurajant);
- ✓ Creați situații care să îi ofere posibilitatea copilului de a experimenta sentimentul de succes în domeniul non-academic (activitățile extra-școlare - sport, muzică etc.)

Studiu de caz 4³⁹

M.R. este un elev de 10 ani din clasa a IV-a. Părinții lui lucrează în Italia de 10 luni și el este afectat de asta. El rămâne cu bunica și se simte părăsit. A avut și înainte dificultăți de învățare, dar în ultima vreme nu mai are nici o motivație pentru a-și îmbunătăți performanțele. M.R. are un vocabular sărac, exprimare lacunară, bazată doar pe exprimări simple. Are un potential limitat; întâmpină dificultăți în stabilirea relațiilor sinonim-antonim; în exprimarea ideilor manifestă lipsă de claritate și de coerență. Nu înțelege pe deplin textul citit, deși citește fluent și aparent nu are probleme. Nu recunoaște faptul că nu înțelege mesajul textului citit. Scrisul de mână este indescifrabil, uneori ilizibil. Deoarece TSI interferează foarte mult cu performanțele academice și cu activitățile zilnice care necesită abilități de citire și scriere, a fost propus un plan de intervenție pentru acest elev, coordonat de un profesor de sprijin care colaborează cu dirigintele, cu logopedul și cu familia.

Cum poate profesorul ajuta?

- ✓ Utilizați terapia prin joc pentru dezvoltarea limbajului și a citirii (trenul cu silabe, jocul cu două silabe, magia trenului), toate folosind alfabetul imprimat pe cartonașe;
- ✓ Utilizați un text mai accesibil, mai scurt;
- ✓ Solicitați-i elevului să efectueze exerciții de citire treptat: silabe, cuvinte monosilabice, bisilabice, polisilabice, propoziții simple pentru a reduce intensitatea emoțiilor negative datorate frustrării sau a inhibării;
- ✓ Împărțiți textul în fragmente logice și analizați-l pe baza întrebărilor;
- ✓ Utilizați materialele auxiliare cu imagini care reprezintă mesajul textului citit;
- ✓ Folosiți întăririle pozitive (simbolice, verbale, non-verbale, etc.) pentru a recompensa realizările elevului la sarcinile de citire și scriere;
- ✓ Folosiți un jurnal: desenați o față care exprimă starea de spirit a zilei și introduceți treptat un pasaj care transmite un mesaj pozitiv despre școală;
- ✓ Utilizați dramatizarea: citirea pe dialoguri scurte a rolurilor și folosirea păpușilor handmade;
- ✓ Utilizați terapia prin desen: întâi să deseneze, apoi să scrie cuvintele, scrierea de

³⁹Studiul de caz 4 este oferit de Asociația CES, Romania

- ✓ Utilizați tabele cu: luni ale anului, anotimpuri, zile din săptămână, alfabet, formule, definiții, etc .;
- ✓ Utilizați texte cu imagini, sinteze, scheme;
- ✓ Utilizați materiale variate și atractive: dicționare și vocabulare digitale; cărți în format digital (cărți audio);
- ✓ Citiți-i elevului textul din manual, sarcinile de rezolvat, chestionarele cu răspunsuri multiple, în special în timpul evaluării;
- ✓ Reduceți volumul temelor pentru elev;
- ✓ Realizați o hartă de evaluare progresivă pentru vizualizarea progresului - o diagramă care reprezintă abilități și comportamente, performanță și deficiențe;

Cum pot ajuta părinții?

- ✓ Citiți cu atenție ordinul nr 3124/2017 privind aprobarea metodologiei de acordare a sprijinului necesar elevilor cu dificultăți de învățare;
- ✓ Obțineți certificatul de orientare școlară și profesională;
- ✓ Adresați-vă specialiștilor din școală pentru a implementa măsuri compensatorii, măsuri de dispensare și ajutor pentru evaluările naționale prevăzute de legislație;
- ✓ Adresați-vă specialistului: psiholog școlar, logoped, profesor de sprijin
- ✓ Apărați drepturile copilului cu calm și perseverență;
- ✓ Înțelegeți diagnosticul TSA;
- ✓ Explicați diagnosticul întregii familii
- ✓ Explicați-i copilului ce este dislexia folosind un limbaj pe care acesta îl înțelege;
- ✓ Fiți bine informat (internet, cărți, seminarii, discuții cu specialiștii);
- ✓ Fiți conștient că găsirea vinovatului este o reacție normală, dar nu ajută;
- ✓ Apelați la un specialist la început, neascultându-i pe cei care spun că „copilul vacrește și lucrurile se vor rezolva de la sine de unul singur”;
- ✓ Conștientizați faptul că terapiile specifice necesită mult timp, în majoritatea cazurilor ani de zile și că sunt esențiale;

- ✓ Aveți încredere în copil, nu vă pierdeți credința că este capabil să se dezvolte; convingerea dumneavoastră va încuraja și copilul;
- ✓ Appreciați eforturile copilului și exprimarea lui verbală cât mai des posibil;
- ✓ Încurajați dezvoltarea intereselor copilului, a hobby-urilor, a punctelor forte, a talentelor, a abilităților și a dezvoltării acestora;
- ✓ Nu-l comparați niciodată cu alți copii /frați;
- ✓ Oferiți-i oportunitatea de a stabili relații de prietenie cu alți copii;
- ✓ Explicați-i copilului că viața nu se limitează la școală și la performanțele școlare;
- ✓ Stabiliți un mediu sigur acasă;
- ✓ Concentrați-vă pe dezvoltarea afectivă a copilului, pe capacitatea lui de a comunica, pe bunăstarea lui;
- ✓ Convingeți copilul ca se poate baza oricând pe sprijinul părinților;
- ✓ Țineți copilul departe de grijile din familie, pentru a nu-l încărca și pentru a nu-i accentua problemele pe care deja le are.

Studiu de caz 5⁴⁰

S. are 9 ani și este elev în clasa a III-a. Pe parcursul anilor de școală a avut clare dificultăți. Părinții îl sprijină acasă și frecventează un centru de suport pentru lecții. În clasa I putea să redea texte scurte memorate anterior, cititul era mecanic și nu avea capacitatea să recunoască cuvinte izolate (prin metoda de citire globală a cuvântului). Elevul a prezentat multe dificultăți în a se concentra și în a-și păstra atenția focalizată, având de multe ori nevoie de ajutor pentru a citi.

În următorul an a repetat clasa 1, în care a folosit la școală metoda analitico-sintetică. După primul semestru, dificultățile au devenit tot mai vizibile: scrisul în oglindă, înlocuirea unor litere precum p cu b, f cu v.

În clasa a II-a cititul nu era încă fluent, citea pe silabe și avea încă capacitatea redusă să înțeleagă un text. De asemenea scrisul de mână era de multe ori neinteligibil.

În clasa a 3-a dificultățile anterioare au persistat și înregistra dificultăți majore în activități de sinteză, de auz fonematic și în copierea textelor.

În ceea ce privește asocierea grafem-fonem, confundă suntele p/b, c/g, chi/ci și altele. Prezintă dificultăți de scriere, unde apar frecvent următoarele greșeli:

Înlocuiri – săpadă/zăpadă; alpastru/albastru; recin/rechin

Memorie vizuală – carte/cate; pâine/pâne; floare/fluare

Reguli gramaticale (în citit) – ocean/ocian; telecomanda/terecomanda; opt/obt; ceas/cias

Adăugare de litere – plan/plian;

Omitere de litere – muculos/musculos; dechis/deschis

Inversiuni – exrechi/ exerciții, pics/pisc;

Accent – D”o”rele/ Dor”e”le

Elevul prezintă dificultăți în toate domeniile de învățare datorită limitărilor legate de comprehensiune, precum și a celor legate de organizarea sarcinilor.

⁴⁰Studiile de caz 5 și 6 sunt oferite de Grupul Școlar din Sines, Portugalia

Cum poate profesorul să ajute?

Profesorul a aplicat la clasă strategiile educaționale care au fost propuse în planul educational:

- ✓ Suport pedagogic individual: încurajarea organizării activităților prezentate grupului-clasei; stimularea și încurajarea abilităților și competențelor de învățare; accentul pus pe conținutul unui subiect; încurajarea și dezvoltarea unor abilități specifice.
- ✓ Ajustări și modificări ale procesului de evaluare: tipuri diferite de teste (răspunsuri multiple, completarea spațiilor goale, exerciții de potrivire, întrebări adevărat-fals, indice pentru aflarea răspunsurilor, texte scurte și simple, nedepunerea erorilor de pronunție sau morfo-sintactice, construcția de fraze, folosirea neoportună a literelor mari).
- ✓ Folosirea unor resurse de evaluare (evaluare orală în interacțiune conform profilului elevului, forme și modalități de comunicare).
- ✓ Oferirea de ajutor pentru citit și pentru comprehensiunea textului.
- ✓ Alegerea preferențială a formei de evaluare orală, în defavoarea celei scrise.
- ✓ Valorificarea punctelor forte ale elevului.
- ✓ Clarificarea semnificației unor cuvinte și simplificarea limbajului.
- ✓ Oferirea de timp suplimentar pentru testele de evaluare (30 de minute extra).

Fluența cititului:

- ✓ Repetarea citirii pe litere și pe silabe, până când se ajunge la cititul fluent al silabelor și a secvențelor consonantice, creșterea graduală a dificultății.
- ✓ Citirea repetată a cuvintelor și a textelor până se ajunge la o citire fluentă.
- ✓ Citirea cărților care se potrivesc cu interesele elevului, conform capacității acestuia.

Scrisul de mână și ortografia:

- ✓ Folosirea unor creioane triunghiulare și cu suport anti-alunecare.
- ✓ Priza creionului să fie între degetul mare și index, cu suport pe degetul mijlociu.
- ✓ Ridicarea mâinii și a brațului în așa fel încât acestea să se sprijine pe masa.
- ✓ Copilul trebuie să stea confortabil. Pentru copilul dreptaci caietul ar trebui să fie îndreptat spre stânga și lumina din partea dreaptă. Pentru stângaci se recomandă poziție opusă celei pentru dreptaci.
- ✓ Realizarea unor dictări a cuvintelor și a textelor ce au fost anterior prezentate.
- ✓ Folosirea a trei spații pentru scrierea cuvintelor. Acest lucru oferă o limitare vizuală pentru a ajuta în dimensionarea diferitelor componente ale grafemelor.
- ✓ Dictarea cuvintelor rar, folosind opiri tonale între silabe.
- ✓ Realizarea unei diviziuni fonemice a silabelor, indicarea prin bătaia în masa pentru fiecare silabă, atât în scrierea cât și în pronunția silabelor și a fonemelor.

Erori de ortografie:

- ✓ Corectarea erorilor în pereche (participarea activă a elevului). Literele incorecte, grupurile de litere și silabele greșite ar trebui transcrise în roșu, acoperind greșelile. Explicarea cauzelor greșelii și memorizarea ortografiei corecte.
- ✓ Faceți o listă de cuvinte (folosind o coloană pentru greșelile subliniate în roșu, grupurile de litere, silabele, cazurile de scriere deosebită sau reguli de scriere).
- ✓ Scrieți cuvintele corecte, citiți-le cu voce tare și puneți accent pe pronunție, segmentând fonemele prin bătaia cu degetele pe masă.
- ✓ În prima coloană scrieți cuvântul iar în cea de-a doua rescrieți-l despărțit în silabe. Memorizați scrierea corectă acoperind cuvântul iar în cea de-a treia coloană rescrieți-l prin diferențiere fonematică.
- ✓ Realizați o verificare de ortografie.
- ✓ Suplimentați exercițiul prin scrierea cuvântului de bază, a cuvintelor din aceeași familie lexicală, a celor care au aceeași ortografie, a celor cu ortografie asemănătoare. Folosiți o schema de memorare pentru a ajuta la memorarea scrierii potrivite.
- ✓ Realizați regulat activități de verificare ortografică.

Calcul matematic:

- ✓ Permiteți-i elevului să numere pe degete și să folosească o ciornă.
- ✓ Folosiți diagrame și reprezentări grafice a conceptelor matematice.
- ✓ Permiteți lucrul în echipă (metoda tutorială – parteneriatul și colaborarea între elev-elev sau elev-adult).
- ✓ Sugerați folosirea creioanelor colorate pentru a face distincția între operații.
- ✓ Folosiți reprezentarea grafică și desenul ca suport în rezolvarea de probleme.
- ✓ Folosiți resurse strategice (scheme de memorare) pentru a învăța etapele unui concept matematic.
- ✓ Utilizați ritmul și muzica pentru a preda noțiuni matematice, datorită faptului că acestea aduc beneficii atât în memorizare cât și în repetiție.
- ✓ Cereți elevilor să citească cu voce tare și să asculte cu atenție problemele (memorie auditivă).
- ✓ Dați exemple și încercați să legați problemele de matematică cu situații din viața de zi cu zi.
- ✓ Memorizați table înmulțirii. Împărțiți fiecare tabel în trei secțiuni, după memorarea seturilor 1 și 2, repetați-le secvențial, păstrând al 3-lea set. Repetați întregul tabel pe ritm.
- ✓ Dacă elevul prezintă dificultăți în urmărirea cifrelor, scrieți-le pe degete. Începeți cu degetul mic de la mâna stângă (1,2,3,4,5) și continuați cu degetul mic de la mâna dreaptă (6,7,8,9,10).
- ✓ Repetați periodic table înmulțirii.

Creșterea nivelului atențional:

- ✓ Permiteți-i elevului să stea în bancă, departe de fereastră sau de alți factori distractori, lângă colegi de clasă mai liniștiți.
- ✓ Supravegheați activitatea elevului și ajutați-l să își termine sarcinile de lucru.
- ✓ Împărțiți activitățile mai ample în părți mai mici.
- ✓ Dați instrucțiuni clare.
- ✓ Combinați semnale verbale și non-verbale pentru a menține atenția elevului.
- ✓ Evitați orice alte surse de stimulare cu excepția materialului de predat (pe banca unde lucrează elevul ar trebui să existe doar materiale ce țin doar de efectuarea sarcinii).

- ✓ Evitați penalizarea elevului pentru greșeli comise datorită faptului că a fost distras sau din impulsivitate.
- ✓ Cereți elevului să își verifice rezolvarea exercițiilor și dacă există greșeli cereți-i să verifice dacă acestea s-au datorat neatenției.
- ✓ Reacționați la comportamente bune folosind întăriri pozitive;
- ✓ Valorificați cunoștințele dobândite pe timp mediu și lung nu numai într-un moment specific.

Cum pot ajuta părinții?

Citire și scriere:

- ✓ Realizați în mod regulat exerciții de citire și de ortografie.
- ✓ Citiți anterior textele pe care copilul dumneavoastră urmează să le citească în clasă.
- ✓ Citiți zilnic ca activitate de recreere.

Calcul matematic:

- ✓ Permiteți numărutul pe degete și folosirea ciornei.
- ✓ Folosiți diagrame și reprezentări grafice a conceptelor matematice.
- ✓ Permiteți lucrul în echipă (metoda tutorială – parteneriatul și colaborarea între elev/elev sau elev/adult).
- ✓ Sugerați folosirea creioanelor colorate pentru a face distincția între operații.
- ✓ Folosiți reprezentarea grafică și desenul ca suport în rezolvarea de probleme.
- ✓ Folosiți resurse strategice (scheme de memorare) pentru a învăța etapele unui concept matematic.
- ✓ Utilizați ritmul și muzica pentru a preda noțiuni matematice, datorită faptului că acestea aduc beneficii atât în memorizare cât și în repetiție.
- ✓ Cereți copilului să citească cu voce tare și să asculte cu atenție problemele (memorie auditivă).
- ✓ Dați exemple și legați problemele de matematică cu situații din viața de zi cu zi.
- ✓ Memorizați table înmulțirii. Împărțiți fiecare tabel în trei secțiuni, după memorarea seturilor 1 și 2, repetați-le secvențial, păstrând al 3-lea set. Repetați întregul tabel pe ritm.

- ✓ Dacă elevul prezintă dificultăți în urmărirea cifrelor, scrieți-le pe degete. Începeți cu degetul mic de la mâna stângă (1,2,3,4,5) și continuați cu degetul mic de la mâna dreaptă (6,7,8,9,10).

- ✓ Repetați periodic table înmulțirii.

Valorizarea stimei de sine și dezvoltarea capacității de lucru:

- ✓ Adoptați o atitudine potrivită (o atitudine suportivă din partea părinților are efecte benefice asupra copilului și încurajează schimbarea în bine).
- ✓ Folosiți comunicarea asertivă prin care să-i spuneți copilului exact ce se așteaptă de la el.
- ✓ Planificați timpul de acasă – stabiliți ore clare pentru câteva activități zilnice și puneți orarul într-un loc vizibil.
- ✓ Stabiliți reguli pentru acasă.
- ✓ Stabiliți rutina temelor pentru acasă – acestea ar trebui să fie realizate în aceeași locație, departe de factorii distractori. Permiteți mici pauze în timpul temelor.
- ✓ Apreciați efortul și nu rezultatele – recompensați efortul de a-și termina temele chiar dacă prezintă dificultăți în acest sens, sau dacă a studiat suficient de bine un anumit subiect și nu doar când primește note bune.
- ✓ Țineți legătura cu toți cei implicați în procesul educațional al copilului.

Studiu de caz 6:

M. are 14 ani și este elev în clasa a 9-a. Ea este singură la părinți și locuiește cu familia. Tatăl ei este de asemenea dislexic. M. a fost evaluată și diagnosticată în clasa a IV-a de către un psiholog educațional specializat. A avut probleme în ceea ce privește cititul și scrisul, datorate dificultăților fonologice, abilităților slab dezvoltate, memoriei de lucru și de automatizare a abilităților. Ca rezultat s-a observat o capacitate redusă de a citi, dificultăți în înțelegerea textelor, exprimarea în scris, construcția sintactică și morfo-sintactică, cu consecințe negative asupra vocabularului, cunoștințelor generale și performanței școlare.

I s-a făcut orientare școlară pe cerințe educaționale speciale în clasa a IV-a. Din același an a început să beneficieze de servicii logopedice o dată pe săptămână, a primit suport prin profesorul de sprijin și s-au folosit la clasă metode de predare individualizate.

Cu toate că depune eforturi considerabile învețe și este interesată de școală, prezintă dificultăți de învățare. Confundă și inversează să litere, nu respectă semnele de punctuație sau intonația, omite și adaugă silabe și cuvinte. Aceste dificultăți sunt legate de comprehensiune, chiar și în cele mai simple sarcini scrise. Prezintă multe dificultăți datorate vocabularului activ foarte slab dezvoltat, frazelor repetitive și construcției rudimentare, aspect care determină dificultăți de înțelegere și de organizare a ideilor.

Primește suport din partea profesorului de educație specială, prin adaptare curriculară, evaluare personalizată și tehnologie suport (folosirea calculatorului când e necesar).

Cum poate profesorul să ajute?

Toți profesorii de la clasă trebuie să țină cont de următoarele aspecte:

- ✓ Valorificarea răspunsului, fără să fie luate în considerare construcția sintactico-morfologică și ortografia.
- ✓ Explicarea semnificației cuvintelor și a textelor, ori de câte ori este necesar.
- ✓ Nu luați în considerare greșelile de ortografie (termenii științifici - la domeniul științe) și folosirea necorespunzătoare a majusculilor.
- ✓ Puneți accent în timpul orelor pe evaluarea orală, atenție, motivare și pe realizarea temelor pentru acasă.
- ✓ Oferiți ajutor la scris / citit, clarificați conținuturile, simplificați limbajul și oferiți indicii pentru găsirea răspunsului.
- ✓ În fișele de evaluare, citați fiecare cerință în parte, clarificați ce înseamnă și simplificați limbajul.
- ✓ Folosiți 1,5 spațiu între rânduri și litere de 14 (minimum).
- ✓ Reduceți numărul de sarcini / cerințe pe pagină.
- ✓ Folosiți evaluarea formativă / continuă și sumativă pentru a împărți eficient conținutul și ori de câte ori este relevant.
- ✓ Oferiți timp suplimentar (30 de minute) pentru examenele naționale/testări.
- ✓ Realizați testarea națională și examinarea în afara clasei, într-un loc unde elevul poate să lucreze în liniște cu suport individual oferit de către profesorul de sprijin sau de către alt profesor, fără elemente distractive în jur, unde se poate concentra și focusa în totalitate.
- ✓ Încurajați învățarea activă.

Profesorul de sprijin / Profesorul de educație specială folosește următoarele strategii:

- ✓ Ajută elevul să se organizeze din toate aspectele.
- ✓ Folosește materiale diverse ori de câte ori este posibil.
- ✓ Folosește întărirea pozitivă, valorizând progresul și nu greșelile.
- ✓ Folosește computerul ca și resursă educațională.
- ✓ Controlează timpul alocat activităților.

Cum pot părinții ajuta?

Este importantă păstrarea legăturii cu familia elevului cu dificultăți, luându-se ca scop progresul elevului în ceea ce privește citirea, înțelegerea și scrierea. În acest scop părinții pot folosi acasă următoarele strategii:

- ✓ Citirea textelor din cărțile incluse în curriculum până se ajunge la un nivel de citire fluent și funcțional.
- ✓ Faceți exerciții de ortografie diverse, folosind strategii metacognitive care să îl ajute pe copil să le completeze.
- ✓ Faceți frecvent exerciții de scriere de mânăși de ortografie.
- ✓ Dezvoltați împreună cu copilul un jurnal în care să folosiți diverse tehnici de lucru (citire și înțelegere analitică, subliniere, sumarizare, memorizare și pregătire prealabilă pentru evaluări).

Studiu de caz 7⁴¹:

N.C este elev în clasa a V-a. Există semnale de dislexie și se trimite un raport către comisia de educație specială. Raportul este trimis prea târziu conform procedurii de identificare a tulburărilor de învățare, acestea fiind aplicate începând cu clasa a III-a. Traseul educational al copilului este dificil, acesta schimbând clasa de cel puțin două ori în cei 5 ani de școală și deasemenea nu a reușit să treacă clasa.

Dificultățile școlare anterioare probabil nu au fost văzute ca fiind simptome de dislexie sau poate profesorii și părinții au dificultăți în a recunoaște aceste simptome. Testul administrat a fost luat din MT, de la Cornoldi, Colpo și Giunti OS, 1981 The MT tests: Testele pentru citire MT au fost elaborate de către Institutul Psihologic din Padua de către grupul de cercetători MT. Acest test evaluează abilitățile de citire începând cu clasa I din școala primară și mergând până la elevii de clasa a III-a din gimnaziu. Pentru fiecare clasă există un test de început și unul de final. Pentru clasele a II-a și a III-a există și un test de nivel intermediar. Pentru fiecare clasă atât dificultățile de natură sintactică cât și cele de natură semnatică sunt diferite, prin lungimea textelor și a fonturilor folosite. Elevul a efectuat testul de înțelegere/comprehensiune singur. Evaluarea s-a încheiat în momentul în care elevul a răspuns la cele 10 întrebări cu răspunsuri multiple. În plus, pentru acest test nu există un termen maxim de execuție și se consideră încheiat când elevul a răspuns la toate întrebările.

De asemenea, poate reciti pasajele de mai multe ori pentru a răspunde și poate chiar anula răspunsul dat dacă consideră că este greșit. În acest fel se elimină influența variabilei amnezice, care este în schimb relevantă atunci când există limite de timp sau când întrebările sunt formulate verbal sau, în cele din urmă, când o singură citire a piesei este permisă. Evaluarea testului de înțelegere este foarte simplă: scorul este dat de numărul de răspunsuri corecte. În cazul nostru, elevul a înscris două răspunsuri corecte din zece întrebări. Imediat după aceea, elevul a efectuat testul de viteză și corectitudine care presupune citirea cu voce tare a unui pasaj diferit față de cel precedent. De această dată testul oferă un timp maxim de execuție de patru minute. Dacă studentul nu termină citirea în acest interval de timp, testul este oprit la acel moment. Administratorul a oprit testul când au fost atinse cele patru minute, a cronometrat și a marcat punctul de întrerupere. În cadrul evaluării, ceea ce este evaluat este: testul care adaugă o omisiune a silabei, a cuvântului sau a liniei, citirea incorectă a silabei și altele, schimbarea accentului, ezitare etc. Pentru evaluarea vitezei, timpul necesar proporțional cu partea citită. În practică, în aceste teste, atenția se concentrează asupra numărului de silabe pe care el a reușit să le citească în timpul dat disponibil, împărțind timpul cu numărul de silabe citite.

⁴¹Studiile de caz 7-10 sunt oferite de către Istituto Comprensivo Laura Lanza Baronessa di Carini, Italy

Cum poate profesorul ajuta?

După rezultatele testelor, profesorul și coordonatorul de la clasă au fost informați și procedura de certificare a început imediat. Conform experienței noastre, studentul ar trebui să fie certificat DSA (dislexic) până în septembrie/octombrie sau în orice caz în timp pentru a începe primul an la nivel secundar cu o certificare și un traseu personalizat. În ceea ce privește încheierea clasei a cincea, ne-am concentrat asupra aspectului emoțional al elevului, încercând să evaluăm împreună cu familia oportunitatea de a păstra grupul de clasă cunoscut și la școala secundară, astfel încât acesta să poată fi de ajutor în tranziția de la ciclul primar la secundar, o tranziție care în unele cazuri se poate dovedi și mai dificilă odată obținut un certificat de cerințe educative speciale.

Cum pot părinții ajuta?

Profesorii au sugerat părinților să ofere copilului sprijin psihologic și încurajare. Mai mult, au sugerat construirea unor relații de susținere mai puternice în cadrul clasei, promovarea socializării cu colegii săi, petrecând împreună cu aceștia timp după-amiaza în diferite activități sau sport.

Pentru a-și ajuta copilul cu temele, părinților li s-a sugerat să citească sarcinile și temele primite de către elev, cu voce tare și să-i dea o scurtă explicație orală despre ceea ce i s-a cerut, să-i dea pauze între o sarcină și alta. Sarcinile și temele primite au fost stabilite mai corect de către profesori.

Studiul de caz 8:

G.Mesteelev în clasa a III-a. Cazul elevului a fost raportat către Centrul de sănătate pentru certificare ca fiind suspectat de SLD la sfârșitul clasei a II-a. „După ce a efectuat testele relevante în timpul lunilor de vară, el este un student certificat DSA. Cazul este un exemplu clasic al unei proceduri inițiate din timp de către școală și încheiat destul de repede de serviciile corespunzătoare. Dar este și un exemplu clasic de dislexie marcat de prezența disortografiei și a disgrafiei și cel mai probabil discalculiei (în ultimul caz suspect, deoarece diagnosticul de discalculie este fiabil doar la sfârșitul clasei a III-a, a IV-a).

Elevul citește lent, abia copiază de pe tablă și scrie foarte mare ocupând întreg spațiul din foaie.

Nu are grijă de propriile materiale școlare, este dezordonat, se așază într-un mod necorespunzător, nu se poate orienta bine în timp. Elevul prezintă, deasemenea, trăsăturile tipice de suferință psihologică și emoțională legate de situația sa: neliniștit, distras, stima de sine scăzută, somatizare (mai ales dureri de cap) cu cereri de a pleca de la școală sau de multe ori nu vine la școală. Acum, din studiile noastre știm că, în general, copilul cu DSA în școala primară se confruntă precoce cu o situație de mare disconfort: în timp ce colegii de clasă învață rapid și ușor să citească și să scrie, el continuă să aibă dificultăți insurmontabile, continuă să refacă aceleași erori. Aceste dificultăți par să nu aibă o cauză anume, deoarece el apare, de obicei, ca un copil normal care arată inteligență și participă la jocuri și alte activități. Adesea se întâmplă ca mediul școlar și cel familial să susțină inițial o interpretare greșită a acestei tulburări. Copiii cu SLD sunt adesea victime ale agresiunii, în timp ce ele pot lua mai des comportamente de agresiune ca și compensație pentru frustrări. Din fericire, momentan, cazul nostru nu prezintă fenomene de acest ultim tip.

Cum poate profesorul ajuta?

De îndată ce școala a primit certificarea au început procedurile prevăzute în protocoalele noastre. De fapt, am pregătit un plan personalizat de învățare (PDP), convenit cu familia, pentru a stabili strategiile dispensative și instrumentele compensatorii care trebuie adoptate.

Obiectivele acțiunii educative:

Obiectivul fundamental al școlii primare este, în general, de a ajuta elevii dislexici să dobândească instrumentele și tehnicile care să le permită să atingă obiectivele școlare în cel mai bun mod posibil. Prin urmare, transformarea lor autonomă din punct de vedere pur instrumental și didactic pare a fi fundamentală pentru continuarea ulterioară a studiilor. În același timp, trebuie să lucrăm la emoțiile și aspectele psihologice ale acestora. În cele din urmă, este necesar să intervenim pentru a umple golurile care apar inevitabil, mai ales în lunile dintre depistarea unei suspiciuni și diagnosticul ulterior.

Toate acestea sunt de dorit a fi obținute și stăpânite la sfârșitul școlii primare. În cazul nostru, acțiunea didactică a fost îngreunată de numeroasele absențe ale elevului și de problemele continue de somatizare care au apărut sistematic în prezența activităților de lectură, cu consecința refuzului de a face orice activitate.

Putem deja anticipa că calea de intervenție pentru acest an școlar a produs foarte puține rezultate datorită faptului că lucrând cu acest copil doar în zilele de școală, s-a decis să se concentreze pe două aspecte de bază de la început:

- 1) Creșterea stimei de sine, pentru a reduce absențele și somatizările
- 2) Recuperarea relației elev-profesor

În ceea ce privește stima de sine, pornim de la aspectul pozitiv dat de faptul că elevul este bine integrat în grupa-clasă, nu suferă bullying și nu acționează în acest fel, se joacă și se raportează la aproape toți colegii. Nici colegii de școală nu au arătat intenția să-l tachineze pentru dificultățile sale și nici nu par să le remarce.

Până la urmă, clasa a treia în care ne aflăm este deja destul de variată și heterogenă în sine pentru elevii cu dificultăți. De fapt, în cadrul său există trei elevi cu dizabilități, cel puțin doi elevi cu probleme de comportament, cel puțin trei elevi cu dificultăți de limbă. Prin urmare, cazul nostru este inserat într-un context deja obișnuit cu diferite stiluri cognitive și de învățare.

Intervenția noastră pentru creșterea stimei de sine a urmat două căi. Primul a văzut încercarea de a deschide un dialog deschis cu familia pentru a stabili o cale comună care trebuie aplicată pentru a evita și trata problemele psihologice. Am încercat să clarificăm că de multe ori copilul se simte neglijat acasă de faptul că în ultimele luni s-a născut un frate mic, prin urmare, inevitabil acum nu mai este centrul atenției părinților. Acest sentiment de abandon nu este real, ci doar perceput de el, împreună cu „noutatea” certificării și faptul că el însuși își dă seama că ceva s-a schimbat în cererile profesorilor (acum este dispensat să citească cu voce tare) s-a aflat în centrul interviurilor cu familia.

Al doilea traseu, care a vizat atât primul, cât și cel de-al doilea punct în discuție, a fost însă alegerea de a include elevul în activități extracurriculare motivante și plăcute. În special, l-am implicat într-un proiect de manipulare creativă, menit să creeze un model care să reproducă epoca dinozaurilor. Modelul a fost construit cu machetă din hârtie și materiale reciclate, în timp ce dinozaurii au fost realizați cu tehnica origami.

Manipularea, crearea, proiectarea, gândirea, mișcarea în spații diferite de sala de clasă, simțirea implicării în ceva diferit de obișnuit, simțirea „considerată” și „aleasă” pentru acea activitate, simțindu-se „că se ocupă” de interes dincolo de lectură, toate sunt aspecte care au văzut participarea crescândă la viața școlară. În zilele în care a fost planificat proiectul, elevul a fost întotdeauna la școală.

În ceea ce privește tehnicile utilizate pe parcursul anului pentru a-l învăța pe copil să compenseze dificultățile de lectură, am introdus utilizarea măștii în versiunea care acoperă întregul text lăsând cuvântul liber să fie citit.

Acest instrument a fost păstrat cu atenție de elev în interiorul creionului, folosindu-l pentru lectură colectivă. De asemenea, elevul s-a ferit de a citi cu voce tare, deși în unele cazuri el însuși a vrut să citească propoziții scurte. În plus, s-a decis atribuirea unor părți specifice ale cântecelor pentru a fi citite acasă și apoi pentru a se citi din nou în clasă. În cele din urmă, am încercat să planificăm testele intermediare în disciplinele orale, programându-le în zile specifice pentru a-l pregăti bine evitând elementul de surpriză care, în cazul nostru, este o sursă de anxietate.

Începând cu anul școlar următor, vom evalua o posibilă includere a calculatorului printre măsurile compensatorii, dar această acțiune trebuie să fie paralelă cu utilizarea aceluiași instrument pentru a face temele. El va vorbi despre asta cu familia sa. Achiziția tehnicilor de studiu (subliniere, hărți conceptuale) va fi consolidate și începerea unui raport va fi evaluată pentru discalculie, astfel încât să se modifice eventual certificarea actuală.

Cum pot părinții ajuta?

Am încercat să clarificăm că de multe ori copilul se simte neglijat acasă de faptul că în ultimele luni s-a născut un frate mic și că, prin urmare, inevitabil, acum nu mai este centrul atenției părintești. Acest sentiment de abandon nu este real, ci perceput de el, împreună cu „noutatea” certificării și faptul că el însuși își dă seama că ceva s-a schimbat în cererile profesorilor (acum este dispensat să citească cu voce tare) a fost la centrul interviurilor cu familia.

Profesorii au sugerat să acorde o atenție adecvată și să-l urmeze în timpul temelor adoptând aceleași tehnici utilizate la școală, cum ar fi măștile pentru a acoperi cuvântul și să-l ajute să citească piesele specifice cântecului atribuite drept teme, petrecând un anumit timp făcând activități de manipulare împreună pentru a îmbunătăți dexteritatea.

Studiu de caz 9:

F.C. urmează clasa a treia a școlii primare. El a totalizat în testele MT administrate în cursul anului, un scor, astfel încât să fie parametrizat în RA (cerere de atenție). Studentul are un deficit de limbaj, iar în trecut a urmat, de asemenea, un tratament logopedic.

Tulburările specifice ale limbajului (DSL) sunt definite atât ca „specifice”, cât și dificultățile care nu depind de deficiențe senzoriale sau neurologice sau de dizabilități intelectuale. Mai mult, așa cum se dovedește pe scară largă în literatura de specialitate, acestea apar frecvent în comorbiditate, astfel încât aproximativ o treime dintre copiii cu tulburări specifice ale limbajului dezvoltă dislexie din școala elementară (Catts et al., 2005; Bishop and Snowling, 2004; Van Alphen et al., 2004; McArthur et al., 2000).

Cum poate profesorul să ajute?

Metoda de intervenție: metoda Panlexia

Interviul cu familia a relevat nevoia de a începe un plan individual de recuperare și, ulterior, dacă este necesar, se va trimite un raport. În paralel, familia are în vedere reluarea terapiei logopedice.

Ultimele trei luni de școală au fost dedicate recuperării prin metoda Panlexia.

De la prefața autoarei Pamela Kvikval până la primul volum care compune metoda, rezultă o experiență îndelungată de cercetare și experiențiere descrisă de autoare în multe școli americane și italiene.

Materialul este format din două volume: primul care include exerciții împărțite pe niveluri de dificultate (începând de la nivelul I, cuvinte monosilabice, până la al cincilea nivel cu cuvinte mai lungi și dificultăți de ortografie) și al doilea, care conține: "Poveștile mătușii Lara", care corespund nivelurilor de dificultate al exercițiilor. Acest al doilea text, poate fi, de asemenea, utilizat pentru prevenirea dislexiei sau pentru a transmite plăcerea de a citi.

În cazul nostru, am înființat un cerc de citire pornind de la primul nivel de carduri (silabe). În fiecare zi, elevul a trebuit să citească cardul desemnat. Timpul de citire a fost măsurat. Timpul de citire și numărul de erori au fost înregistrate. Dacă el a făcut greșeli, același card a fost citit din nou a doua zi, în caz contrar s-a trecut la următorul card.

În timpul libere și a vacanțelor școlare, citirea cardului și adnotarea textelor au fost date ca temă pentru acasă, pentru a nu pierde "ritmul".

Această cale de recuperare este treptată și progresivă.

Concluzie:

S-a observat că, în câteva săptămâni, numărul erorilor a scăzut, în timp ce viteza de citire a crescut.

Pentru următorul an școlar se propune, după evaluarea inițială, reluarea programului și creșterea treptată a nivelului de dificultate a cardurilor. Ulterior, testele MT vor fi repetate (pentru clasa a –IV-a, desigur) pentru o nouă evaluare.

Cum pot părinții să ajute?

Profesorii au implicat părinții în metodologia Panlexia explicând exercițiile de bază pe care copilul lor trebuie să le facă, astfel încât în zilele de suspendare a activităților școlare pentru vacanțe sau diverse pauze, citirea cardului și adnotarea aferentă să poată fi efectuate acasă, în pentru a nu pierde „ritmul” copilului.

Mai mult, părinții au decis să reia logopedia cu specialistul.

Studiu de caz 10:

Echipe de profesori, și-a concentrat atenția asupra a doi studenți certificați, afectați de tulburările de învățare (TSI), care sunt în ultimul an de gimnaziu și pentru care urmează un examen final național, și pentru care a fost planificat un curs bazat pe abordări digitale interactive. Cei doi studenți au povești diferite privind recunoașterea tulburării și certificarea acesteia.

R.A. a fost diagnosticat în timpul anilor de școală primară și a urmat un traseu pentru studenții dislexici încă din primii ani.

G.M. a fost diagnosticat de curând, în al doilea an de gimnaziu după un eșec școlar. Acesta din urmă a fost diagnosticat eronat ca hiperactiv, deși a manifestat limite puternice în efectuarea sarcinilor de scriere și lectură și menținerea atenției în contextul clasei.

Cum poate profesorul să ajute?

Planul educațional s-a bazat pe instrumente digitale, deoarece, după ani de experiență cu probleme de învățare în rândul studenților defavorizați din școala noastră, resursele digitale au fost foarte utile pentru creșterea motivației și atenției, cu un puternic randament asupra atitudinilor de învățare. Utilizarea audio, videoclipuri și software pentru crearea de hărți și diagrame, software de scriere, jocuri interactive, teste multimedia a făcut ca învățarea conținutului și înțelegerea vocabularului să fie mai ușoare și eficiente în ceea ce privește dobândirea competențelor. O altă presupunere de bază a planului a fost aceea de a crea lecții în afara clasei în cadrul programului curricular, într-un context mai confortabil, adesea sala de bibliotecă sau o clasă specială, susținută de un profesor în grupuri mici, 4 sau 5 elevi. Sala era dotată cu laptopuri, computere, mese mari pentru a sta împreună și pentru a avea momente de discuție. Li s-a permis utilizarea smartphone-urilor pentru activități educaționale (căutare google, folosirea traducerii pentru achiziția limbii a doua și calculatoare). Echipele au propus sarcini, care erau similare cu cele curriculare, totuși simplificate și care fac față sentimentelor și emoțiilor lor pentru a reduce sentimentul de disconfort în relațiile cu semenii, dar și pentru a crește motivația și stima de sine. În acest fel, au fost promovate relații mai bune în cadrul claselor. Elevii au fost îndrumați spre teste de înțelegere online în limba engleză ca a doua limbă, atât orală cât și scrisă, pentru a câștiga experiența potrivită pentru a participa la testele naționale de competențe (INVALSI), care erau obligatorii pentru a promova examenele naționale pentru obținerea unei diplome. Aceste teste în limba maternă, matematica și limba engleză, pentru primul an în Italia, au fost administrate într-o modalitate de testare pe calculator și încrederea dobândită pe această cale digitală, a garantat un procent ridicat de succes în performanța lor.

E.Leto , Supporting Dyslexic Students through ICT Tools in Foreign Language Learning ,Conference proceedings Innovation on Foreign Language Learning 11th edition, Filodirittoeditor,2018

Cum pot părinții să ajute?

Profesorii, în condițiile în care ambii studenți sunt în ultimul an de școală gimnazială, au sugerat părinților să aleagă împreună cu copilul lor o direcție educațională practică. Ambii elevi s-au dovedit pricepuți în activități de lucru manual. Mai mult decât atât, s-a sugerat să se permită utilizarea smartphone-ului, deoarece sunt mijloacele mai adecvate pentru ei de a comunica, de a scrie și de a citi, desigur, sub monitorizarea parentală permanentă.

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ISTANBUL
MILLİ EĞİTİM
MÜDÜRLÜĞÜ

ANEXA 2: Activități

A2.1. Activități de realizat în clasă

Activitatea 1³⁹: Domino cu rime - Activitate în perechi

Scop și obiective: Îmbunătățirea deprinderilor elevului de a recunoaște cuvintele care rimează

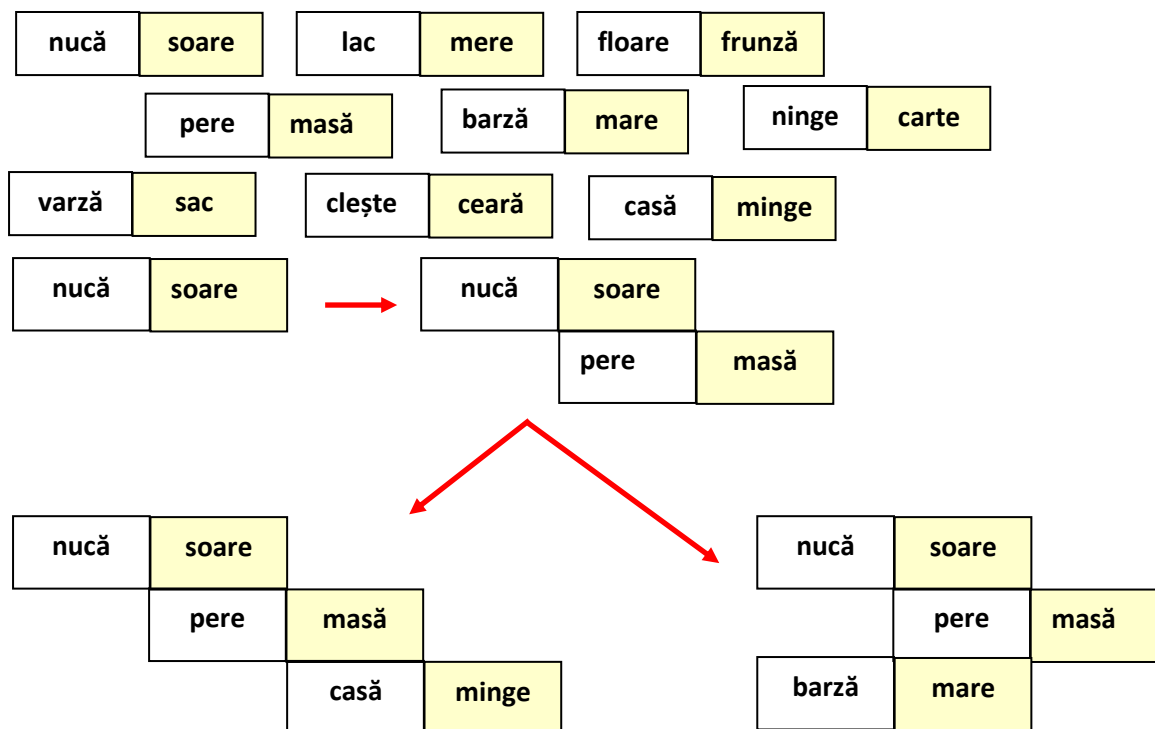
Reguli:

1. Se împart cartonașele între cei doi elevi care participă la activitate.
2. Elevul A pune pe masă un cartonaș (ales la întâmplare).
3. Elevul B trebuie să găsească cartonașul potrivit, astfel încât unul din cuvintele scrise pe cartonaș să rimeze cu unul din cuvintele scrise pe primul cartonaș. Când elevul a găsit cartonașul potrivit îl așează lângă primul cartonaș, după modelul de mai jos.
4. Elevii respectă rândul adăugând alte cartonașe, după regula jocului Domino.
5. Jocul este gata când unul din elevi a rămas fără cartonașe.

Notă: Profesorul poate alege cuvinte dintr-o poezie / versuri, în funcție de vârsta și de cunoștințele fiecărui elev.

Materiale necesare: Un set de cartonașe. Fiecare cartonaș este împărțit în două jumătăți ca și piesele de domino. Pe fiecare jumătate a cartonașului este scris câte un cuvânt. Elevii mai mari pot juca cu mai multe cartonașe.

Exemplu:

³⁹ Activitățile 1-5 sunt propuse de Asociația Dyslexia - Bulgaria

Activitatea 2: Cursa silabelor - Activitate în perechi

Scop și obiective: Îmbunătățirea deprinderilor elevilor de despărțire a cuvintelor în silabe.

Reguli:

1. O planșă grilă (9 x 9) cu cifre scrise în primul rând și litere în toate celelalte rânduri și coloane (conform modelului de mai jos).
2. Fiecare elev aruncă o pietricică pe planșă. Sarcina elevilor este de a găsi un cuvânt care să înceapă cu sunetul corespunzător literei de pe locul unde a căzut pietricica și cu atâtea silabe câte arată cifra din coloana respectivă (de exemplu, dacă pietricica s-a oprit pe litera C iar cifra din primul rând al coloanei este 3, atunci elevul trebuie să găsească un cuvânt din trei silabe care să înceapă cu sunetul / litera C, cum ar fi Cro-co-dil).
3. Pentru fiecare cuvânt corect elevul primește un punct.
4. Există pe planșă și câteva câmpuri cu diferite simboluri. Când pietricica se oprește pe un astfel de simbol, se respectă indicațiile precizate mai jos (indicațiile pot fi schimbate, după caz).

Materiale necesare: O planșă grilă (9 x 9); câte o pietricică pentru fiecare elev.

Exemplu:

1	2	3	1	2	3	1	2	3
L	Î	F	V	T	A	X	D	K
O	★	S	C	H	P	M	H	N
G	X	A	R	D	E	K	★	C
Y	T	M	O	J	R	Ț	U	B
L	A	J	P	😊	F	B	T	S
P	S	B	Y	C	V	A	Z	F
N	F	R	G	E	U	I	L	Ș
I	C	M	U	N	T	★	E	G

- Stai un rând!

- Felicitări! Ai primit 5 puncte bonus!

- Îmi pare rău, ai pierdut 2 puncte!

- Este rândul tău din nou!

Activitatea 3: Puzzle din silabe - Activitate de grup

Scop și obiective: Îmbunătățirea deprinderilor elevilor de despărțire a cuvintelor în silabe.

Reguli:

1. Profesorul împarte elevii din clasă în grupuri (3-4 elevi în fiecare grup).
2. Profesorul oferă fiecărui grup seturi identice de cartonașe pe care sunt scrise silabe.
3. Profesorul arată elevilor 5-7 imagini cu personaje din povești cunoscute de elevi.
4. Fiecare grup trebuie să aleagă cartonașe cu silabele potrivite pentru a forma numele unor personaje din povești.
5. Elevii au timp de lucru 3-5 minute (depinde de câte nume pot fi construite cu ajutorul silabelor de pe cartonașe; aproximativ 1 minut pentru un nume)
6. Când expiră timpul, profesorul solicită primului grup să prezinte primul nume tuturor colegilor și să-l potrivească cu imaginea corespunzătoare.
7. Profesorul arată elevilor numele scris pe spatele imaginii.
8. Celelalte grupuri verifică și prezintă și ele numele personajului găsit de ele. Se prezintă în același mod toate numele găsite.

Notă: se poate adăuga un grad de dificultate activității, dacă profesorul nu prezintă inițial și imagini cu personajele din povești.

Materiale necesare: 5-7 imagini ale unor personaje din povești cunoscute, cu numele acestora scris pe verso; seturi de cartonașe cu silabe necesare pentru a construi numele personajelor (un set pentru fiecare grup.)

Exemplu:

Activitatea 4: Gândește și scrie - Activitate în perechi

Scop și obiective: Îmbunătățirea deprinderilor elevului de a recunoaște sunete; de a alcătui cuvinte care să conțină un anumit sunet.

Reguli:

1. Profesorul împarte elevii în perechi și oferă fiecărei perechi un set de „cartonașe sunete” (pe fiecare cartonaș este scrisă o literă corespunzătoare unui sunet)
2. Fiecare elev are o foaie de hârtie și un instrument de scris.
3. Elevul A alege un cartonaș din set fără să se uite la cartonaș (de exemplu, sunetul [t])
4. Elevul B are un minut să scrie cât mai multe cuvinte care să conțină sunetul ales.
5. Apoi elevul B alege un cartonaș fără să se uite și elevul A are un minut să scrie cât mai multe cuvinte care să conțină sunetul ales.
6. Pentru fiecare cuvânt scris corect elevul respective câștigă un punct. Câștigător este elevul care are mai multe puncte.

Materiale necesare: Set de cartonașe-sunete; foi de scris, instrumente de scris.

Activitatea 5: Spune un cuvânt - Activitate de grup

Scop și obiective: Îmbunătățirea deprinderilor elevului de a recunoaște sunete; de a alcătui cuvinte care să conțină un anumit sunet.

Reguli:

1. Toți elevii stau în cerc.
2. În mijlocul cercului se află pe o masă mică, un set de cartonașe. Pe fiecare cartonaș este scrisă o literă din alfabet. Cartonașele se află cu fața în jos.
3. Un elev întoarce primul cartonaș și îl arată colegilor.
4. În sensul acelor de ceas, fiecare elev trebuie să rostească un cuvânt care să înceapă cu sunetul corespunzător literei prezentate.
5. Când un elev nu poate spune un cuvânt cu sunetul inițial corespunzător literei prezentate sau spune un cuvânt greșit, atunci acesta părăsește jocul.
6. Următorul elev întoarce un alt cartonaș și jocul continuă.
7. Câștigător este elevul care rămâne ultimul în joc.

Materiale necesare: Set de cartonașe cu litere (cel puțin un cartonaș pentru fiecare literă)

Activitatea 6⁴⁰: Țări, orașe, animale... - Activitate de grup

Scop și obiective: Dezvoltarea gândirii creative, stabilirea de relații interpersonale, formarea deprinderilor de numirerapidă a unor obiecte, ființe, nume și îmbogățirea cunoștințelor de cultură generală.

Reguli:

1. Activitatea se desfășoară cu cel puțin doi participanți.
2. Se identifică categoriile (nume, orașe, animale, plante, țări...)
3. Fiecare elev notează aceste categorii pe o foaie de scris.
4. Pentru a începe jocul se alege o literă (de exemplu, litera D)
5. Fiecare jucător trebuie să găsească cuvinte care încep cu litera aleasă pentru fiecare categorie și apoi să scrie cuvintele pe foaie, în dreptul categoriei corespunzătoare. Important este să se găsească cuvinte la care nimeni altcineva nu s-a gândit. Dacă doi elevi au scris cuvântul Delfin pentru categoria Animale, cuvânt care începe cu litera D, atunci amândoi vor primi câte 5 puncte. Fiecare cuvânt diferit de al celorlalți participanți este notat cu 10 puncte.
6. Dacă un elev nu a scris niciun cuvânt pentru o categorie, punctajul va fi 0.
7. La sfârșitul jocului câștigă elevul cu cel mai mare punctaj.

Pe parcursul acestei activități, în timp ce se face analiza fonetică se utilizează și reprezentări mentale, se actualizează cunoștințe despre orașele din țară, se asociază cuvinte cu stimuli vizuali și, mai ales, elevii petrec timp de calitate împreună.

Materiale necesare: Stilou/creion, o foaie de scris

Exemplu:

Categorii	Litera ____	Litera ____	Litera ____	Litera ____	Litera ____
Țări					
Animale sălbatice					
Mâncare sau băuturi					
Nume/ prenume					
Meserii					
Orașe					

Punctaj

Total

5 puncte un răspunscorect

10 puncte un răspunsdiferit de al celorlalți

⁴⁰ Activitățile 6-9 sunt propuse de İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğüand Fatih Rehberlikve Arastirma Merkezi, Turcia

Activitatea 7: Primul sunet, ultimul sunet - Activitate de grup

Scop și obiective: Dezvoltarea conștiinței fonologice

Reguli:

1. Unul din participanți începe jocul rostind un cuvânt.
2. Următorul jucător spune alt cuvânt care începe cu ultimul sunet al cuvântului rostit de primul jucător.
3. Participantul care spune un cuvânt ce s-a mai rostit, iese din joc.
4. Cuvintele rostite în timpul jocului pot fi notate iar apoi jucătorii pot alcătui o poveste sau o poezie folosind acele cuvinte..

Materiale necesare: Stilou / creion și o foaie de scris (dacă participanții doresc să scrie cuvintele)

Exemplu:

Elev 1: Carte

Elev 2: Elefant

Elev 3: Telefon

Elev 4: Nori....

Activitate 8: Bate din palme - Activitate de grup

Scop și obiective: Îmbunătățirea atenției auditive, a capacității de concentrare a atenției

Reguli:

1. Elevii pot sta în cerc sau la locurilelor, în bănci.
2. Profesorul dă elevilor următoarele instrucțiuni: „Vă voi spune câteva cifre la întâmplare. Ascultați! De fiecare data când voi spune cifra „trei” (poate fi oricare altă cifră), voi veți bate din palme!”
3. Profesorul rostește cifrele la întâmplare, rar, cu pauze între ele.

Notă: Este important ca jocul să se desfășoare într-o încăpere fără zgomote. Se verifică dacă toți elevii au înțeles sarcina de lucru și dacă este necesar, se desfășoară initial un joc de probă.

Materiale necesare: Nu sunt necesare

Exemplu:

2 5 6 3 (bate din palme) 7 5 6 8 1 2 3 (bate din palme) 4 8 7 9 6 5 3 (bate din palme) 3 (bate din palme) 3 (bate din palme) 2 8 9 1 4 5 3 (bate din palme)...

Activitatea 9: Percepție tactilă - Activitate profesor-elev

Scop și obiective: Îmbunătățirea deprinderilor de vizualizare prin intermediul percepției tactile

Reguli:

1. Elevul identifică cu ochii închiși scrierea / desenarea de forme (cerc, pătrat, triunghi, etc.).
2. Elevul încearcă (cu ochii închiși) să distingă literele scrise / desenate în palma sa (notă: se începe cu litere pe care elevul le cunoaște bine, apoi exercițiul poate continua cu alte litere)
3. Se cere elevului să deseneze („să scrie”) formele și literele în aer cu degetul arătător.
4. Se cere elevului să deseneze („să scrie”) formele și literele urmând instrucțiunile profesorului într-o cutie cu nisip, pe o sticlă aburită sau pe sol.

Materiale necesare: Cutie cu nisip/o bucată de sticlă/sol

Activitatea 10⁴¹: Categoriile de cuvinte - Activitate de grup

Scop și obiective: Dezvoltarea motricității fine a degetelor mâinii, a deprinderilor de categorizare

Reguli:

1. Se aruncă zarul. Numărul de buline de pe fața zarului indică numărul de cartonașe pe care elevul trebuie să le „pescuiască” cu ajutorul unei cleme de rufe.
2. Elevul citește apoi cuvintele scrise pe cartonașe.
3. Elevii repetă jocul de trei ori, pe rând, începând cu aruncarea zarului.
4. Câștigă elevul care a adunat cele mai multe cartonașe.

Notă: se aleg cartonașe cu cuvinte conform categoriei indicate. Profesorul începe prin a spune: „În cutie se află cartonașe cu nume de animale”.

Materiale necesare: Un zar, o clemă de rufe, cartonașe cu cuvinte, o cutie.

Exemplu:

⁴¹Activitățile 10-14 au fost propuse de Grupul Școlar de Sines, Portugalia

Activitatea 11: Spiner cu silabe - Activitate de grup

Scop și obiective: Dezvoltarea capacității de completare a cuvintelor cu silaba potrivită

Reguli:

1. Capace de sticlă în care sunt scrise diferite silabe și care sunt așezate în cerc.
2. Fiecare jucător primește două cartonașe pe care sunt scrise cuvinte cu câte o silabă lipsă, cuvinte diferite ca nivel de dificultate.
3. Fiecare participant, urmând o anumită ordine, răsuțește spinerul; apoi toți elevii trebuie să completeze cuvintele de pe cartonașele primite, cu silaba indicată de spiner, dacă aceasta se potrivește.
4. Se ascunde / se acoperă silaba și jocul continuă.
5. Câștigă jucătorul care își completează primul cartonașele.

Materiale necesare: un spiner cu indicator; capace de sticlă în care sunt scrise silabe; câteva cartonașe cu cuvinte de completat, cu grade diferite de dificultate.

Exemplu:

Activitatea 12: Rime - Activitate de grup

Scop și obiective: Îmbunătățirea percepției și a conștiinței fonologice

Reguli:

1. 2-4 jucători
2. Un adult sau un elev citește cartonașele, spunând rimele.
3. Jucătorii privesc planșa cu imagini și aleg imaginea a cărei denumire rimează cu cuvântul citit: de exemplu, „Rimează cu masă”, fiecare participant va căuta imaginea a cărei denumire rimează cu „masa” (se alege imaginea „casă”, de exemplu).
4. Trebuie să existe cel puțin două imagini identice pentru fiecare rimă și imagini pentru aceeași rimă; jucătorii pot găsi mai multe imagini identice - toate sau numai câteva imagini - pentru cuvântul cu care rimează.
5. Fiecare participant păstrează imaginile pe care le-a găsit. Când se citește cuvântul de pe un cartonaș, elevii pot alege doar imaginile a căror denumire rimează cu acel cuvânt.
6. Câștigă jocul jucătorul care are cele mai multe imagini,

Materiale necesare: o planșă; un număr mare de cartonașe cu imagini; cartonașe cu cuvinte

Exemplu:

Activitatea 13: Pune în ordine - Activitate de grup sau individuală

Scop și obiective: Îmbunătățirea înțelegerii unei propoziții citite și a deprinderilor de secvențiere.

Reguli:

1. Fiecare elev primește un anumit număr de cartonașe cu propoziții (o propoziție pe fiecare cartonaș).
2. Elevul trebuie să citească propozițiile și apoi să aranjeze cartonașele cu propoziții în ordine logică, astfel încât să obțină un text cu înțeles.
3. Elevii transcriu propozițiile.
4. Fiecare elev citește cu voce tare textul pe care l-a compus cu ajutorul propozițiilor.

Materiale necesare: cartonașe cu propoziții; stilou; foi de scris

Exemplu:

Matei și Cornel sunt prieteni și locuiesc în același bloc de apartamente.

După ore ei merg la antrenamentul de fotbal.

Ei pleacă de acasă cu ghiozdanele lor și merg la școală.

La școală ei mănâncă pui și pireu de cartofi la prânz.

Dimineața au oră de limba română, matematică și muzică.

Seara ajung acasă obosiți, dar încântați de antrenament.

La 14.30 ei participă la clubul de artă.

La micul dejun ei au băut suc de portocale.

Ei le sărută pe mamele lor și merg la culcare.

Matei și Cornel sunt prieteni și locuiesc în același bloc de apartamente. La micul dejun ei au băut suc de portocale. Ei pleacă de acasă cu ghiozdanele lor și merg la școală....

Activitatea 14: Sunete asemănătoare - Activitate individuală sau de grup

Scop și obiective: Îmbunătățirea percepției și conștiinței fonologice

Reguli:

1. Elevul primește o fișă de lucru (a se vedea în exemplu)
2. Se precizează cerințele: Încercuiește cu galben silabele ce conțin consoanele **fr** și cu albastru silabele ce conțin consoanele **tr** (silabele și sunetele pot fi diferite pentru fișe de lucru diferite).

Materiale necesare: fișe de lucru, creioane galbene și albastre

Exemplu:

tra	tar	tre	fri	for	tra	fri	tor	fir	fru
ter	tur	fro	tru	far	fur	fer	fri	tar	tor
tro	fer	tar	fir	fro	fir	tro	fer	for	fur
tor	tri	fur	fru	tir	tar	fru	fro	fur	tre
tru	fir	fre	tra	for	tro	fra	far	tir	fer
fir	tra	fro	fer	tre	fri	ter	fre	fru	tor
fre	fru	ter	fra	tru	fro	for	tur	tar	fur
fri	tra	tri	fur	fre	fir	tro	fer	tir	tro
for	fri	tar	tor	fra	ter	for	tor	for	tri
fru	for	tru	far	tri	far	fer	tra	fir	fra

Activitatea 15⁴²: Adjective - Activitate individuală sau în perechi

Scop și obiective: Exersarea regulilor de silabisire ale adjectivelor și înțelegerea semnificației acestora; recunoașterea vocalelor și consoanelor.

Reguli:

1. Profesorul oferă elevului o fișă de lucru.
2. Elevul trebuie să completeze literele care lipsesc.
3. Elevul trebuie să scrie semnificația cuvântului.
4. Activitatea poate fi realizată sub formă de competiție, dacă se lucrează în perechi, cu limită de timp.

Materiale necesare: Fișa de lucru

Exemplu:

C	A	L	
C		L	D
	A	L	D
C	A		D

.....

M	I	
M		C
	I	C

.....

L	U		G
	U	N	G
L		N	G
L	U	N	

.....

B		N
	U	N
B	U	

.....

N	O	
	O	U
N		U

.....

U	S		A	T
U		C	A	T
	S	C	A	T
U	S	C		T
U	S	C	A	

.....

V	E		D	E
V	E	R	D	
V		R	D	E
	E	R	D	E
V	E	R		E

.....

⁴²Activitățile 15 și 16 sunt propuse de I Spółeczna Szkoła Podstawowa, Polania

Activitatea 16: Țări și naționalități - Activitate individuală

Scop și obiective: Dezvoltarea deprinderilor de categorizare, de numărare; de numirea corectă a numelor de țări și naționalități.

Reguli:

1. Profesorul oferă elevilor fișe de lucru.
2. Profesorul solicită elevilor să grupeze cuvintele conform numărului de litere din tabelul dat.
3. Profesorul solicită elevilor să citească cuvintele cu voce tare.

Materiale necesare: Fișa de lucru

Exemplu:

POLONIA ROMÂN SPANIA FRANCEZ CHINEZ
POLONEZ ITALIAN FRANȚA ITALIA CHINA SPANIOL

5 litere	6 litere	7 litere
.....
.....

Activitatea 17⁴³: „Cine? Ce? Unde? Când?”

Scopuri și obiective: Activitate de grup (clasa a III-a și a IV-a) Formarea deprinderii de selectarea informațiilor esențiale dintr-o propoziție pe baza întrebărilor cheie

Reguli:

1. Elevii se împart în patru echipe, astfel încât elevii dislexici să se regăsească în fiecare echipă.
2. Fiecare echipă primește o coală de hârtie.
3. După ce răspunde la o întrebare, echipa îndoiește foaia cu răspunsul, oferind-o următoarei echipe pentru a fi completată, primind în schimb foaia de la echipa precedentă.
4. Când răspunsurile sunt completate de toate echipele, liderul desface fiecare foaie, citind răspunsurile formulate.
5. Clasa poate alege propoziția care are cea mai logică, cea mai amuzantă sau cea mai neobișnuită formulare.
6. Jocul poate continua cât mai multe runde, după necesități.

Materiale necesare: foi de flipchart, îndoite în patru părți, pe câte o coloană pentru fiecare întrebare.

Exemplu:

CINE ?	CE FACE EA/ EL?	UNDE?	CÂND?

⁴³Activitățile 17-21 sunt propuse de Asociația CES, România

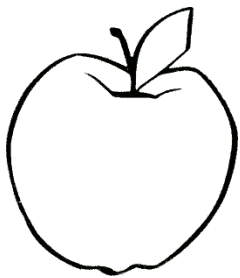
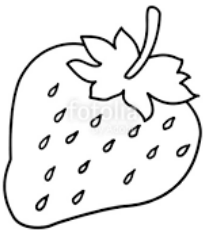
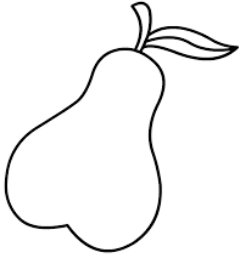
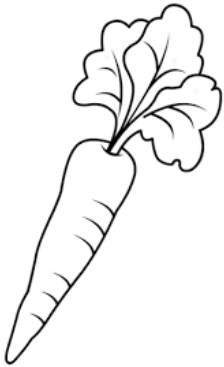
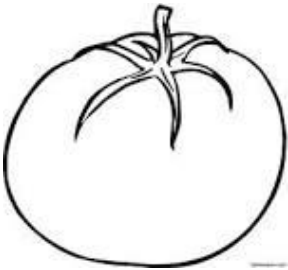

Activitatea 18: „Primul sunet”

Scopuri și obiective: logopedie (clasa a III-a și a IV-a) Identificarea sunetului inițial dintr-un cuvânt și realizarea corespondenței fonem-grafem

Reguli: Elevii trebuie să găsească sunetul inițial al fiecărui cuvânt și să îl scrie în spațiul potrivit

Materiale necesare: fișe de lucru, creioane

Exemplu:

		
__ăr	__ăpșună	__ară
		
__orcov	__oșie	__eapă

Activitatea 19: „Găsește înțelesul!”

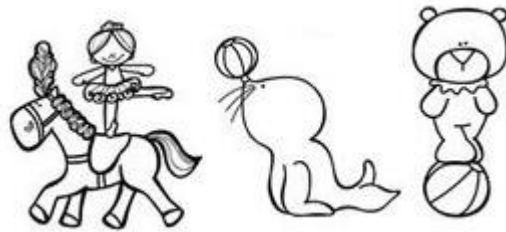
Scopuri și obiective: lecția de citire (clasa a III-a și a IV-a) Formarea capacității de înțelegere a semnificației propoziției citite

Reguli: Elevii vor citi fiecare propoziție și vor încercui imaginea care se potrivește cu semnificația ei.

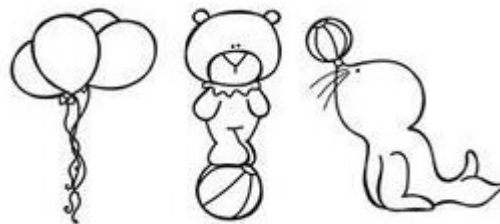
Materiale necesare: fișe de lucru, creioane

Exemplu:

Fata stă pe un ponei.

Foca are o minge.

Am văzut un leu la circ.

Clovnul are o mașinuță.

Activitea 20: „Furnica și greierele”

Scopuri și obiective: lecția de (clasa a III-a și a IV-a) Formarea capacității de receptare a mesajului textului citit

Reguli:

1. Profesorul citește povestea pentru întreaga clasă.
2. Pe baza poveștii, elevii răspund la întrebări și formulează propriile opinii.
3. Elevii citesc singuri povestea și completează Harta textului
4. După completarea sarcinilor individuale clasa discută răspunsurile formulate. (ca variantă se poate utiliza jocul de rol pentru facilitarea înțelegerii)

Materiale necesare: povestea, fișe de lucru (Harta textului), creioane

Exemplu:

FURNICA ȘI GREIERELE

În timpul iernii o furnică trăia din grăunțele pe care le adunase încă din vară. Greierele veni la ea și o rugă să împartă cu el din grăunțele sale. Furnica îi spuse:

- *Ce ai făcut cât a fost vara de lungă, de nu ai adunat grăunțe să ai ce mânca?*

Greierele i-a răspuns:

- *Fiindcă am fost ocupat cu cântatul nu am avut timp pentru cules.*

Furnica a râs de răspunsul greierelui și și-a ascuns grămezile de grăunțe cât mai adânc:

- *Decât să cânti ca un prost toată vara, mai bine te-ai fi pregătit să dansezi toată iarna!*

Harta textului

Titlu:

Autor:

Personaje:

Spațiul/ locul desfășurării:

Timpul desfășurării:

Desenează:

Formează cuvinte noi:

G _____

R _____

E _____

I _____

E _____

R _____

Scrie dialogul dintre greier și furnică

Scrie ideea principală:

Activitatea 21: „Literale S, s”

Scopuri și obiective: logopedie (clasele 3-4)

Reguli: Elevii vor completa sarcinile indicate în fișele de lucru.

Materiale necesare: fișe de lucru, creioane

Exemplu:

Literele „S, s”

1. Citește literele și realizează corespondența între literele mari și cele mici:

A M N U R I C S T V O S
a m n u r i c s t v o s

2. Citește silabele:

sa se su si so SA SE SU SI SO
as es us is os AS ES US IS OS
sac ses sut sir soc SAL SEI SUR SIM SOI
cas ses tus ris cos LAS IES RUS MIS IOS

3. Citește cuvintele:

pisoi	sanie	rost	stu	se
pi-soi	sa-ni-e	rostit	stu-dent	sec
pisoiul	sania	rostire	student	secat
pi-so-iul	sa-ni-a	rost	stu-denți	se-cat
		ros-tit		secați
		ros-ti-re		se-cați

4. Scrie silabele cuvintelor:

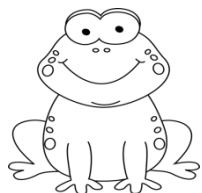
PASĂ → PA –

APĂSAT → A-PĂ-

COSTUM → COS –

PLASĂ → PLA-.....

5. Scrie cuvintele în funcție de ce îți arată imaginea și marchează dedesubt litera [s]:

6. Marcați poziția corectă a sunetului (început, mijloc, sfârșit) colorând caseta potrivită:

--	--	--

--	--	--

--	--	--

7. Citește și desenează:

SOARE

CASTEL

OS

8. Pune cuvintele la locul potrivit și scrie dedesubt propoziția corectă:

ȘOSETE

SE

ȘASE

SUBȚIRI

USUCĂ

--

9. Privește imaginile și completează propozițiile:

ASTĂZI _____ ZIUA SAREI.

_____ ESTE TORTUL EI. EA ESTE BĂTRÂNĂ.

Activitatea 22⁴⁴: Povestiri digitale - Activitate de grup

Scopuri și obiective: îmbunătățirea înțelegerii textului citit.

Pasi:

1. Alegeți un text dintr-o legendă referitoare la patrimoniul European (ex. „Regele Arthur și sabia de pe piatră”)
2. Activități de citire prealabilă. Profesorul introduce povestea și personajele principale citind titlul și localizând evenimentele pe o hartă (utilizarea software-ului digital zeemaps.com).
3. Pasul unu: Profesorul citește povestea cu voce tare.
4. Pasul doi: Pentru actualizarea cunoștințelor privind lecturile anterioare elevii urmăresc filmul „Sabia de pe piatră”
5. Pasul trei: Elevilor le este propus un chestionar digital multiplu bazat pe potrivirea imaginilor și propozițiilor care descriu evenimente și personaje pentru reactualizarea informațiilor pe tema, evenimentele și personajele povestirii citite (www.kahoot.com). Acest instrument este foarte eficient dacă este folosit în mod adecvat. Astfel, pentru a răspunde la întrebare trebuie aleasă culoarea corectă, potrivită cu propoziția. Profesorul va utiliza întrebări scurte, clare.
6. Pasul patru: Elevii se împart în grupe de lucru și trebuie să creeze prin cooperare un cadru pentru redarea poveștii. Fiecare elev poate utiliza atât titluri, cât și imagini pentru a reproduce ce au citit despre poveste. Profesorul va revizui munca elevilor și va potrivi corect propozițiile.
7. Pasul cinci: Elevii potrivesc imaginile și titlurile și pregătesc cadrul de redare a poveștii pe hârtie.
8. Pasul șase: Elevii din grupa de lucru spun din nou povestea oral, urmărind cadrul poveștii.
9. Pasul șapte: Elevii fotografiază sau scanează imaginile și pregătesc cadrul de povestire digital într-o povestire colaborativă, utilizând instrumente digitale pentru a produce propriul ebook, rescriu titlurile și citesc înregistrându-și vocea. Cartea digitală e gata. Poate fi citită, văzută și ascultată.
10. Pasul opt: Chestionarul digital final cu alegeri multiple pe textul citit (www.kahoot.com)

Referințe bibliografice:

<https://www.zeemaps.com/zeemap.com>

<https://www.storyjumper.com/>

<https://create.kahoot.it/share/the-sword-in-the-stone/2976ed6d-be06-48f2-a3c6-a2e8e910ec91>

<https://create.kahoot.it/share/the-sword-in-the-stone-legend/b9acbd96-553a-481a-8a5f-516a12586c01>

⁴⁴Activitățile 22-24 sunt propuse de Istituto Comprensivo Laura Lanza Baronessa di Carini, Italia

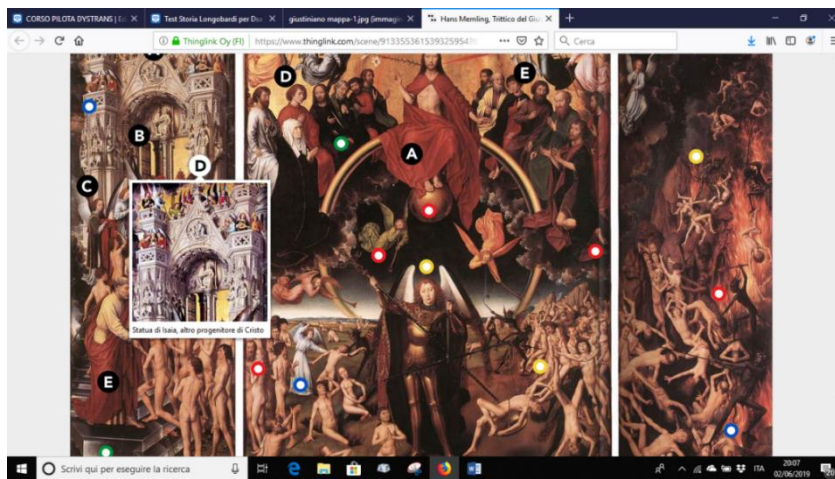
Activitatea 23: Thinglink și hărți mentale aplicate Artelor și Istoriei - Activitate de grup

Scopuri și obiective: citire prin imagini

Pași:

1. Profesorul aranjează subiectele în mod vizibil, folosind imagini și picturi (în special privind perioadele istorice, tema lecției)
2. Folosind www.thinglink.com subiectul este o imagine pe care se pot deschide mai multe etichete, acest lucru putând fi realizat de către elevi; explicațiile sunt date prin linkuri video sau alte imagini, subtitluri. Desigur, acest tip de hărți sunt instrumente pe care elevii le pot avea oricând la îndemână pe parcursul derulării evenimentelor.

https://www.thinglink.com/scene/913355361539325954?fbclid=IwAR0IuP674ptQv6_dLDLki_guw-c8neqQ6OPUG0oCE6JbkDMI2Y85IvyYOV8

3. Un alt instrument poate fi utilizarea hărților și diagramelor, în special dacă se utilizează culori diferite și fiecare culoare se asociază la o secțiune a subiectului. Instrumente pentru a crea hărți sunt Mindomo, Coggle, Mind Map, Free mind.

4. Textul este legat de subiect prin culori.

Esercizio 1

Completa l'esercizio inserendo le parole che trovi qui sotto:

Alpi, bizantino, greco-gotica, Italia, latina, mercenari, pacifica, settentrionale, 568

Alcuni guerrieri Longobardi avevano combattuto
come..... al servizio dell'Impero.....
durante la guerra..... in
Nel..... varcarono le e invasero
l'Italia L'occupazione longobarda fu
abbastanza poiché la popolazione..... non si
ribellò

Esercizio n. 2

**Metti una crocetta sulla risposta che ti sembra corretta.
Quando trovi l'errore se puoi correggilo:**

1. Il vero nome dei Longobardi era Ginnili (V) (F)
2. il nome di longobardi deriva della loro lunghe lance (V)
(F)

Prin această metodă elevii pot învăța folosind laptop-uri, smartphone-uri sau tablete, mai ales că aceste instrumente le utilizează frecvent.

Referințe bibliografice:

www.thinglink.com, www.mindomo.com, www.coggle.com, www.mindmap.com,
www.freemind.com;

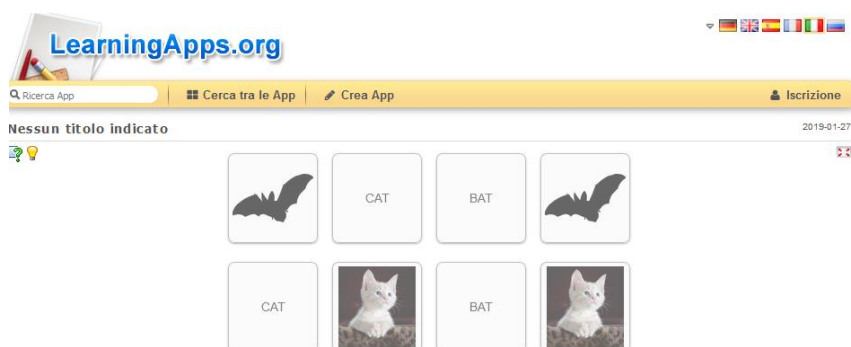
Activitatea 24: Dobândirea abilităților de scriere și de citire - Activitate de grup

Scopuri și obiective: potrivire de cuvinte foneme-grafeme-imagini

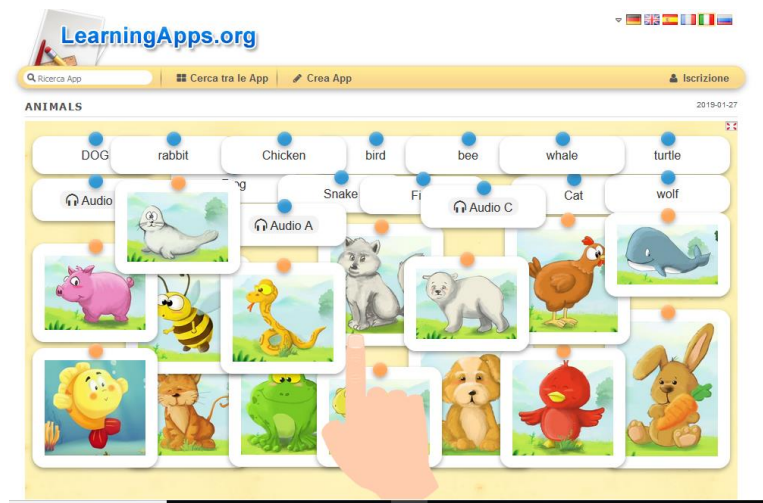
Pași:

1. Dobândirea deprinderii de potrivire a fonemelor, grafemelor, obiectelor se poate realiza ușor prin jocuri cu carduri de memorie. Astfel, prin utilizarea instrumentelor *learningapp* profesorii pot crea carduri de memorie pe o anumită temă pentru elevi cu dificultăți de citire și scriere, ca în exemplele următoare:

<https://learningapps.org/display?v=pcm2qg5ic19>

<https://learningapps.org/display?v=pyvaak8ot19>

2. Elevii trebuie să potrivească imagini sau mesaje audio cu texte folosind un laptop, un PC sau un smartphone și pot stabili ordinea unor momente și ce reprezintă acestea, pe măsură ce rețin cuvinte scrise sau auzite.

În acest fel evii pot folosi laptopuri , smartphone-uri sau tablete, instrumente pe care le au la îndemână.

Referințe bibliografice:

www.thinglink.com, www.mindomo.com, www.coggle.com, www.mindmap.com, www.freemind.com

A2.2. Exerciții pentru acasă

Activitatea 25: Potrivește imaginile - Activitate profesor - elev

Scop și obiective: Îmbunătățirea abilităților de a face rime ale elevilor.

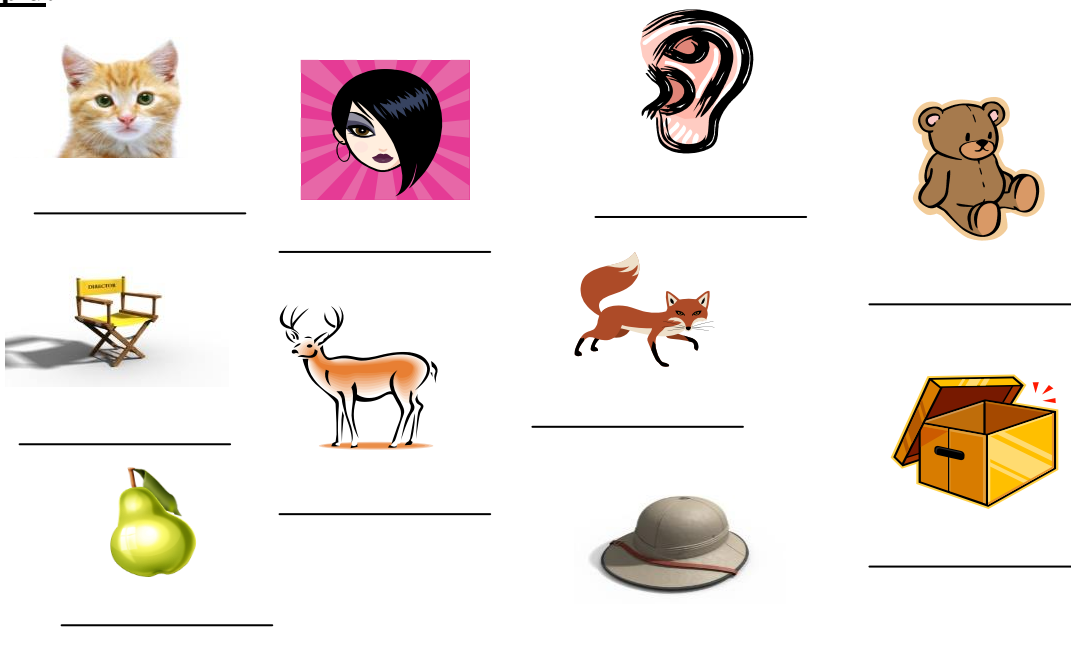
Reguli:

1. Profesorul îi dă elevului un set de cartonașe.
2. Elevii trebuie să scrie numele obiectelor din imagini.
3. Elevii pot folosi dicționarul acolo unde este necesar pentru a verifica ortografia cuvântului.
4. La final elevul trebuie să potrivească cuvântul cu imaginea de pe cartonaș, astfel cuvintele rimând.

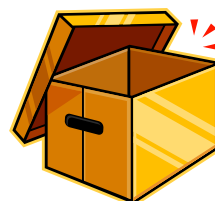
!!! Profesorul alege numărul de cartonașe pe care îl folosește ținând cont de abilitățile elevului.

Materiale necesare: un set de cartonașe cu imagini, un dicționar;

Exemplu:

vulpe

cutie

Activitatea 26: Exercițiul silabelor - Activitate individuală

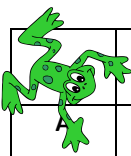
Scop și obiective: Îmbunătățirea abilităților elevilor de a împărți cuvintele în silabe.

Reguli:

1. Fiecare elev primește un tabel cu silabe (vezi exemplul de mai jos) și un cod.
2. La primul nivel elevul are sarcina de a găsi cuvinte și de a le scrie, folosind codul dat.
3. La al doilea nivel sarcina este de a găsi mai multe cuvinte și de a scrie „ codul ” pentru ele.

Materiale necesare: Un tabel imprimat pentru fiecare elev (se poate folosi unul identic pentru toți elevii, dar dacă este posibil este bine să avem variante diferite)

Exemplu:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	CAR	VAL	PHY	I	KO	SUG	AS	DEN	CA
B	PI	MAS	AT	CION	TOR	BIT	PRES	CIT	TA
C	FUL	NER	CRO	RAB	UN	TURE	RA	LA	MAL
D	SION	E	BLE	LI	KEY	DE	OR	AL	COM
E	GE	ER	CHAM	EX	BA	CUS	TER	CAN	LY
F	PLE	AR	TI	PO	DIS	NA	ING	AGE	TION
G	PRO	TOR	GAR	RE	MENT	U	AN	O	SEN
H	OB	ANCE	A	ON	BEL	FER	FI	Y	DIN
I	GER	GA	TOR	DIS	PET	RI	AP	OG	IM

Activitatea 27: Același sunet - Activitate individuală

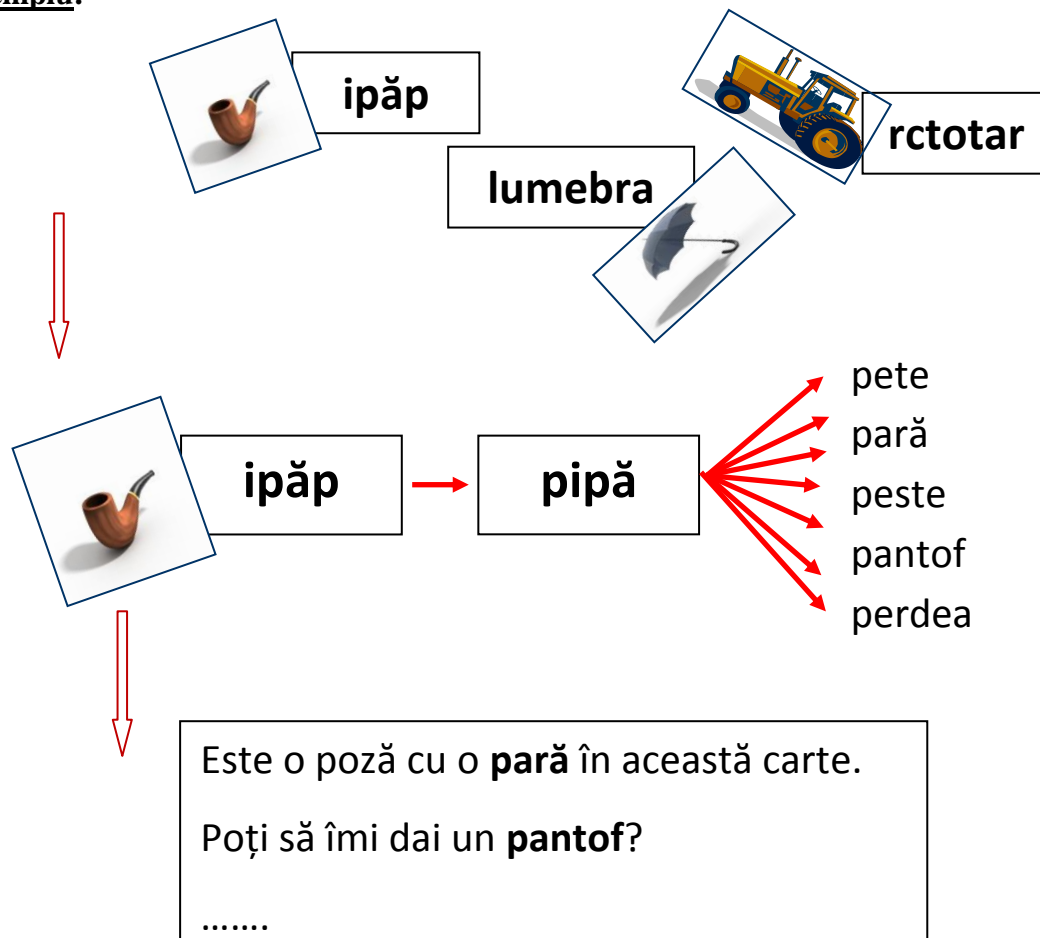
Scop și obiective: Îmbunătățirea cunoștințelor elevilor despre aliterație; dezvoltarea abilităților de a lucra cu sunete

Reguli: Profesorul dă fiecărui elev o foaie de hârtie, ca și cea din șablon, dând următoarele instrucțiuni:

1. Trebuie să puneți în ordine literele din prima cutie pentru a găsi numele cuvântului din imagine.
2. Scrie cuvântul în a doua cutie.
3. Scrie mai multe cuvinte care încep cu același sunet ca și cuvântul din a doua cutie. (sarcina de lucru poate varia, ultimul sunet al cuvântului să fie același sau prin combinații de consoane)
4. După ce un număr de cuvinte a fost scris, elevul trebuie să compună propoziții cu fiecare cuvânt.

Materiale necesare: Foi de hârtie (ca și în exemplul de mai jos)

Exemplu:

Activitatea 28⁴⁵: Jocul cu cuie - Activitate în pereche

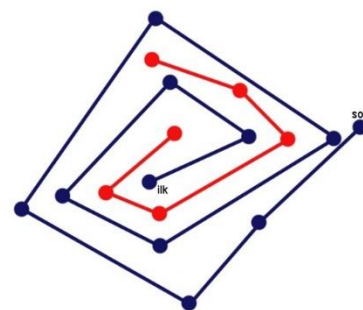
Scop și obiective: Concentrarea atenției, îmbunătățirea abilităților de coordonare fizică, dezvoltarea musculaturii mâinilor, dezvoltarea conceptelor din dreapta-stânga, aproape, în spatele, în apropiere, activarea creierului din dreapta-stânga simultan pentru dezvoltarea abilităților de coordonarea ochi - mână. Această activitate - joc facilitează normalizarea elevilor din învățământul preșcolar și primar cu dizabilități specifice de învățare și alte nevoi speciale, care contribuie, de asemenea, la pregătirea școlară, maturitatea școlară și adaptarea la școală.

Reguli:

1. Activitatea se face cu doi elevi.
2. Obiectivul este să încercuiești cuiul adversarului.
3. Unul dintre jucători desenează pe pământ o linie cu un cui. Ambii jucători aruncă cuiule pe pământ ca pe niște cuțite, iar cel care va arunca cât mai aproape de linia desenată va începe jocul.
4. Persoana care a pierdut își înfige cuiul vertical în pământ (fără să îl arunce). Celălalt jucător își înfige și el cuiul în apropierea primului cui.
5. După aceea jucătorul își scoate cuiul și îl aruncă din nou și trage o linie vertical între cele două puncte. În acest fel încearcă să creeze labirinturi înguste în spirală, în jurul adversarului.
6. Când cuiul nu este blocat în pământ sau liniile se intersectează este rândul celuilalt jucător. Dacă liniile se intersectează, se șterge ultima linie realizată prin aruncarea cuiului, pentru a preveni deteriorarea terenului de joc.
7. Jocul trebuie realizat cu cuie curate, care să nu fie ruginite. Nu ar trebui jucat de copiii mici și pentru a preveni orice accident se recomandă a se juca cu grijă. Celălalt jucător și spectatorii trebuie să stea la o distanță apreciabilă față de locul unde se desfășoară jocul.

Materiale necesare: 2 cuie lungi, o suprafață moale de pământ.

Exemplu:

⁴⁵ Activitățile 28-30 sunt propuse de Istanbul Milli Eğitim Müdürlüğü and Fatih Rehberlik ve Arastırma Merkezi, Turcia

Activitatea 29: Pisica zburătoare - Activitate de grup

Scop și obiective: Dezvoltarea aptitudinilor motorii rigide și fine ale elevilor cu dislexie, echilibrul și coordonarea, atenția și vigilența, conștientizarea corpului, planificarea acțiunii, puterea și rezistența la efort.

Reguli:

1. Acest joc se desfășoară mai mult în spații deschise.
2. Cei care participa sunt împărțiți în două grupe. Dacă unul dintre jucători lipsește, un elev va ține locul la doi.
3. Câte o persoană este selectată din ambele grupe și aceștia își vor arunca pisicile de lemn cât mai departe de la un punct fix. Pisica a cărui elev va fi aruncată cel mai departe va începe jocul. (să spunem Echipa A)
4. Pisica este așezată pe pământ și este lovită la un capăt pentru a o arunca în sus, apoi lovită cu bățul cât mai departe. Într-o altă versiune aruncătorul încearcă să rotunjească bazele înainte ca fundașul să recupereze pisica și să o arunce înapoi la baza de acasă.
5. Dacă aruncătorul greșește aruncarea de trei ori sau dacă un fundaș o prinde, aruncătorul este exclus din joc.
6. Versiunile anterioare ale jocului se bazează pe ghicirea distanței pe care o parcură pisica, adunând punctele în funcție de numărul care apare pe o pisică cu patru fețe și alergând de la o bază la alta formând un cerc mare în timp ce pisica este recuperată.

Materiale necesare: un băț lung (1 m), o bucată de lemn (pisica cam de 10 cm), subțire și conic la capete.

Exemplu:

Activitatea 30: Jocul celor cinci pietre - Activitate de grup sau pereche/

Scop și obiective: Dezvoltarea abilităților motrice fine, a echilibrului și coordonării, a atenției și vigilenței, conștientizarea propriului corp, planificarea acțiunilor, dezvoltarea puterii și rezistenței, îmbunătățirea abilităților de coordonare fizică.

Reguli:

Activitatea se realizează cu cel puțin două persoane, deoarece jocul cuprinde cinci secțiuni:

1. Toate pietrele se adună în palmă. Sunt presărate pe pământ. Una din pietre este aleasă de către un jucător.
Piatra selectată este aruncată în aer, în timp ce celelalte pietre sunt colectate una câte una în palmă.
Dacă piatra aruncată nu poate fi prinsă înainte de a atinge solul sau dacă una din pietre ating solul, jucătorul pierde și jocul este continuat de alt elev.
2. Toate pietrele sunt lăsate pe pământ. Se selectează din nou o piatră. Pietrele sunt aruncate de două ori de această dată.
3. Pietrele sunt aruncate spre pământ. O piatră este ridicată singură și celelalte trei pe urmă împreună.
4. Piatra selectată este aruncată în aer în timp ce celelalte patru sunt așezate pe pământ. Piatra selectată este aruncată din nou în aer în timp ce celelalte patru sunt ridicate deodată până când prima piatră să atingă pământul.
5. Jucătorul aruncă toate pietrele în aer și încearcă să le prindă pe la spate. Din aceeași poziție le aruncă din nou pentru a le prinde cu aceeași mână.

Materiale necesare: cinci pietre mici

Exemplu:

Activitatea 31⁴⁶: Câte silabe sunt? - Activitate de grup

Scop și obiective: Antrenarea acțiunii de despărțire în silabe.

Reguli:

1. Sub fiecare poză scrie un cuvânt.
2. Numără silabele din cuvânt.
3. Colorează câte pătrate este nevoie pentru a potrivi numărul de silabe din cuvânt.

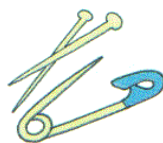
Materiale necesare: o foaie, un creion, creioane colorate.

Exemplu:

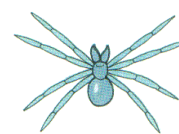

zahăr

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

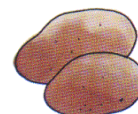
--	--	--	--	--

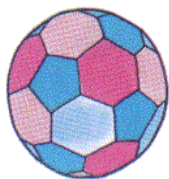
--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

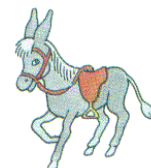
--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

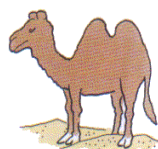
--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

⁴⁶ Activitățile 31-35 sunt propuse de Agrupamento de Escolas de Sines, Portugalia

Activitatea 32: Găsește rimele - Activitate individuală

Scop și obiective: Îmbunătățirea abilităților de a face rime.

Reguli:

1. Dă-i copilului o foaie ce cuprinde două coloane cu imagini.
2. Copilul trebuie să scrie numele obiectelor din imagini (ajută-l dacă este necesar să scrie cuvintele corect).
3. După aceea elevul trebuie să potrivească cuvintele din prima coloană cu cele din a doua coloană pentru a forma rime.

Materiale necesare: o foaie, un creion.

Exemplu:

	păpușă		_____
	_____		_____
	_____		minge
	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____

Activitatea 33: Prima silabă - Activitate individuală

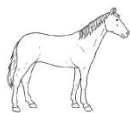
Scop și obiective: îmbunătățirea percepției fonologice și a abilității de a silabisi.

Reguli:

1. Părintele înmânează elevului cartonașe cu imagini.
2. Copilul trebuie să noteze numele obiectelor din imagini.
3. Copilul va împărți cuvintele în silabe.
4. Copilul va încerca prima silabă din fiecare cuvânt.

Materiale necesare: cartonașe cu imagini, creioane colorate, un stilou.

Exemplu:

e- le - fant

Activitatea 34: Joc de cărți - Activitate individuală

Scop și obiective: Realizarea discriminării între litere și numere, îmbunătățirea și focusarea atenției.

Reguli:

1. Copilului i se oferă un anumit număr de cartonașe cu litere și numere.
2. Copilul trebuie să împartă cărțile pe grupuri: cartonașe cu litere, cartonașe cu numere, cartonașe cu o singură literă, cartonașe cu o singură cifră, cartonașe cu două litere și două numere, cartonașe cu o literă și trei numere.

Materiale necesare: cartonașe

Exemplu:

5 A	7 1	W I	9 G	6 A	S 5
3 F	3 8	V E	D V	9 L	4 2
Q 3	7 N	8 D	6 4	3 6	1 A
T O	Z C	T P	K S	4 8	I M
D 4	R T	8 1	T L	F E	9 O
H 7	H F	7 X	V F	U C	P 2
X I	W 6	F A	H J	T J	8 1
R E	3 M	U 5	G B	7 4	U V
T 1	6 A	6 8	5 3	G Z	2 Z
R 2	S G	4 9	P F	U X	N 7

Activitatea 35: Construcția silabelor - Activitate individuală

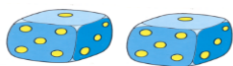
Scop și obiective: îmbunătățirea percepției fonologice și a abilităților de silabisire; antrenarea diviziunii silabice.

Reguli:

1. I se dau copilului un anumit număr de cartonașe. Pe fiecare cartonaș sunt câteva silabe.
2. Copilul trebuie să aranjeze silabele în ordinea corectă pentru a forma un cuvânt. (numește obiectul din imagine)

Materiale necesare: cartonașe

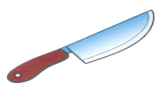
Exemplu:

za	ruri
----	------

să	ma
----	----

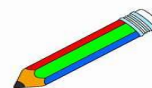
țit	cu
-----	----

ra	gi	fă
----	----	----

Pră	tu	ră	ji
-----	----	----	----

ion	cre
-----	-----

Activitatea 36⁴⁷: Recunoașterea literelor - Activitate individuală

Scop și obiective: Îmbunătățirea recunoașterii consoanelor asemănătoare: B, D, P.

Reguli:

1. Părinții dau copilului o foaie de lucru.
2. Părinții citesc instrucțiunile: „ Găsește și încercuiește literele „B” (sau „D”, sau „P”)
3. Copilul trebuie să încercuiască litera cât mai repede posibil.

Materiale necesare: foaie de lucru

Exemplu:

1. Litera **B**

DGBCNMIOEPDLKFOPPWJUGSVSEJUFBSFCEWIALZMAJAPOIEWIWKDJX
BGDYRIOJLKGDASWUDRUNXZCJKOBBGHASYECCZVIKOLDJDGJBPONPI
EKJUEDIETYASDBKIOPTHEBBASVSKIEFMSOLDUFUKCDEYKMVRUIHDW
WTIPJBCXHLOYEDHNKGFJMNBYONVCSUBFCIBMCDOSARTNDTNW

2. Litera **D**

HIJOPSENDNEJKAWERRTYHDBYEDSKIPRILKNZNAWSUEJDOWIESODKM
NVCOTEUWIPDJBPMANZBYSEPLJANEKTIAJBNKVETENTKPYPAIKMZS
NBTSKGWUSNRONBMIEJSCONHYRGHDANCKLDOKMIEKNGAUBNALM
BDOHFCLFDCBFIVMNEBXLNSNBCISMSBCODMSLCNBHFKDSYNTYWM

3. Litera **P**

YWIOLPPSUEGVZASDKLOCKLKKSRQWTBPKZASEDGHKOLMBPSKS
SLOBPPAKMXBCAANXNDHSIAUDJAPRYFRMNOPQLANKOALIISWKBSGL
OKPMPAZBAKLOEPJAPAAKALSDWQXIAKAOBCPRTEKARAYHAHAHSV
JNJFVKEENVOWNWCWWJDVVJWNWOBHWJRODBFBSOLKLDOKEBIRV

⁴⁷Activitățile 36-37 sunt propuse de I Społeczna Szkoła Podstawowa, Polonia

Activitatea 37: Numere romane - Activitate individuală

Scop și obiective: Dezvoltarea abilităților de recunoaștere și numărare a numerelor romane.

Reguli:

1. Părinții dau copilului maimulte foi de lucru.
2. Părinții citesc instrucțiunile: „ Găsește și încercuiește aceleași numere romane dar cu culori diferite.”
3. După aceea copilul trebuie să citească numerele și să le introducă în tabele.

Materiale necesare: foile de lucru, creioane colorate.

Exemplu:

VI	VIII	XI	XIV	VII	XVI	IV	XIV	VII
XVI	VI	XI	VIII	XI	VII	XVI	IX	XIV
VIII	XI	VII	VIII	XI	VI	XVI	XIV	IX
VII	XVI	IX	VI	VIII	VII	XI	XVI	XI
XIV	IX	VII	IX	XI	VIII	IX	VII	VIII

NUMBER	COUNT	NUMBER	COUNT
IV		IX	
VI		XI	
VII		XIV	
VIII		XVI	

Activitatea 38⁴⁸: Vocabularul

Scop și obiective: dezvoltarea vocabularului și a abilității de comprehensiune

Reguli: Elevii trebuie să completeze sarcina cerută în foaia de lucru.

Materiale necesare: foi de lucru, creioane

Exemplu:

1. Unește sinonimele prin săgeți:

Fericit	→	Încet
Rapid	→	Bucuros
Silențios		Curat
Pur		Bătăios
Puternic		Repede

2. Scrie antonimele următoarelor cuvinte:

Sus—____Jos_____

Lângă — _____

Dreapta - _____

Trist—_____

Încet — _____

Devreme-_____

Cald — _____

Bogat — _____

Frumos — _____

3. Subliniază cuvintele care încep cu litera C și încercuiește cuvintele ce se sfârșesc cu litera E:

castană, pâine, pure, ca, televiziune, unice, copac, curat, minge, creație, mazăre, copil, cal, calculator, culoare, larg, date, crude, mese, case, criză, pasaje;

⁴⁸Activitățile 38-40 sunt propuse de Asociația CES, Romania

Activitatea 39: La fermă

Scop și obiective: antrenarea observării, a atenției și a memoriei voluntare; identificarea literei „b” din cuvinte; compunerea de propoziții cu cuvinte date;

Reguli: Elevii trebuie să realizeze sarcina cerută în foaia de lucru.

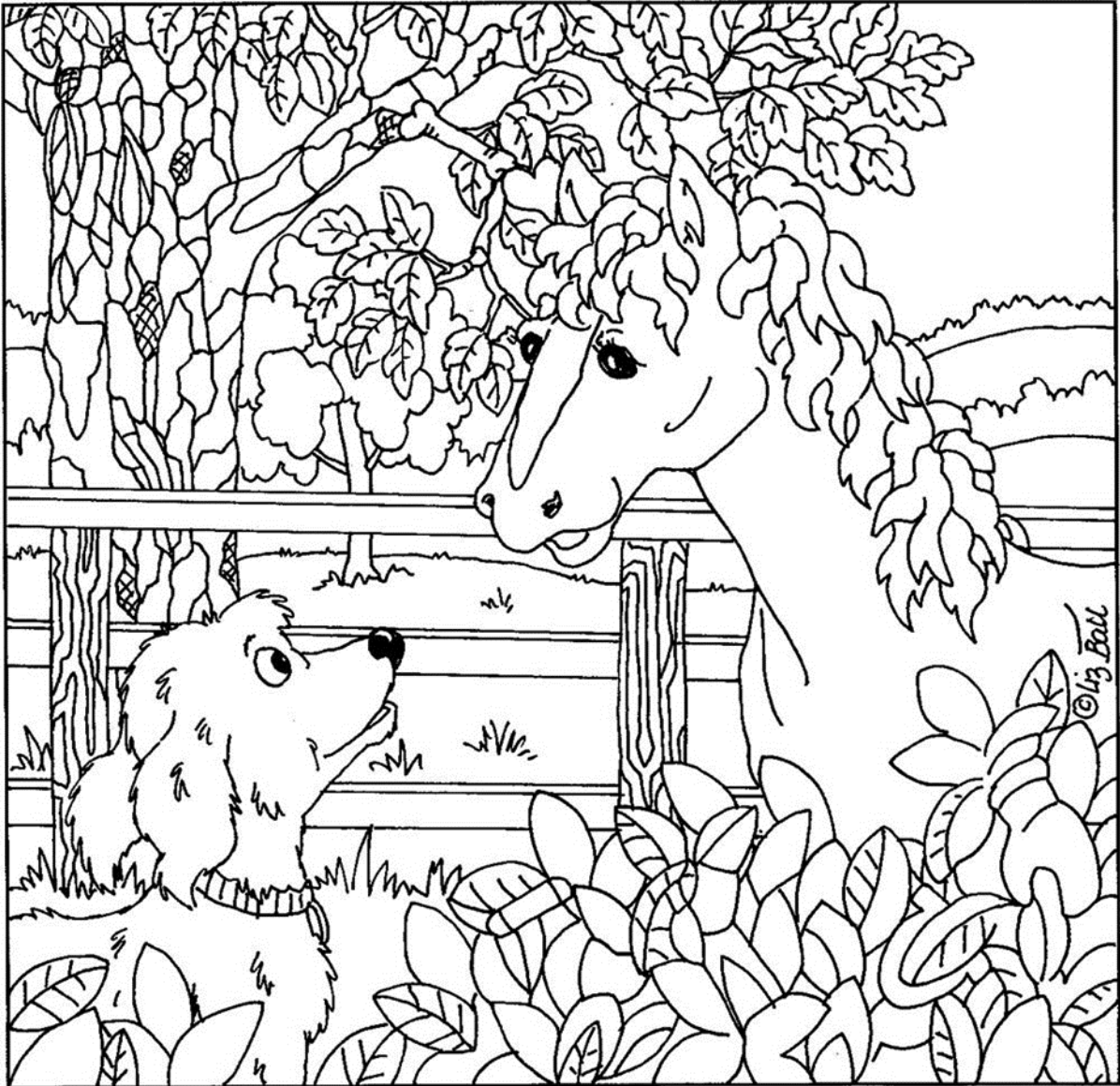
Materiale necesare: foaie de lucru, creioane

Exemplu:

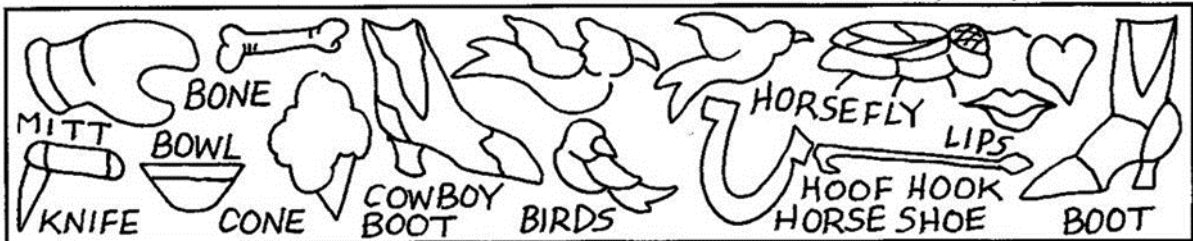
Instrucțiuni:
1. Găsește obiectele ascunse indicate în cutia de mai jos
2. Întorcând imaginea scrie obiectele pe care le-ai căutat (tot ce îți amintești)
3. Încercuiește obiectele ce conțin litera „b”
4. Scrie propoziții cu cuvintele de la exercițiul 3

2. _____

4. _____

www.hiddenpicturepuzzles.com

Activitatea 40: “Diferențierea literelor p - b”

Scop și obiective:

1. Dezvoltarea auzului fonematic
2. Diferențierea literelor **p - b**

Reguli: Elevii trebuie să realizeze sarcinile cerute în foaia de lucru.

Materiale necesare: foi de hârtie, creioane

Exemplu:

Diferențierea p-b

1. Pune un cerc roșu în jurul literei **p, P** și un cerc albastru în jurul literei **b, B**:

A h V p s x Z f B C d W P I m B o Y b
I L a T D P h X b s R p F B D b F G B

2. Citește cuvintele și apoi scrie-le în tabelul corect:

balon, bunic, bucuros, papagal, pat, papirus, bal, băiat, hambar, albină, căpitan, biban, fluturaș, banană, pasăre, pantofi

P

B

3. Care este litera ce lipsește, P sau B? Completează cuvintele:

RE_ TILĂ

TO_ E

_ ANDĂ

_ ASCĂ

S_ ION

A_ EL

_ ILET

CAM_ ARE

CU_ TOR

CO_ ALT

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

İSTANBUL
MILLİ EĞİTİM
MÜDÜRLÜĞÜ

Acest proiect este finanțat de Programul Erasmus+ al Uniunii Europene. Totodată, Comisia Europeană și Agenția Națională Turcă nu sunt responsabile pentru conținutul informațiilor din acest document.